

TÜRKİYE’DE MOĞOL TARİHİ VE KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMALARININ DOĞUŞU VE GELİŞİMİ (1923-2017)*

RISE AND DEVELOPMENT OF STUDIES ON MONGOLIAN HISTORY AND CULTURE
IN TURKEY (1923-2017)

Osman G. ÖZGÜDENLİ**

Öz

Ortaçağ İslâm tarih yazıcılığı umumiyetle İslâm coğrafyasına odaklanmıştır. Bu geleneğin tabii bir neticesi olarak, İslâm dünyasının dışında kalan kavim ve toplulukların tarihine ait bilgiler, İslâm vekâynâmeleri içerisinde, ancak İslâm tarihi ile ilişkisi çerçevesinde kendine yer bulabilmiştir. Osmanlı tarih yazıcılığı da bu geleneğin dışına çıkamamıştır.

Cumhuriyet’in kuruluşu Türk tarihi araştırmalarında yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bu dönemde özellikle Türk tarihinin Osmanlı öncesi dönemi ve Orta Asya Türk tarihi araştırmaları teşvik ve himaye edilmiştir. Atatürk’ün talimatıyla kurulan Türkiyat Enstitüsü (1924), Türk Tarih Kurumu (1931), Türk Dil Kurumu (1932) ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (1935) merkezli çalışmalar, özellikle Osmanlı öncesi Türk tarihini, dilini, edebiyatını ve kültürünü aydınlatmaya odaklanmıştır. Bunun tabii bir neticesi olarak da Orta Asya tarihi ile ilgili araştırmaların sayısı hızla artmıştır. Bu çalışmada Türkiye’de 1923-2017 yılları arasında Moğol tarihi, dili, edebiyatı ve kültürü ile ilgili araştırmaların doğuşu ve gelişimi incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Moğollar, Moğol Tarihi, Moğol Dili, Moğol Edebiyatı, Moğol Kültürü, Orta Asya Tarihi

Abstract

Medieval Islamic historiography mainly focused on the Islamic World. As a result of this, information regarding the history of non-Islamic countries appeared in Islamic historiography only in its relation to Islamic countries. Ottoman historiography also followed this tradition.

The foundation of the Turkish Republic in 1923 was the beginning of a new period in the study of Turkish history. In this period, research of both Turkish history before the Ottoman era and Turkish history in Central Asia was especially encouraged and supported. Studies done by institutions established by the order of Atatürk, such as The Institute of Turkology (*Türkiyat Enstitüsü*, 1924), The Turkish Historical Society (*Türk Tarih Kurumu*, 1931), The Turkish Language Society (*Türk Dil Kurumu*, 1932) and The Faculty of Language and History & Geography (*Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi*, 1935) focused on illuminating Turkish history, language, literature and culture especially before the Ottoman era. As a result of this, the

* Bu çalışma 14-15 Haziran 2017 tarihleri arasında Ulanbator’da düzenlenen “Göktürk Yazıtları Işığında Türk-Moğol Tarih Çalıştayı”nda tebliğ olarak sunulmuştur. Moğolistan’daki yayınlara ulaşmama yardımcı olan Dr. Ganbat Lkhundev ve Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz’a teşekkürü borç biliyorum.

** Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul / Türkiye, gazi_osman@hotmail.com

number of studies about the history of Central Asia increased rapidly. This study analyzes the beginning and development of the research concerning Mongolian history, language, literature and culture in Turkey between 1923-2017.

Keywords: Mongols, Mongolian History, Mongolian Language, Mongolian Literature, Mongolian Culture, History of Central Asia

Bilindiği gibi Ortaçağ İslâm tarih yazıcılığı, umumiyetle İslâm coğrafyasına odaklanmış ve kaleme alınan eserlerde Müslüman olmayan kavim ve toplulukların tarihine ancak İslâm tarihini etkilediği ölçüde yer verilmiştir. Bu geleneğin tabii bir neticesi olarak İslâm dünyasının dışında kalan kavim ve toplulukların tarihine ait bilgiler, İslâm vekâyinâmeleri içerisinde, ancak İslâm tarihi ile ilişkisi çerçevesinde kendine yer bulabilmiştir. Osmanlı tarih yazıcılığı da, devamı olduğu bu geleneğin dışına çıkamamıştır.

1923 yılında Cumhuriyet'in kuruluşu Türk tarihi araştırmalarında yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bu dönemde özellikle Türk tarihinin Osmanlı öncesi dönemi ve Orta Asya Türk tarihi araştırmaları teşvik ve himaye edilmiştir. Atatürk'ün talimatıyla kurulan Türkiyat Enstitüsü (1924), Türk Tarih Kurumu (1931), Türk Dil Kurumu (1932) ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (1935) merkezli çalışmalar, özellikle Osmanlı öncesi Türk tarihini, dilini, edebiyatını ve kültürünü aydınlatmaya odaklanmıştır. Bütün bu çalışmalar neticesinde, Osmanlılar döneminde tamamen karanlık kalan Orta Asya Türk tarihi ve kültürü yavaş yavaş aydınlatılmaya başlanmıştır. Bu dönemde yürütülen çalışmalar, sadece Türk tarihini değil, Türk tarihi ve kültürüyle ilişkisi çerçevesinde Moğol, Çin, Hint ve Macar tarihlerini de kapsamıştır.

Bu gelişmeler neticesinde, Cumhuriyet'in ilk döneminde Moğol tarihi ve kültürü ile ilgili çalışmalar, müstakil bir araştırma alanı (*Mongolistik*) olmaktan ziyade, Türk tarihi, dili, edebiyatı ve kültürünün daha iyi anlaşılmasına dönük pragmatik bir ihtiyaca binaen ortaya çıkmış ve bu doğrultuda gelişme göstermiştir. Bu anlayışın tabii bir neticesi olarak da, incelenen konular, umumiyetle Türk tarihi, dili, edebiyatı ve kültürü ile ilişkisi çerçevesinde ele alınmıştır.

Cumhuriyet döneminde Moğol tarihi ve kültürü ile ilgili yapılan çalışmaları üç ana başlık altında incelemek mümkündür: 1. Moğol tarihi ile ilgili araştırmalar; 2. Moğol tarihiyle ilgili kaynak ve vesikalar üzerine yapılan çalışmalar; 3. Moğol Dili, Edebiyatı ve Türk-Moğol dil ilişkileri üzerine yapılan çalışmalar.

I. Moğol Tarihi ile İlgili Araştırmalar

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde kaleme alınan, bilimsel olmaktan uzak birkaç sathî yayın bir kenara bırakılacak olursa¹, Türkiye'de Orta Asya Türk ve Moğol tarihi ile ilgili ilk bilimsel

1 Söz konusu yayımlar arasında Mehmed Hilmî'nin "Türkler ve Moğollar" (Dergâh, II/22, (1922), s. 154-155), Hilmî Ziyâ'nın "Türkler ve Moğollar" (*Anadolu Mecmûası*, I/5, (1924), s. 169-176), Sadri Maksudî'nin "Moğollarla

çalışmalar Mehmet Fuad Köprülü, Zeki Velidi Togan, Abdülkadir İnan, Ahmet Temir, Akdes Nimet Kurat ve Wolfram Eberhard gibi araştırmacılar tarafından başlatılmıştır.

Çok yönlü bir bilim adamı olan Mehmet Fuad Köprülü (1890-1966)², doğrudan Orta Asya ve Moğol tarihi üzerine çalışmamakla birlikte, pek çok çalışmasında Moğol tarihi ve kültürü ile ilgili önemli tespit ve değerlendirmelerde bulunmuştur. Köprülü, 1929 yılında kaleme aldığı *Influence du Chamanisme Turco-Mongol sur les Ordres Mystiques Musulmans*³ başlıklı 24 sayfalık çalışmasında, Ortaçağ’da Türk-Moğol Şamanizmi’nin İslâm tarikâtları üzerindeki derin tesirlerini incelemiştir. Araştırmacının Moğollar’ın tarihi, kültürü ve inançları ile ilgili konulara değindiği diğer çalışmaları arasında; Altın Ordu devleti ile ilgili yeni araştırmaları kritik ettiği “Altın Ordu’ya Ait Yeni Araştırmalar”⁴, İlhanlı devrine ait Merâğa Rasathânesi hakkında değerlendirmelerde bulunduğu “XIII. Asırda Marâğa Rasathanesi Hakkında Bazı Notlar”⁵, eski Türk ve Moğollar’da hanedan üyelerinin idamında kan dökme memnuiyetini incelediği “Türk ve Moğol Sülalelerinde Hanedan Azasının İdamında Kan Dökme Memnuiyeti”⁶, Osmanlı devletinin etnik kökenini incelediği “Osmanlı İmparatorluğu’nun Etnik Menşei Meseleleri”⁷ ve Kay kabilesi hakkında yeni bilgilere ulaştığı “Kay Kabilesi Hakkında Yeni Notlar”⁸ başlıklı makalelerini saymak mümkündür.

Köprülü, kaleme aldığı müstakil kitap ve makalelerin yanı sıra, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan *İslâm Ansiklopedisi*’ne yazdığı “Cengiz Han”⁹, “Hârezmşâhlar”¹⁰ ve “Bahşı”¹¹ gibi pek çok maddede de Moğol tarihi ve kültürü ile ilgili önemli değerlendirmelerde bulunmuştur. Yine araştırmacı, Selçuklu ve Osmanlı tarihiyle ilgili daha genel çalışmalarında da, geniş bir bakış açısıyla Moğol istilâsı, İlhanlılar, Altın Ordu ve Çağataylılar tarihi ile ilgili muhtelif

Oğuzlar” (*Türk Yurdu*, 2, (1927), s. 37-38), Ali Rıza Seyfi’nin “Eski Türk-Moğol Ordularının Harp Teşkilâtı ve Usûlleri” (*Resimli Şark*, 20, (1932), s. 7-9) ve Tuit Hulâgü’nün “Moğollar Niçin Türktür?” (*Doğu*, 1, (1933), s. 10-11) başlıklı makaleleri zikredilebilir.

- 2 Hayatı ve eserleri için bk. Orhan F. Köprülü, *Fuad Köprülü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987, s. 1-31; 60. *Doğum Yılı Münasebetiyle Fuad Köprülü Armağanı*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1953, s. XXVII-L; Sami N. Özerdim, *Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü Bibliyografyası 1908-1950*, Ankara 1950; Ömer Faruk Akün, “Mehmet Fuad Köprülü”, *DİA*, XXVIII, s. 471-486.
- 3 İstanbul Dârü’l-Fünûnu Türkiyat Enstitüsü, İstanbul 1929. Çalışma iki farklı mütercim tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir: Türkçe terc. Yaşar Altan, “İslâm Sûfi Tarikatlerine Türk-Moğol Şamanlığının Te’siri, *A.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (1970), s. 141-152; Türkçe terc. Ferhat Tamir, “Türk-Moğol Şamanizminin Tasavvufi İslâm Tarikatları Üzerindeki Tesiri”, *Bilgi*, S 1, (1996), s. 1-8.
- 4 *Belleten*, V/19, (1941), s. 397-436.
- 5 *Belleten*, VI/23-24, (1942), s. 207-227.
- 6 *Türk Hukuk Tarihi Dergisi*, I, (1944), s. 1-9. Yeniden neşri için bk. “Türk ve Moğol Sülalelerinde Hânedân Azasının İdamında Kan Dökme Memnuiyeti”, *İslâm ve Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları ve Vakıf Müessesesi*, İstanbul 1983, s. 71-79.
- 7 *Belleten*, VII/28, (1943), s. 219-313.
- 8 *Belleten*, VIII/31, (1944), s. 421-452.
- 9 Köprülü, W. Barthold tarafından hazırlanan maddeye (“Cengiz Han”, *İA*, III, s. 91-98) ilave ve ikmâlde bulunmuştur (“Cengiz Han”, *İA*, III, s. 98-100).
- 10 Bk. *İA*, V/1, s. 265-296.
- 11 Bk. *İA*, II, s. 233-238. Yeniden yayını için bk. “Bahşı”, *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara 1966, s. 145-156.

meselelere değinmiştir¹². Türk tarihine ve kültürüne bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşan Köprülü, kendisinden sonraki Türk tarihçileri üzerinde derin tesirler bırakmıştır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Orta Asya Türk tarihi, İlhanlı tarihi ve Moğol tarihi ile ilgili önemli eserler kaleme alan bir diğer araştırmacı, Başkurt asıllı tarihçi Zeki Velidi Togan (1890-1970)¹³'dür. 1925 yılında Türkiye'ye gelerek çalışmalarını burada devam ettiren Togan'ın, 1930'lardan itibaren yayınladığı pek çok makale ile özellikle İlhanlı devleti ve Reşidü'd-dîn Fazlullâh üzerinde yoğunlaştığı görülür. Togan'ın İlhanlı devleti ve Moğol tarihiyle ilgili başlıca çalışmaları arasında; "Moğollar Devrinde Anadolu'nun İktisadî Vaziyeti"¹⁴, "Reşideddin'in Mektuplarında Anadolu'nun İktisadî ve Medenî Hayatına Ait Kayıtlar"¹⁵, "İlhanlılarla Bizans Arasındaki Kültür Münasebetlerine Ait Bir Vesika"¹⁶, "Eski Türk ve Moğolların Haritaları ve Haritacılığı Meselelerine Dâir Notlar"¹⁷, "Argun Han'ın Kullandığı 'Garb Denizi' Haritasına Dair"¹⁸, "Kazan Hanlığında İslâm Türk Kültürü"¹⁹, "The Composition of the History of the Mongols by Rashid al-Din"²⁰ ve "About the Campaign of the Indian Khalach-Turks against the Keraites of Mongolia in Northern Tibet in the Year 1205-6"²¹ başlıklı makalelerini saymak mümkündür.

Togan, aynı zamanda "Azerbaycan"²², "Reşid-üd-dîn Tabîb"²³, "Herât"²⁴ ve "Çengiz Khan"²⁵ gibi pek çok ansiklopedi maddesinde de İlhanlı, Altın Ordu ve Çağataylı devletlerinin tarihi ve kültürü ile ilgili önemli değerlendirmelerde bulunmuştur. Araştırmacı, kaleme aldığı spesifik araştırmaların yanında, *Umumî Türk Tarihine Giriş*²⁶ ve *Bugünkü Türk İli (Türkistan) ve Yakın Tarihi*²⁷ gibi daha geniş kapsamlı eserlerinde de yer yer Moğol istilâsı, Cengiz Han, İlhanlılar ve

12 Köprülü'nün dolaylı olarak Moğol istilâsı, İlhanlılar, Altın Ordu devleti ve Çağataylılar ile ilgili önemli değerlendirmelerde bulunduğu diğer çalışmaları arasında şunlar zikredilebilir: *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1959; "Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri Hakkında Bazı Mülâhazalar", *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, II, (1939), s. 165-313; "Ortazaman Türk-İslâm Feodalizmi", *Bellekten*, V/19, (1941), s. 319-334; "Anadolu Selçukluları Tarihinin Yerli Kaynakları", *Bellekten*, VII/27, (1943), s. 379-521.

13 Hayatı ve eserleri için bk. Tuncer Baykara, *Zeki Velidi Togan*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s. 1-102; 60. *Doğum Yılı Münasebetiyle, Zeki Velidi Togan'a Armağan*, Maarif Basımevi, İstanbul 1955, s. XXXIII-L.

14 *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, I, (1931), s. 1-42.

15 *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*, XV/1-4, (1954), s. 33-50.

16 *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, IV, (ek), (1965), s. 315-322 (1-8, faksimile); İngilizcesi: "A Document Concerning Cultural Relations between the Ilkhanide and Byzantiens", *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, IV, (ek), (1965), s. 323-330, (s. 9-18).

17 *Kopuz*, S 5, (1939), s. 164-169.

18 *Türk Yurdu*, XXVI/2, (1942), s. 45-48.

19 *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, III/3-4, (1966), s. 179-204.

20 *Central Asiatic Journal*, VII/1, (1962), s. 60-72.

21 *Proceedings of the Twenty-sixth International Congress of Orientalists*, II, New-Delhi 1968, s. 174-178.

22 *İA*, II, s. 91-118.

23 *İA*, IX, s. 705-712.

24 *İA*, V/1, s. 429-442.

25 *Urdu Encyclopaedia of Islam*, VII, s. 705-717.

26 *Umumî Türk Tarihine Giriş*, I, *En Eski Devirlerden XVI. Asra Kadar*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1946.

27 İstanbul 1942.

Çağataylılar ile ilgili muhtelif meselelere değinmiştir. Yine İlhanlı vezîri Reşîdu’d-dîn Fazlullâh’ın *Câmi ‘u’t-tevârih* isimli eserinin Oğuz Destânı kısmını da, açıklama ve notlarla Türkçe’ye tercüme etmiştir²⁸.

Çok yönlü bir tarihçi olan Togan, araştırmaların yanı sıra muhtelif kütüphanelerde bulunan el yazmaları üzerinde yaptığı çalışmalarla, İlhanlı devrine ait pek çok önemli kaynağın ortaya çıkarılmasını sağlamıştır. Yazmalar üzerinde yaptığı çalışmalar neticesinde keşfettiği İlhanlı tarihine ait yeni kaynaklar arasında *Risâle-yi felekiyye*, *Sa ‘âdet-nâme*, *Kânûnu’s-sa ‘âde* ve *Câmi ‘u’l-hesâb* gibi İlhanlı devrine ait resmî muhasebe kitapları ile²⁹ İlhanlı vezîri ve tarihçisi Reşîdu’d-dîn Fazlullâh’ın *Vakf-nâme’sini*³⁰ saymak mümkündür. Yine araştırmacı, İlhanlı tarihi merkezli çalışmalarının yanında, 1941 yılında yayınladığı *Moğollar, Cengiz ve Türklük*³¹ başlıklı 32 sayfalık kısa çalışmayla Türkiye’de Cengiz Han’ın menşei ve Türklüğü ile ilgili tartışmaları da başlatmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Orta Asya Türk ve Moğol kültürü üzerine çalışmalar yapan bir başka araştırmacı, Başkurt asıllı halkbilimci ve tarihçi Abdülkadir İnan (1889-1976)³²’dir. Çalışmalarının önemli bir kısmını etnografya, sosyal antropoloji, destanlar ve Şamanizm gibi konular teşkil eden İnan, kaleme aldığı pek çok çalışmada, geniş bir tarihî ve coğrafi perspektif ile Orta Asya Türk-Moğol gelenek ve inançlarını incelemiştir. Araştırmacının bu alandaki başlıca çalışmaları arasında; 1954 yılında yayınladığı ve bugün hâlâ alanında başlıca müracaat eseri durumunda olan *Tarihte ve Bugün Şamanizm: Materyaller ve Araştırmalar*³³ isimli önemli eserinin yanı sıra “Ongutların Menşei Meselesi”³⁴, “Nayman Boyunun Soy Meselesi”³⁵, “Destân-ı Nesl-i Çengiz Han Kitabı Hakkında”³⁶ ve “Doğu Türk ve Moğol Folklorundaki ‘Edrene’ Kelimesine Dair”³⁷ başlıklı makalelerini saymak mümkündür³⁸.

İnan, araştırmalarının yanı sıra Rusçadan yaptığı tercümelemlerle de Orta Asya Türk ve Moğol tarihiyle ilgili pek çok önemli eseri Türkçe’ye kazandırmıştır. Bu alandaki başlıca tercümelemleri

28 Zeki Velidi Togan, *Oğuz Destanı, Reşideddin Oğuznamesi Tercüme ve Tahlili*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1982.

29 Bk. “Moğollar Devrinde Anadolu’nun İktisadi Vaziyeti”, *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, I, (1931), s. 1-42; Walther Hinz, *Die Resâle-ye Falakiyya des Abdollah ibn Mohammas ibn Kiyâ al-Mâzandarâni. Ein persischer Leitfaden des staatlichen Rechnungswesens (um 1363)*, Wiesbaden 1952; *Das sogenannte Çâme’o’l-Hesâb des ‘Emâd as-Sarâvi. Ein Leitfaden des Staatlichen Rechnungswesens von ca. 1340*, (Doktora Tezi), Göttingen 1962; Mir Kamal Nabipour, *Die beiden persischen Leitfäden des Falak ‘Alâ-ye Tabrizî über das staatliche Rechnungswesen im 14. Jahrhundert*, (Doktora Tezi), Göttingen 1973.

30 Bk. “Londra ve Tahrân’daki Bazı Yazmalara Dair”, *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, III/1-2, (1960), s. 158-160.

31 Arkadaş Matbaası, Ankara 1941. Keza bk. “Moğollar - Çingiz ve Türklük”, *Yeni Bozkurtlar*, 6, (1940), s. 130-131; “Cengiz Han Türktür”, *Büyük Türkeli*, nr. 2, (1962), s. 4-5.

32 Hayatı ve eserleri için bk. *Makaleler ve İncelemeler*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1968, s. XV-XXXVII.

33 Türk Tarih Kurumu, Ankara 1954.

34 *Belleten*, VIII/31, (1944), s. 453-456.

35 *Belleten*, XXIV/91, (1960), s. 539-565.

36 *Azerbaycan Yurt Bilgisi*, III/25, (1934), s. 9-14; III/28, (1934), s. 131-133.

37 *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, I/5, (1943), s. 133-135.

38 İnan’ın araştırmalarının bir kısmı *Makaleler ve İncelemeler* (Türk Tarih Kurumu, Ankara 1968) adı ile yayınlanmıştır.

arasında B. Y. Vladimirtsov'dan yaptığı *Moğolların İçtimaî Teşkilâtı: Moğol Göçebe Feodalizmi*³⁹ başlıklı kitap ile W. Barthold'dan yaptığı "İlhanlılar Devrinde Mali Vaziyet"⁴⁰ ve "Türkler'de ve Moğollar'da Defin Merasimi Meselesine Dair"⁴¹ başlıklı makaleleri saymak mümkündür.

Cumhuriyet döneminin önemli tarihçilerinden İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1888-1977)⁴², araştırmalarını Osmanlı tarihi üzerinde yoğunlaştırmakla birlikte, çalışmalarında, Osmanlı tarihi ile ilişkisi çerçevesinde Moğollar ve İlhanlılar'a da yer vermiştir. Araştırmacı, "Emîr Çoban Soldoz ve Demirtaş"⁴³ başlıklı hacimli makalesinde Anadolu tarihinde önemli rol oynayan Emîr Çoban ve oğlu Timurtaş'ın askerî ve siyasî faaliyetlerini incelemiştir. Yine *Osmanlı Devlet Teşkilâtına Medhal* isimli eserinin beşinci bölümünü "İlhanilerde Devlet Teşkilâtı"na tahsis ettiği gibi⁴⁴, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*⁴⁵ ve *Osmanlı Devleti Tarihi*⁴⁶ isimli eserinin birinci cildinde de yer yer Anadolu'daki Moğol hâkimiyeti ve İlhanlı tarihine temas etmiştir.

Türkiye'de Moğol dili, tarihi ve kültürü araştırmalarının gelişmesine önemli katkılarda bulunan araştırmacılardan biri de Tatar asıllı Türkolog ve tarihçi Ahmet Temir (1912-2003)⁴⁷'dir. Almanyadaki doktora eğitimi esnasında klasik Moğolca'yı öğrenen Temir'in Moğol tarihi ve kültürü ile ilgili başlıca çalışmaları arasında; *Moğolların Gizli Tarihine Göre Cengiz Han (Çingiz Han)*⁴⁸ başlıklı kitabını, "Anadolu'da İlhanlı Valilerinden Samagar Noyan"⁴⁹, "Die Sozial-militärische Organisation der Mongolen um 1200 n. Chr."⁵⁰, "Türk-Moğol İmparatorluğu Devrinde Sosyal ve Askerî Teşkilât"⁵¹ ve "Türk-Moğol İmparatorluğu ve Devamı"⁵², "Anadolu'da Moğollar"⁵³ başlıklı makaleleri ile *Millî Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi*'ne yazdığı "Sulduz"⁵⁴ ve "Tatar"⁵⁵ maddelerini saymak mümkündür. Temir'in, Moğol dili ve Moğolca metinler ile ilgili çalışmaları üzerinde aşağıda ayrıca durulacaktır.

39 *Moğolların İçtimaî Teşkilâtı: Moğol Göçebe Feodalizmi*, Türkçe terc. Abdülkadir İnan, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1944.

40 *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, I, (1931), s. 135-159.

41 *Bellekten*, XI/43, (1947), s. 515-539.

42 Hayatı ve eserleri için bk. Mehmet İpşirli, "Uzunçarşılı, İsmail Hakkı", *DİA*, XLII, s. 264-266.

43 *Bellekten*, XXXI/124, (1967), s. 601-646.

44 *Osmanlı Devlet Teşkilâtına Medhal*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1941, s. 174-267.

45 Türk Tarih Kurumu, Ankara 1937, s. 4-12, 42-44, 62-63, 72.

46 Türk Tarih Kurumu, I, Ankara 1947, s. 9-21, 105-114.

47 Hayatı ve eserleri için bk. Tuncer Gülensoy, *Ahmet Temir*, Türk Dil Kurumu, Ankara 2014; Mustafa Erkal, "Temir, Ahmet", *DİA*, XL, s. 425-427.

48 Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989.

49 *60. Doğum Yılı Münasebetiyle Fuad Köprülü Armağanı*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1953, s. 495-500.

50 *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XVIII/3-4, (1960), s. 221-225.

51 *Türk Kültürü*, X/118, (1972), s. 190-207.

52 *Türk Dünyası El Kitabı*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1975, s. 910-925.

53 *Türk Kültürü*, S 445, (2000), s. 276-281.

54 *İA*, XI, s. 9-11.

55 "Tatar, Tatarlar'ın Yayılışı", *İA*, XII/1, s. 56-58.

Araştırmalarının önemli bir kısmını Karadeniz’in kuzeyindeki Türk kavimleri ve Türk-Rus ilişkilerine odaklandıran Tatar asıllı tarihçi Akdes Nimet Kurat (1903-1971)⁵⁶, çalışmalarında Altın Ordu devleti tarihine de yer vermiştir. Kurat’ın Altın Ordu tarihi ile ilgili başlıca çalışmaları arasında; Altın Ordu devletine geniş yer ayırdığı *IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz’in Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri Tarihi*⁵⁷ isimli eseri ile *Türk Dünyası El Kitabı* içerisinde yayınlanan “Altın Orda Devleti”⁵⁸ başlıklı makalesi sayılabilir. Araştırmacı aynı zamanda Topkapı Sarayı Müzesi’nde bulunan Altın Ordu ve Kırım Hanlığı devrine ait *yarlık* (fermân) ve *bitikler* (mektup) de neşrederek bu alandaki çalışmalara ciddi katkıda bulunmuştur⁵⁹.

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Orta Asya Türk ve Moğol tarihi ile ilgili önemli eserler yayınlayan bir diğer araştırmacı Alman asıllı sinolog Wolfram Eberhard (1909-1989)’dır. Sinoloji, sosyoloji ve sosyal antropoloji alanlarında pek çok bilimsel eser kaleme alan Eberhard, 1937-1948 yılları arasında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde görev yapmış ve Türkiye’de Sinoloji’nin gelişmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Araştırmacı, Türkiye’de görev yaptığı yıllarda, Orta Asya Türk ve Moğol tarihine dair pek çok eser kaleme almıştır. Eberhard’ın bu alandaki başlıca çalışmaları arasında “Kay’lar Kabilesi Hakkında Sinolojik Mülâhazalar”⁶⁰ ve “Birkaç Eski Türk Unvanı Hakkında”⁶¹ başlıklı makalelerini saymak mümkündür. Araştırmacı, 1943 yılında yayınladığı “Toba’lar Etnik Bakımdan Hangi Zümreye Girer? İlk Araştırmalar”⁶² başlıklı makalede Tobalar (Tabgaçlar)’ın etnik kökenine ve Toba devletinde Türk ve Moğol boylarının yeri meselesine ışık tutmuştur⁶³. Eberhard, hususî makalelerin yanında, 1947 yılında yayınladığı *Çin Tarihi*⁶⁴ ve 1957 yılında yayınladığı *En Eski Devirlerden Zamanımıza Kadar Uzak Doğu Tarihi*⁶⁵ başlıklı çalışmalarında da Çin ve Uzak Doğu tarihiyle ilişkisi ölçüsünde Moğol tarihine değinmiştir. Araştırmacı, telif türündeki eserlerinin yanında, Türk ve Moğol boylarıyla ilgili bilgi veren pek çok Çince kaynağı da Türkçe’ye tercüme etmiştir. Bu alandaki başlıca tercümeleri arasında, 1942 yılında yayınladığı *Çin’in Şimal Komşuları: Bir Kaynak Kitabı*⁶⁶ isimli eserini saymak mümkündür.

Özellikle Köprülü, Togan, İnan ve Eberhard gibi araştırmacıların öncü çalışmalarının ardından, Türkiye’de 1940’lı yıllardan itibaren Orta Asya Türk ve Moğol tarihi araştırmaları alanında “ikinci nesil” olarak adlandırabileceğimiz yeni araştırmacılar yetişmiştir. Söz konusu

56 Hayatı ve eserleri için bk. Mahmut H. Şakiroğlu, “Kurat, Akdes Nimet”, *DİA*, XXVI, s. 430-431.

57 A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1972, s. 119 vd.

58 *Türk Dünyası El Kitabı*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1976, s. 926-932.

59 *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivlerindeki Altın Ordu, Kırım ve Türkistan Hanlarına Ait Yarlık ve Bitikler*, A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, İstanbul 1940.

60 *Belleten*, VIII/32, (1944), s. 567-588.

61 *Belleten*, IX/35, (1945), s. 319-337.

62 Türkçe terc. İkbâl Berk, A.Ü. *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, S 2, (1943), s. 19-30.

63 Bu makale aynı zamanda araştırmacının 1949 yılında yayınladığı *Das Toba-Reich Nord-Chinas: Eine Soziologische Untersuchung* (E. J. Brill, Leiden 1949) başlıklı çalışmasına da temel oluşturmuştur.

64 Türk Tarih Kurumu, Ankara 1947.

65 Türk Tarih Kurumu, Ankara 1957.

66 Türkçe terc. Nimet Uluğtuğ, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1942.

araştırmacıların başında, 1950’li yıllardan itibaren Orta Asya Türk ve Moğol tarihiyle ilgili önemli araştırmalar kaleme alana Bahaeddin Ögel (1923-1989)⁶⁷ gelmektedir. Araştırmalarında siyasî tarihin yanında, kültür tarihi, destanlar ve mitoloji gibi konular üzerinde yoğunlaşan Ögel, çalışmalarını Orta Asya Türk tarihi ve kültürüne odaklandırmakla birlikte, Moğol tarihi ve kültürüyle ilgili de önemli eserler kaleme almıştır. Araştırmacının Moğol tarihini ve kültürünü konu alan başlıca çalışmaları arasında; Çin kaynaklarından istifade ederek hazırladığı *Sino-Turcica: Çingiz Han ve Çin’deki Hanedanın Türk Müşavirleri*⁶⁸ isimli eseri ile “Caca Bey Vakfiyesindeki Bazı Unvan ve Kişi Adları Hakkında Notlar”⁶⁹, “Alaeddin Keykubad Çağında Batı İranda Çormahan Noyan’ın Durumu ve Statüsü”⁷⁰, “Studies and Researches on the Turkish-Mongols Relations in the Universities of Turkey”⁷¹ ve “Civil Administration in the Mongol Empire”⁷² başlıklı makalelerini ve *Millî Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi*’ne yazdığı “Tatar”⁷³ maddesini zikretmek mümkündür. Yine araştırmacı, *İslâmiyet’ten Önce Türk Kültür Tarihi: Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre*⁷⁴, *Türklerde Devlet Anlayışı (13. Yüzyıl Sonlarına Kadar)*⁷⁵, dokuz ciltlik *Türk Kültür Tarihine Giriş*⁷⁶, iki ciltlik *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*⁷⁷, iki ciltlik *Büyük Hun İmparatorluğu Tarihi*⁷⁸ ve iki ciltlik *Türk Mitolojisi (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar)*⁷⁹ başlıklı çalışmalarında da, Türk tarihi ve kültürü ile ilişkisi çerçevesinde yer yer Moğol tarihi ve kültürüne değinme ihtiyacı hissetmiştir.

Yine 1950’li yıllarda Muhaddere Nabi Özerdim (1916-1991) tarafından kaleme alınan “Bazı Çin Kaynaklarına Göre Bugün Çin Türkistan’ında Yaşayan Moğolların Örf ve Âdetleri”⁸⁰ ve “‘Hsi-Yü’ Olarak Çin Türkistan’ının Tarihi Sınırlanması ve Tarihi Önemi”⁸¹ başlıklı makaleler de, temelde Çin kaynaklarına dayalı olarak hazırlanmış olması itibariyle konumuz açısından dikkate değerdir.

Orta Asya Türk sanatı, ikonografisi ve mitolojisi alanında önemli çalışmalar ortaya koyan Emel Esin (1914-1987)⁸², pek çok çalışmasında, doğrudan ya da dolaylı olarak Moğol tarihi ve kültürü ile ilgili önemli değerlendirmelerde bulunmuştur. Araştırmacının bu alandaki başlıca çalışmaları

67 Hayatı ve eserleri için bk. Abdulkadir Yuvalı - Muhammet Beşir Aşan, *Prof. Dr. Bahaeddin Ögel*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1995, s. 1-51.

68 Taipei 1964; İkinci baskı: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2002.

69 *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, 2, (1971), s. 67-74.

70 *Selçuk Üniversitesi Selçuk Dergisi*, S 3, (I. Alâeddin Keykubat Özel Sayısı), (1988), s. 13-17.

71 *Fifth International Congress of Mongolists*, III, Ulaanbaatar 1992, s. 352-356.

72 *Communications of the International Altaistic Conference*, (Manchester, 1967), Bloomington 1967.

73 *İA*, XII/1, s. 50-56.

74 Türk Tarih Kurumu, Ankara 1962.

75 Başbakanlık Basımevi, Ankara 1982.

76 I-IX, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1978-1987.

77 I-II, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979.

78 I-II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1981.

79 I, Selçuklu Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü Yayınları, Ankara 1989; II, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1995.

80 *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, IX/3, (1951), s. 215-220.

81 *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XV/1-3, (1957), s. 209-217.

82 Hayatı ve eserleri için bk. Ahmet Özel, “Esin, Emel”, *DİA*, XI, s. 380-382.

arasında şunlar sayılabilir: *İslamiyet’ten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslam’a Giriş*⁸³, *Türk Kültür Tarihi, İç-Asya’daki Erken Safhalar*⁸⁴, *A History of Pre-Islamic and Early Islamic Turkish Culture*⁸⁵, *Türk Kosmolojisi (İlk Devirler Üzerine Araştırmalar)*⁸⁶, *Türk Kosmolojisine Giriş*⁸⁷, *Orta Asya’dan Osmanlı’ya Türk Sanatında İkonografik Motifler*⁸⁸, *Türkler’de Maddi Kültürün Oluşumu*⁸⁹, “Descriptions of Turks and ‘Tatars’ (Mongols) of the Thirteenth Century, in Some Anatolian Sources”⁹⁰.

Türkiye’de XX. yüzyılın ortalarından itibaren Selçuklu tarihine olan ilginin artması ve bu alanda Osman Turan, İbrahim Kafesoğlu ve Mehmet Altay Köymen gibi önemli araştırmacıların yetişmesi, 1950’li yıllardan itibaren Moğol istilâsı, Anadolu’da Moğol hâkimiyeti ve İlhanlı-Selçuklu münasebetleriyle ilgili yayınların çoğalmasına vesile olmuştur. 1940’lı yıllardan itibaren Ortaçağ Türk tarihiyle ilgili önemli araştırmalar ortaya koyan Osman Turan (1914-1978)⁹¹, çalışmalarını daha çok Selçuklu tarihi alanında yürütmekle birlikte, eserlerinde Selçuklular ile ilişkisi nispetinde İlhanlılar ve Moğol tarihine de yer vermiştir. Araştırmacı, 1941 yılında Fuad Köprülü nezaretinde hazırladığı *Oniki Hayvanlı Türk Takvimi*⁹² başlıklı doktora tezinde, Orta Asya Türk devletlerinin yanı sıra Moğol devletlerinde de asırlarca yaygın bir şekilde kullanılan On İki Hayvanlı Takvim’i incelemiştir. Yine 1941 yılında kaleme aldığı “Çingiz Adı Hakkında”⁹³ başlıklı makalesinde ise, Cengiz unvanının etimolojisi ve ortaya çıkışı üzerinde durmuştur.

Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye: Siyasî Tarih, Alp Aslan’dan Osman Gazi’ye (1071-1318)*⁹⁴, *Selçuklular Tarihi ve Türk İslâm Medeniyeti*⁹⁵ ve “Rashid üd-dîn et l’histoire des Turcs”⁹⁶ (Türkçesi: Reşîdu’d-dîn ve Türk Tarihi)⁹⁷ başlıklı çalışmalarında da yer yer Anadolu’da Moğol hâkimiyeti, İlhanlılar ve Selçuklu-İlhanlı münasebetlerine değinmiştir. Araştırmacı, telif türündeki eserlerinin yanında, yayınladığı çok sayıda kaynak ve vesika ile de, Türkiye’de Selçuklu ve İlhanlı tarihi araştırmalarının gelişmesine önemli katkıda bulunmuştur.

83 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1978.

84 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara 1985.

85 Ed. Halil İnalçık, Ünal Matbaası, İstanbul 1980.

86 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1979.

87 Kabalıcı Yayınevi, İstanbul 2004.

88 Kabalıcı Yayınevi, İstanbul 2004.

89 Kabalıcı Yayınevi, İstanbul 2006.

90 *Documenta Barbarorum. Festschrift für Walther Heissig zum 70. Geburtstag*, ed. Klaus Sagaster - Michael Weiers, Wiesbaden 1983, s. 81-87.

91 Hayatı ve eserleri için bk. Nurdan Demirci, *Prof. Dr. Osman Turan’ın Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1993; Salim Koca, “Turan, Osman”, *DİA*, XLI, s. 410-412.

92 A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1941.

93 *Belleten*, V/19-20, (1941), s. 267-276.

94 Turan Neşriyat Yurdu, İstanbul 1971.

95 Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1965.

96 Makalenin Fransızca metni 1969 yılında İrandâ düzenlenen Reşîdu’d-dîn Fazlullâh Sempozyumu’da tebliğ olarak sunulmuştur (“Rashid üd-dîn et l’histoire des Turcs”, *Mecmû’a-yi hitâbehâ-yi tahkiki derbâre-yi Reşîdu’d-dîn Fazlullâh-i Hemedânî*, Tahran 1350/1971, s. 68-80).

97 Araştırmacının *Selçuklular ve İslamiyet* isimli makaleler külliyyatı içerisinde yayımlanmıştır (*Selçuklular ve İslamiyet*, Turan Neşriyat Yurdu, İstanbul 1971, s. 189-196).

Selçuklular, Hârezmşâhlar ve Orta Asya Türk kültür tarihiyle ilgili önemli eserler kaleme alan İbrahim Kafesoğlu (1914-1984)⁹⁸, çalışmalarında yer yer Moğol istilâsı, Cengiz Han ve Moğol kültürüne de değinmiştir. Araştırmacının konumuzla ilgili en dikkate değer çalışması, Hârezmşâhlar devletinin siyasî tarihini incelediği *Harezmsahlar Devleti Tarihi (485-618/1092-1221)*⁹⁹ isimli eseridir. Söz konusu eserin son bölümü, Sultan Muhammed Hârezmşâh'ın Cengiz Han ile mücadelesi ve Moğol istilâsına ayrılmıştır. Yine araştırmacı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan *İslâm Ansiklopedisi*'ne yazdığı "Selçuklular"¹⁰⁰ maddesi ile *Türk Millî Kültürü*¹⁰¹ isimli temel çalışmasında da Moğol tarihi ve kültürü ile ilgili yer yer önemli değerlendirmelerde bulunmuştur. Kafesoğlu aynı zamanda, tıpkı Zeki Velidi Togan gibi, "Türk Tarihinde Moğollar ve Cengiz Han Meselesi"ni tartışmaya açarak bu hususta Togan'a tamamen zıt tespit ve değerlendirmelerde bulunmuştur¹⁰².

Araştırmalarını daha çok İslâm bilim tarihi ve rasathaneler alanında yoğunlaştıran Aydın Sayılı (1913-1993), 1946 yılında yayınladığı "Gâzân Han Rasathanesi"¹⁰³, 1956 yılında yayınladığı "Hâce Nasîr-i Tûsî ve Rasadhâne-yi Merâğa"¹⁰⁴, 1960 yılında yayınladığı *The Observatory in Islam and its Place in the General History of the Observatory*¹⁰⁵ ve 1971 yılında yayınladığı "Gâzân Han Türbesi Hakkında Bir Manzume"¹⁰⁶ başlıklı çalışmalarla, özellikle İlhanlılar dönemindeki astronomi faaliyetleri ve rasathâneler ile ilgili bilgilerin zenginleşmesine önemli katkıda bulunmuştur.

1960'lardan itibaren Oğuzlar, Türk boyları ve Ortaçağ Türk tarihi ile ilgili önemli araştırmalar ortaya koyan Faruk Sümer (1924-1995)¹⁰⁷, çalışmalarında yer yer Moğollar ve İlhanlı tarihi ile ilgili de mühim değerlendirmelerde bulunmuştur. Araştırmacı, *Oğuzlar (Türkmenler): Tarihleri, Boy Teşkilâtı, Destanları*¹⁰⁸ isimli çalışmasında, Oğuzlar'ın siyasî, sosyal ve kültürel tarihiyle bağlantılı olarak yer yer Moğol tarihine de değinme ihtiyacı duymuştur. 1970 yılında *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*'nin ilk sayısında yayınlanan "Anadolu'da Moğollar"¹⁰⁹ başlıklı 150

98 Hayatı ve eserleri için bk. Abdülkadir Donuk, *Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu*, İstanbul 1989; Aynı müellif, "Kafesoğlu, Halil İbrahim", *DİA*, XXIV, s. 145-146.

99 Türk Tarih Kurumu, Ankara 1956.

100 *İA*, X, s. 353-416.

101 Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1983.

102 Kafesoğlu'nun bu husustaki mülâhazaları için bk. "Türk Tarihinde Moğollar ve Cengiz Meselesi", *İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, V/8, (1953), s. 105-136; "Türkler, Moğollar ve Cengiz'in Milliyeti", *Türk Yurdu*, S 252, (1956), s. 505-508; "Cengiz Türk müdür?", *Türk Yurdu*, S 253, (1956), s. 583-586. Görüşlerinin tenkidi için bk. Celaleddin Wang-zin-şan, "Çinde İslâmiyet", *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, II/2-4, (1958), s. 263-268.

103 *Belleten*, X/40, (1946), s. 624-640.

104 *Mecelle-yi Dânişkede-yi Edebiyyât*, III/4, Tahran 1335/1956, s. 58-72.

105 Türk Tarih Kurumu, Ankara 1960.

106 *İran Şehinşahlığının 2500. Kuruluş Yıldönümüne Armağan*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara 1971, s. 383-398.

107 Hayatı ve eserleri için bk. "Prof. Dr. Faruk Sümer (1924-1995)", *V. Millî Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri (25-26 Nisan 1995)*, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 1996, s. 199-205; Ayhan Yüksel, "Sümer, Faruk", *DİA*, XXXVIII, s. 133-134.

108 A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1967.

109 *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, I, (1970), s. 1-147. Keza bk. Faruk Sümer, "Anadolu'da Moğollar", *Türk Kültürü*,

sayfalık hacimli makalesi, aradan geçen yaklaşık yarım asırlık zamana rağmen alanında hâlâ en önemli çalışma durumundadır. Sümer’in İlhanlılar ile ilgili diğer çalışmaları arasında “İlhanlı Hükümdarlarından Abaka, Argun Hanlar ve Ahmed-i Celâyir”¹¹⁰ ve “Doğu Anadolu’da Moğol ve Türkmen Devirlerine Ait Bazı Tarihî Yapılar Hakkında Düşünceler”¹¹¹ başlıklı makaleleri sayılabilir. Yine araştırmacının *Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları*¹¹² isimli iki ciltlik çalışması içerisinde de bir bölüm Moğol ve İlhanlı devri Türk şahıs adlarına ayrılmıştır.

Nejat Kaymaz, çalışmalarını daha çok Anadolu Selçuklu tarihi üzerine yoğunlaştırmakla birlikte, eserlerinde Selçuklu-İlhanlı ilişkileri çerçevesinde yer yer Moğol tarihine de yer vermiştir. Araştırmacı, *Anadolu Selçuklu Sultanlarından II. Gıyâsü’d-dîn Keyhüsrev ve Devri*¹¹³ başlıklı doktora ve *Pervâne Mu’înü’d-dîn Süleyman*¹¹⁴ başlıklı doçentlik çalışmasında, Selçuklu-İlhanlı ilişkileriyle ilgili önemli değerlendirmelerde bulunmuştur. Yine Kaymaz, Faruk Sümer’in “Anadolu’da Moğollar” isimli makalesine yazdığı “Anadolu’da Moğollar Adlı Bir Yazı Dolayısıyla”¹¹⁵ başlıklı hacimli tenkit yazısında da, Anadolu’daki Moğol boyları üzerinde durmuştur.

Mustafa Kafalı, 1960’lı yıllardan itibaren araştırmalarını Altın Ordu ve Çağatay Hanlığı tarihi üzerine yoğunlaştırmıştır. Araştırmacı, 1965 yılında hazırladığı *Ötemiş Hacı’ya Göre Cuci Ulusu’nun Tarihi*¹¹⁶ başlıklı doktora tezinin yanı sıra, *Altın Orda Hanlığı’nın Kuruluş ve Yükseliş Devirleri*¹¹⁷, *Çağatay Hanlığı, 1227-1345*¹¹⁸, “Deşt-i Kıpçak ve Cuci Ulusu”¹¹⁹, “Cuci Ulusundaki İl ve Kabilelerin Siyasî Roller ve Ehemmiyetleri”¹²⁰ ve “Cengiz Han”¹²¹ başlıklı çalışmalarıyla Türkiye’de Moğol tarihi araştırmalarının gelişmesine önemli ölçüde katkıda bulunmuştur.

Nejat Göyünç (1925-2001)¹²², araştırmalarını Osmanlı tarihi alanında yoğunlaştırmakla birlikte, İlhanlı tarihi alanında da dikkate değer çalışmalar ortaya koymuştur. Araştırmacı, İlhanlılar devrinde ‘İmâd es-Serâvî tarafından kaleme alınan *Câmi’u’l-hisâb*¹²³ isimli resmi muhasebe kitabını, Almanca tercümesi ile birlikte 1962 yılında doktora tezi olarak hazırlamıştır.

XXXVIII/445, (2000), s. 276-281.

110 *Belleten*, LIII/206, (1989), s. 175-197.

111 *Belleten*, LIV/210, (1990), s. 631-648.

112 Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, I-II, İstanbul 1999.

113 Türk Tarih Kurumu, Ankara 2014.

114 A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1970.

115 A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, XXVI/3-4, (1970), s. 135-155.

116 İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1965. Yayını için bk. Mustafa Kafalı, *Ötemiş Hacı’ya Göre Cuci Ulusu’nun Tarihi*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2009.

117 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1976.

118 Berikan Yayınevi, Ankara 2005.

119 *İ.Ü.E.F. Tarih Dergisi*, XXV, (1971), s. 179-188.

120 *İ.Ü.E.F. Tarih Enstitüsü Dergisi*, II, (1971), s. 99-110.

121 *DİA*, VII, s. 367-369.

122 Hayatı ve eserleri için bk. *Tarihçiliğe Adanmış Bir Ömür: Prof. Dr. Nejat Göyünç’e Armağan*, ed. Hasan Bahar - Mustafa Tokar - M. Ali Hacıgökmen - H. Gül Küçükbezi, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Konya 2013, s. 1-25.

123 *Das sogenannte Ğame’o’l-Hesâb des ‘Emâd as-Sarâvî. Ein Leitfaden des Staatlichen Rechnungswesens von ca. 1340*, (Doktora Tezi), Göttingen 1962.

Göyünç'ün İlhanlılar ile ilgili diğer çalışmaları arasında "İmad es-Serâvî ve Eseri"¹²⁴ ve "Osmanlı Maliyesinde İlhanlı Tesirleri"¹²⁵ başlıklı makalelerini saymak mümkündür.

Özellikle 1970'li yılların başlarında İstanbul ve Ankara üniversitelerinde hazırlanan bazı doktora tezleri de, Türkiye'de Moğol ve İlhanlı tarihiyle ilgili araştırmaların gelişmesine ciddi katkıda bulunmuştur. Söz konusu tezler arasında; Ch'i T'ang'ın *Moğol Sülâlesi Devrinde Türk ve İslâm Dünyası ile Temasta Bulunan Şahsiyetler*¹²⁶, Hüseyin Peyrovî Milânî'nin *Ebu Said Bahadır Han (1316-1335)*¹²⁷, Muhammed Takî İmâmî'nin *İran Moğolları'nın Devlet Teşkilâtı*¹²⁸ ve Ebu'l-Fazl Nebe'î'nin *İlhanlılar Tarihinde Çobanlılar*¹²⁹ başlıklı çalışmalarını saymak mümkündür.

Cevdet (Türkoğlu) Gökalp tarafından 1964 yılında kaleme alınan *Göktürk Devleti'nin Kuruluşundan Cengiz'in Zuhuruna Kadar Altaylardaki ve İç Moğolistan'daki Kabileler*¹³⁰ başlıklı doktora tezi ile *Çin Kaynaklarına Göre Shih-Wei Kabileleri, (Proto-Moğollar Üzerine Bir Etüd Denemesi)*¹³¹ ve "Çin Kaynaklarına Göre Moğollar'ın Ana Yurdu"¹³² başlıklı çalışmalar, Türkiye'de Çin kaynaklarına dayanılarak "Moğollar'ın ataları" (Proto-Moğollar) üzerine yapılan ilk araştırmalar olması açısından dikkate değerdir.

Nejat Diyarbakirli (1928-2017)¹³³, araştırmalarında daha çok İslâm öncesi Orta Asya Türk sanatı üzerine yoğunlaşmakla birlikte; *Hun Sanatı*¹³⁴, *İslâmiyetten Önce Türk Sanatı: Hunlar-Göktürkler-Uygurlar*¹³⁵ ve "Military Architectural Constructions in Mongolia: The Watch Towers"¹³⁶ başlıklı çalışmalarında yer yer Moğol sanatı ve mimarisine de değinmiştir.

Aydın Taneri (1932-1997) tarafından evvela 1967 yılında doktora tezi olarak hazırlanan ve 1977 yılında yayınlanan *Celâleddin Hârizmşâh ve Zamanı*¹³⁷ başlıklı çalışma, Moğol istilâsı ve Hârezmşâh-Moğol mücadelesi açısından alanında önemli bir boşluğu doldurmuştur. Yine

124 İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, XV/20, (1965), s. 73-86.

125 *Aspect of Ottoman History, Papers from CIEPO IX*, ed. A. Singer - A. Cohen, *Scripta Hierosolymitana*, 35, Jerusalem 1994, s. 162-166.

126 (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Umumî Türk Tarihi Kürsüsü, İstanbul 1970.

127 (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1971.

128 (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1971.

129 (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1972 (Farsça yayını: *Çûpâniyân der-târih-i İlhâniyân yâ târih-i Âl-i Çûpân*, Tahran 1352/1973).

130 (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1964.

131 Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Ankara 1973.

132 *Töre*, IV/17, (1972), s. 36-42.

133 Hayatı ve eserleri için bk. Eralp Alışık, "Prof. Dr. Nejat Diyarbakirli'nin Hayatı", *Orta Asya'dan Anadolu'ya Türk Sanatı ve Kültürü. Prof. Nejat Diyarbakirli'ye Armağan*, ed. Yaşar Çoruhlu - Nâlán Türkmen, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2006, s. 17-25; Nâlán Türkmen, "Prof. Dr. Nejat Diyarbakirli'nin Hayatı ve Eserleri", *Sanat Tarihi Dergisi*, XXVI/2, (2017), s. 423-431.

134 Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1972.

135 Yaykur, Ankara 1977.

136 *Fifth International Congress of Mongolists*, III, Ulaanbaatar 1992, s. 346-350.

137 Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1977.

araştırmacı, 1993 yılında yayınlanan *Harezmsahlar*¹³⁸ başlıklı çalışmasının son bölümünde de kısmen aynı konulara değinmiştir.

Özkan İzgi (1940-2011), 1970'li yıllardan itibaren Orta Asya Türk ve Moğol tarihiyle ilgili pek çok önemli araştırmaya imza atmıştır. Özellikle Çin kaynaklarına dayalı çalışmalar yapan araştırmacının konumuzla ilgili başlıca yayınları arasında; “Hârezmsâh ve Moğollar’ın İlk Karşılaşmaları ve Otrar Hâdisesi”¹³⁹, “Kuruluş Devrinde Uygurlar’ın Kitanlar’a Tesirleri ve Uygur, Gazne, Kitanlar Arasındaki Münasebetler”¹⁴⁰, “Moğollarda Evlenme Âdeti”¹⁴¹, “Moğolların Batı İstilâsı ve Türk Tarihi Açısından Önemi”¹⁴² ve “Tatar Adı Hakkında”¹⁴³ başlıklı makalelerini saymak mümkündür.

Çalışmalarını Orta Asya tarihi üzerine yoğunlaştıran İsenbike Togan, 1970'li yıllardan itibaren doğrudan ya da dolaylı olarak Moğol tarihini konu alan pek çok çalışma yayınlamıştır. Araştırmalarını özellikle sosyal ve ekonomik tarih üzerine odaklandıran araştırmacının konumuzla ilgili başlıca çalışmaları arasında; “Moğollar Devrinde Çin’de Ticaret ve ‘Ortak’ Tüccarları”¹⁴⁴, “Çinggis Han ve Moğollar”¹⁴⁵, “Orta Asya’da Bir Geçiş Dönemi: 14.-15. Yüzyıllar”¹⁴⁶ ve “Çinggis Han ve Ahfadı Zamanında Moğol Veraset Düzeni”¹⁴⁷ başlıklı makalelerini saymak mümkündür.

Mahmut Arslan, 1977 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Kürsüsü’nde doktora tezi olarak hazırladığı *Göçebelerde Sosyal ve Siyasî Kuruluş*¹⁴⁸ başlıklı çalışmasında, Orta Asya bozkırlarında yaşayan göçebe Türk ve Moğol kavimlerinin sosyal ve siyasî yapılarına sosyolojik bir yaklaşımda bulunmuştur. Çalışma 1984 yılında *Step İmparatorluklarında Sosyal ve Siyasî Yapı*¹⁴⁹ adıyla yayınlanmıştır.

Abdulkadir Yuvalı, 1970'li yılların sonlarından itibaren İlhanlı devleti üzerine yaptığı çalışmalarla Türkiye’de Moğol tarihi araştırmalarının gelişmesine önemli katkıda bulunmuştur. Araştırmacının

138 Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993.

139 *Türk Kültürü*, S 170, (1970), s. 28-36. Yeniden yayını için bk. Özkan İzgi, *Orta Asya Türk Tarihi Araştırmaları*, haz. Erkin Ekrem - Serhat Küçük, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2014, s. 55-63.

140 *İ.Ü. Tarih Enstitüsü Dergisi*, 7-8, (1977), s. 7-16. Yeniden yayını için bk. Özkan İzgi, *Orta Asya Türk Tarihi Araştırmaları*, s. 83-93.

141 *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildiriler*, IV, Ankara 1982, s. 255-262. Yeniden yayını için bk. Özkan İzgi, *Orta Asya Türk Tarihi Araştırmaları*, s. 165-172.

142 *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXIII/1-2, (1985), s. 323-339. Yeniden yayını için bk. Özkan İzgi, *Orta Asya Türk Tarihi Araştırmaları*, s. 225-243.

143 VI. Milli Türkoloji Kongresi’nde Sunulan Tebliğ, (24-28 Eylül 1994), *Emel*, S 147, (1985), s. 11-20. Yeniden yayını için bk. Özkan İzgi, *Orta Asya Türk Tarihi Araştırmaları*, s. 213-224.

144 *Toplum ve Bilim*, 25-26, (1984), s. 71-90.

145 *Türkler*, VIII, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 235-255.

146 *İslâm Öncesinden Çağdaş Türk Dünyasına: Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu’na Armağan*, İstanbul 2008, s. 289-300.

147 *Bengü Bitig: Dursun Yıldırım Armağanı*, Ankara 2013, s. 569-579.

148 (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1977.

149 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1984.

1979 yılında hazırladığı *İlhanlı Devleti'nin Kuruluşu: Hülâgü Han ve Zamamı*¹⁵⁰ başlıklı doktora tezi bazı ilavelerle *İlhanlılar Tarihi, I, Kuruluş Devri*¹⁵¹ adıyla 1994 yılında yayınlanmıştır. İlhanlı devletinin kuruluş devri siyasî tarihini ele alan bu çalışma, Türkiye'de İlhanlı devleti tarihi üzerine yayınlanan ilk müstakil araştırma olması açısından önemlidir. Yuvalı'nın İlhanlı ve Moğol tarihini konu alan diğer çalışmaları arasında; "Moğollar'ın Ön Asya'daki İlk İlhanlı Hakkında"¹⁵², "Anadolu'nun Türkleşmesi ve Moğollar"¹⁵³, "İlhanlı Hükümdarlarının Hristiyan Dünyası ile Münasebetleri"¹⁵⁴, "Cengiz Han ve Halefleri Devrinde Horasanın İdarî Statüsü (Ögeday, Güyük, Mengü)"¹⁵⁵, "Moğollar'ın Yakındoğu Politikası ve İsmâîlîler'in Akıbeti Üzerine Bazı Bilgiler"¹⁵⁶, "XIII. Yüzyılda Karadeniz Ticareti"¹⁵⁷, "İlhanlılar'ın Anadolu Politikası ve Doğu Anadolu Şehirlerinin Vergi Potansiyeli"¹⁵⁸, "Osmanlı Müesseseleri Üzerindeki İlhanlı Tesirleri"¹⁵⁹, "XIII. Yüzyılda Önasya'daki Siyasî Bloklama"¹⁶⁰, "Anadolu'nun Demografik ve Dinî Yapısı Üzerindeki Moğol Tesirleri"¹⁶¹ ve "İlhanlı Hükümdarlarının Dinlere Bakışı ve Bu Konudaki Uygulamaları"¹⁶² başlıklı makaleleri ile *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'nde yayınlanan "İlhanlılar"¹⁶³, "Çağatay Hanlığı"¹⁶⁴ ve "Gâzân Han"¹⁶⁵ maddelerini saymak mümkündür.

Özalp Gökbilgin'in 1972 yılında yayınlanan "1313-1357 Yılları Arasında Altınordu Devleti"¹⁶⁶ başlıklı hacimli makalesinden sonra uzun bir suskunluk yaşayan Altın Ordu tarihi araştırmaları, 1990'lı yıllardan itibaren yeniden canlanmıştır. Bu alandaki yeni yayınlar arasında Nadir Devlet'in *Doğuşundan Günümüze Büyük İslâm Tarihi* içerisinde yayınlanan "Altın Ordu"¹⁶⁷ bölümü ve "Türkiye'de Altın Orda Tarihi Araştırmaları Ne Durumdadır?"¹⁶⁸ başlıklı makalesi ile Tüten Özkaya'nın "Sovyetler Birliği'nde Altın Ordu ile İlgili Yeni Araştırmalar"¹⁶⁹ ve Cevat İzgi (1955-1995)'nin "Canibek Devrinde (1342-1357) Altınordu Hanlığında Bilim Hayatı"¹⁷⁰ başlıklı makaleleri zikredilebilir.

150 (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1979.

151 Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 1994.

152 *Fırat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, I/2, (1982), s. 117-127.

153 *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 38, (1985), s. 90-101.

154 *Fırat Üniversitesi Dergisi (Sosyal Bilimler)*, II/2, (1988), s. 267-278.

155 *Fırat Üniversitesi Dergisi (Sosyal Bilimler)*, II/1, (1988), s. 227-236.

156 *Erdem*, IV/11, (1988), s. 525-540; Aynı makale: *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, XI/58, (1989), s. 89-102.

157 *II. Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, (1-3 Haziran 1988)*, Samsun 1990, s. 233-240.

158 *XI. Türk Tarih Kongresi (5-9 Eylül 1990)*, II, Ankara 1994, s. 580-600.

159 *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, (1995), s. 249-254.

160 *Türk Kültürü*, XXXIII/262, (1985), s. 114-121.

161 *XIII.-XIV. Yüzyıllarda Kayseri'de Bilim ve Din Sempozyumu*, (30-31 Mayıs 1996), Ankara 1998, s. 59-64. Keza bk.

"Moğol Harekâtının Anadolu'nun Demografi ve Dinî Yapısı Üzerindeki Etkileri", *Erdem*, IX/27, (1997), s. 1287-1293.

162 *XII. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1999, s. 545-554.

163 *DİA*, XXII, s. 102-105.

164 *DİA*, VIII, s. 177-178.

165 *DİA*, XIII, s. 429-431.

166 *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, II/4, (1972), s. 1-52.

167 *Doğuşundan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, IX, Çağ Yayınları, İstanbul 1992, s. 103-123.

168 *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXXIII/1-2, (1995), s. 47-58.

169 *Belleten*, LIV/209, (1990), s. 497-532.

170 *Divan*, II, (1996), s. 147-172.

Aynı yıllarda Moğollar, İlhanlı-Memlûk mücadelesi ve İlhanlı devleti üzerine yapılan diğer çalışmalar arasında; Fikret Türkmen’in “Yeni Bir Oğuznâme Yazmasındaki Cengiz Han’la İlgili Rivayetler”¹⁷¹, Ali Aktan’ın “Sultan Kutuz ve Aynu-Calut Zaferi”¹⁷², Süleyman Özbek’in “Moğol İstilasının Durak Noktası Ayn-Calût Savaşı ve Sonuçları”¹⁷³ ve Kemal Göde’nin “Çingizli/ Cengizliler ve İlhanlılar’ın Anadolu’da Hâkimiyeti (1239-1318) Bibliyografyası”¹⁷⁴, “Anadolu’da Cengizli ve İlhanlı Hakimiyeti Dönemine Genel Bir Bakış (1239-1327)”¹⁷⁵ başlıklı makaleleri ile *Eratnalılar (1327-1381)*¹⁷⁶ başlıklı doktora çalışmasını saymak mümkündür.

1990’lı yılların sonlarından itibaren Türkiye’de Moğol tarihi ve kültürü ile ilgili çalışmaların hızla arttığı görülmektedir. Bu dönemde İlhanlı tarihi ile ilgili önemli tespit ve değerlendirmelerde bulunan araştırmacılardan birisi İlhan Erdem’dir. Araştırmacının 1995 yılında Ankara Üniversitesi’nde hazırladığı *Türkiye Selçukluları-İlhânî İlişkileri (1258-1308)*¹⁷⁷ isimli doktora tezi, İlhanlı-Selçuklu ilişkileri alanında önemli bir boşluğu doldurmuştur. Erdem’in İlhanlı tarihini konu alan diğer çalışmaları arasında; “İlhanlılar’da Ahmed Teküder Dönemi ve Selçuklular”¹⁷⁸, “İlk Dönem Türkiye Selçuklu-Moğol İlişkilerinin İktisadi Boyutu (1243-1258)”¹⁷⁹, “Olcâytü Han Devrinde Horasan’da İlhanlı-Çağataylı Mücadeleleri”¹⁸⁰, “Olcâytü Han’ın Ölümüne Kadar İlhanlılar’da Yaşanan Siyasal-Kültürel Gelişmeler ve Yakın Doğu’ya Etkileri”¹⁸¹ ve “Türkiye Selçuklu-İlhanlı İktisadî, Ticarî İlişkileri ve Sonuçları”¹⁸² başlıklı makalelerini saymak mümkündür.

Ahmet Taşağıl, 1990’lı yıllardan itibaren araştırmalarını daha çok Orta Asya Türk tarihi ve Göktürkler üzerine yoğunlaştırmakla birlikte, çalışmalarında yer yer Moğol tarihiyle ilgili de son derece önemli tespit ve değerlendirmelerde bulunmuştur. Araştırmacının konuyla ilgili başlıca çalışmaları arasında; “Turkish-Mongolian Relations in the Early Period”¹⁸³, “6.-9. Yüzyıllar Arasında Moğolistan’da Türk ve Moğol Kabilelerinin Coğrafi Dağılımı ve Kültürel İlişkileri”¹⁸⁴, “Moğolistan’da Türk İzleri”¹⁸⁵, “Çin Kaynaklarına Göre Juan-juanlar”¹⁸⁶, “State Idea of Early

171 *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXXII/1-2, (1994), s. 343-362.

172 *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, X, (1991), s. 181-201.

173 *Askerî Tarih Bülteni*, XVI/31, (1991), s. 11-21.

174 *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S 1, (1983), s. 351-372.

175 *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, (1995), s. 165-190.

176 *Türk Tarih Kurumu*, Ankara 1994.

177 (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995.

178 *A.Ü. Tarih Araştırmaları Dergisi*, XXII/33, (2004), s. 103-111.

179 *A.Ü. Tarih Araştırmaları Dergisi*, XXIV/38, (2005), s. 1-10.

180 *PAÜ EFD*, 3, (1997), s. 106-112.

181 *A.Ü. Tarih Araştırmaları Dergisi*, XX/31, (2000), s. 1-36.

182 *A.Ü. Tarih Araştırmaları Dergisi*, XXI/33, (2003), s. 49-67.

183 *Manas Üniversitesi Koomduk İlimder Jurnalı*, 13, (2005), s. 67-73.

184 *Central Eurasian Studies: Past, Present and Future*, İstanbul 2011, s. 293-308.

185 *Yesevi Dergisi*, S 227, (2012), s. 12-13.

186 *XV. Türk Tarih Kongresi, Ankara, 11-15 Eylül 2006, Kongreye Sunulan Bildiriler*, II, Ankara 2010, s. 291-296.

Mongol Tribes”¹⁸⁷ ve “Etno-Cultural Distribution of Turkic and Mongolian Tribes between the 6th and 9th Century AD”¹⁸⁸ başlıklı makalelerini saymak mümkündür. Yine Taşağul, Çin kaynaklarına dayanarak hazırladığı *Göktürkler*¹⁸⁹ ve *Çin Kaynaklarına Göre Eski Türk Boyları*¹⁹⁰ isimli çalışmalarında da, Proto-Moğol kabileleri ile ilgili yer yer önemli değerlendirmelerde bulunmuştur.

Araştırmalarını daha çok Memlûk tarihi üzeri yoğunlaştıran Cüneyt Kanat, 2000’li yılların başında hazırladığı “Gazan Han Zamanında Memlûk Devletine İltica Eden Uyratlar”¹⁹¹, “Baybars Zamanında Memlûk-İlhanlı Münasebetleri (1260-1277)”¹⁹² ve “İlhanlı Hükümdarı Teküdar’ın Müslümanlığı Kabulü ve Bunun Memlûk Devleti’ndeki Yankıları”¹⁹³ başlıklı çalışmalarıyla, Türkiye’de İlhanlı tarihi araştırmalarının gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Hacı Ahmet Özdemir, 1997 yılında hazırladığı *Moğol İstilâsı ve Abbâsi Devleti’nin Yıkılışı (Cengiz ve Hülâgü Dönemleri) (616-656/1219-1258)*¹⁹⁴ başlıklı doktora çalışmasında Moğol istilâsı ve Moğol-Hârezmşâh mücadelesini incelemiştir¹⁹⁵. Araştırmacı, *Son Abbâsi Halîfesi Müsta’sım Billâh ve Dönemi (640-656/1242-1258)*¹⁹⁶ başlıklı doçentlik çalışmasında ise, Abbâsi hilâfeti ile Moğollar arasındaki münasebetlere değinmiştir. Özdemir’in konumuzla ilgili diğer çalışmaları arasında, “Moğol İstilâsı ile İlgili Çin Kaynakları ve Sı Shi Kı’ye Göre Hülâgü’nün Batı Seferi”¹⁹⁷ ve “Tâhirü’l-Mevlevî ve Cengiz ve Hülâgü Mezalimi Adlı Eseri”¹⁹⁸ başlıklı makalelerini saymak mümkündür.

Osman G. Özgüdenli, 1994 yılında hazırladığı *Sultan Sencer ve Kara-hitâyalar -Katavân Savaşı (536/1141)-*¹⁹⁹ başlıklı Yüksek Lisans çalışmasında, aslen Moğol kökenli bir kavim olan Kara-hitâyalar’ın Mâverâünnehir’e girişi ve Katavân Savaşı üzerinde durmuştur. Araştırmacı 2000 yılında hazırladığı *Gâzân Hân ve Reformları (694/1295-703/1304)*²⁰⁰ başlıklı doktora çalışmasında ise, İlhanlı devletinin Gazan Han döneminde geçirdiği dönüşümü ele almıştır. Söz

187 *Mongolica, An International Anual of Mongol Studies*, XIX (40), (2006), s. 224-232.

188 *Current Archaeological Research in Mongolia, Bonn Contributions to Asian Archaeology*, 4, (2009), 385-401.

189 *Gök-Türkler*, [I], Türk Tarih Kurumu, Ankara 1995; *Gök-Türkler*, II, (*Fetret Devri, 630-681*), Türk Tarih Kurumu, Ankara 1999; *Gök-Türkler*, III, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2004.

190 Türk Tarih Kurumu, Ankara 2004.

191 *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XV, (2000), s. 105-120.

192 *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XVI, (2001), s. 31-45.

193 *Türklük Araştırmaları Dergisi*, 12, (*Prof. Dr. Coşkun Alptekin’e Armağan: Osmanlı Öncesi Batı Asya’da Türk Varlığı*), (2002), s. 233-247.

194 *Moğol İstilâsı ve Abbâsi Devleti’nin Yıkılışı (Cengiz ve Hülâgü Dönemleri) (616-656/1219-1258)*, (Doktora Tezi), M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997.

195 Çalışma 2005 yılında yayınlanmıştır: H. Ahmet Özdemir, *Moğol İstilâsı ve Abbâsi Devleti’nin Yıkılışı (Cengiz ve Hülâgü Dönemleri) (616-656/1219-1258)*, İz Yayıncılık, İstanbul 2005.

196 Hâcegân Akademi Kitaplığı, İstanbul 2005.

197 *Marife*, V/1, (2005), s. 93-106.

198 *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S 11, (2005), s. 135-169.

199 (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1994.

200 (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2000.

konusu çalışma 2009 yılında *Moğol İnanında Gelenek ve Değişim: Gâzân Han ve Reformları (1295-1304)*²⁰¹ adıyla yayınlanmıştır. Özgüdenli'nin İlhanlı tarihi ile ilgili diğer çalışmaları arasında; *Turco-Iranica: Ortaçağ Türk-İran Tarihi Araştırmaları*²⁰² başlıklı makaleler külliyatı ile "XIV. Yüzyılda Tebriz'de Bir Hayır ve Kültür Kurumu: Şenb-i Gâzân (Gâzâniyye)"²⁰³, "Bir İlhanlı Şehir Modeli: Rab'-i Reşîdî'de Meslekler, Görevliler ve Ücretler"²⁰⁴, "XIV. Yüzyıl Başlarında Tebriz'de İki Yetimhane"²⁰⁵ ve "İlhanlı Tarihine Ait Yeni Bir Kaynak: *Târih-i Vassâf*ın Müellif Nüshası"²⁰⁶ başlıklı makalelerini saymak mümkündür. Araştırmacının Moğol tarihi ve İlhanlılar ile ilgili *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'nde yayınlanan başlıca maddeleri arasında ise; "Moğollar"²⁰⁷, "Moğolistan"²⁰⁸, "İncü"²⁰⁹, "Olcaytu Han"²¹⁰, "Reşîdüddin Fazlullâh-ı Hemedâni"²¹¹ ve "Ögedey Han"²¹² sayılabilir.

Mustafa Uyar, 2000'li yılların başlarından itibaren özellikle İlhanlı tarihi alanında hazırladığı son derece önemli çalışmalar ile Türkiye'de Moğol tarihi araştırmalarının gelişmesine ciddi katkıda bulunmuştur. Araştırmacının 2007 yılında hazırladığı *İlhanlı Devleti'nin Askerî Teşkilâtı*²¹³ başlıklı doktora tezi, alanında uzun zamandır ihtiyaç duyulan önemli bir boşluğu doldurmuştur. Araştırmalarını daha çok İlhanlı devleti askerî, dinî ve idarî-kültürel tarihi üzerine üç farklı alana yoğunlaştıran Uyar'ın İlhanlı askerî tarihi ile ilgili başlıca çalışmaları arasında; "İlhanlı (İran Moğolları) Devleti'nin Önemli Yaylak ve Kışlakları"²¹⁴, "La batalla de Ayn Jälüt: mamelucos contra mongoles"²¹⁵, "İlhanlı-Memlûk Mücadelesi ve Suriye: *Ekolojik Yaklaşımlar*"²¹⁶, "Gazan Han'ın İlhanlı Ordusunu Reformasyonu"²¹⁷, "İlhanlı (İran Moğolları) Ordusunun Birimleri"²¹⁸, "İlhanlı (İran Moğolları) Ordusunda Hiyerarşi:

201 Kaknüs Yayınevi, İstanbul 2009.

202 Kaknüs Yayınevi, İstanbul 2006.

203 *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S 37, (Prof. Dr. İsmet Miroğlu Hatıra Sayısı), İstanbul 2002, s. 253-289.

204 *Esnaf ve Ekonomi*, (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi Esnaf ve Ekonomi Semineri, 10-11 Mayıs 2002), I, İstanbul 2003, s. 164-189.

205 *Savaş Çocukları - Öksüzler ve Yetimler*, ed. Emine Gürsoy-Naskali - Aylin Koç, İstanbul 2003, s. 161-181.

206 *Bellekten*, LXX/258, (2006), s. 28-52.

207 *DİA*, XXX, s. 225-229; Osman G. Özgüdenli, *Turco-Iranica: Ortaçağ Türk-İran Tarihi Araştırmaları*, Kaknüs Yayınevi, İstanbul 2006, s. 161-171.

208 *DİA*, EK, II, s. 278-280.

209 *DİA*, XXII, s. 281.

210 *DİA*, XXXIII, s. 345-347.

211 *DİA*, XXXV, s. 19-21.

212 *DİA*, XXXIV, s. 21-22.

213 (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Ortaçağ Tarihi) Anabilim Dalı, Ankara 2007.

214 *Prof. Dr. Erdoğan Merçil'e Armağan*, İstanbul 2013, s. 244-257.

215 *Desperta Ferro*, 12, (2012) s. 40-45.

216 *Beşinci Uluslararası Ortadoğu Semineri (el-Maşrık el-Arabi ve el-Anadol fi el-Usûr el-İslâmiyye)*, 2-4 Kasım 2010, Şam-Suriye, *Bildiriler*, Elazığ 2012, s. 205-213.

217 *Büyük Selçuklu Devletinden Türkiye Selçuklu Devletine Mehmet Altay Köymen Armağanı*, ed. Mehmet Ali Hacıgökmen, Konya 2011, s. 263-288.

218 *Selçukludan Osmanlı'ya Bilim, Kültür ve Sanat*, ed. Mustafa Demirci, Konya 2009, s. 297-306.

Askeri Yetkililer ve Nitelikleri”²¹⁹, “İlhanlı (İran Moğolları) Ordularının Savaş Öncesinde Yaptığı Stratejik Hazırlıklar ve Savaş Sırasında Yaptıkları Hileler”²²⁰, “İlhanlı-Memlûk Mücadelesinde Bir Kırılma Noktası: Vâdî el-Hazindâr Savaşı”²²¹ ve “Ortaçağ Moğol Askerî Eğitiminin Teorik ve Pratik Unsurları”²²² başlıklı makalelerini saymak mümkündür.

Uyar’ın, İlhanlılar’ın dinî tarihi ile ilgili çalışmaları arasında; “Ulemanın Zorlu Tercihi: İslam Padişahı Gazan Han’ın Aşkı mı, Ümmetin Geleceği mi?”²²³, “Ortaçağ Moğol Hükümdarlarının İslâmlaşmasında Türk Unsurların ve Türk Din Anlayışının Rolü Üzerine”²²⁴, “Bir Ortaçağ Anadolu Sûfisi Hakkında Yeni Bulgular: Aybek Baba Şeyh mi, Emîr mi?”²²⁵, “İlhanlı Hükümdarlarının İslâm’a Girmesinde Rol Alan Türk Sûfileri: İlhan Tegüder ve Gazan Han Devirleri”²²⁶ ve “Buqa Chingsang: Protagonist of Qubilai Khan’s Unsuccessful Coup Attempt against the Hülegüid Dynasty”²²⁷ başlıklı makalelerini zikretmek mümkündür.

Uyar’ın İlhanlı devletinin idarî ve kültürel tarihini konu alan başlıca çalışmaları ise şunlardır: “İlhanlı Devleti’nde Yahudi Bir Vezir: Sa’duddevle”²²⁸, “Moğol İstilas Döneminde Selçuklular”²²⁹, “Hinduşâh Nahçivânî’ye Ait *Düstür el-Kâtib fi Ta’yin el-Merâtib* Adlı Eserde Casusluk Anlayışı”²³⁰, “Bir Ortaçağ Kaynağında Yerel Yönetim ve Köy Reisliğine (Riyâset-i Dîh) İlişkin Veriler”²³¹, “Ortaçağ Moğol Saraylarında ‘Cadı Avı’”²³², “İlhan Ölceytü’ye Verilen Hârbende İsmi’nin Kökeni ve Anlamı Hakkında Yeni Bir Yaklaşım”²³³, “Mongol Patronage of Trade between China and the Middle East during the Middle Ages”²³⁴, “Jewish Vizier Sa’d al-Dawla’s Centralization Reform of Ilkhânid Financial Policy and the Reaction to it”²³⁵, “Shahnâma-i Jangizi: Rewriting of Jâmi al-Tawârih in Verse”²³⁶. Yine araştırmacının Şîrin

219 *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XLIX/1, (2009), s. 33-48.

220 *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XXIX, (2009), s. 437-447.

221 *ICANAS (International Congress of Asian and North African Studies)*, 14 Eylül 2007, Ankara-Türkiye.

222 *Prof. Dr. Yahya Akyüz’e Armağan*, ed. Cemil Öztürk - İlhami Fındıkcı, Ankara 2011, s. 1297-1303.

223 *Toplumsal Tarih Dergisi (Tarih Vakfı Yayınları)*, S 267, (2016), s. 68-72.

224 *Yücel Özkaya’ya Armağan Yazılar*, ed. Hamiyet Sezer Feyzioğlu, Ankara 2015, s. 211-233.

225 *Belleten*, LXXVIII/283, (2014), s. 879-890.

226 *Belleten*, LXXVI/275, (2012), s. 7-30.

227 *Belleten*, LXXXI/291, (2017), s. 373-386.

228 *A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, 33, (2003), s. 125-142.

229 *Selçuklu Tarihi El Kitabı*, ed. Refik Turan, Ankara 2012, s. 409-438.

230 *A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, 38, (2005), s. 281-289.

231 *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, XXI/2, (2012), s. 69-77.

232 *Toplumsal Tarih*, (Tarih Vakfı Yayınları), 215, Kasım 2011, s. 60-64.

233 *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXXI/2, (2016), s. 595-607.

234 International Conference on New Silk Road and Asia-Europe Interactions, NCCU, 27 October 2015, Taipei-Taiwan, published in *The Journal of Middle East and Central Asian Studies*, I, (2017), s. 43-54.

235 *Jewish History Quarterly-Kwartalnik Historii Żydów*, 229 (2009), s. 5-12.

236 *Historical Study of Mongolia and its Sources*, Symposium jointly organized by the Institute of History, Mongolian Academy of Sciences, Institute of Mongolian Cultural Studies, Inner Mongolian Normal University and Center for Northeast Asian Studies, Tohoku University, Ulaanbaatar 20-21 September 2009, ed. Ch. Dashdavaa, Cingeltü, Hiroki Oka, Published by Tohoku University, Sendai-Japan 2011, s. 61-71.

Beyânî’den yaptığı *Moğol Dönemi İran’ında Kadın*²³⁷ başlıklı tercümesi de İlhanlı devleti sosyal tarihi açısından önemlidir.

Özellikle Moğol-Rus ilişkileri, Altın Ordu ve Doğu Avrupadaki Moğol hâkimiyeti alanında Altay Tayfun Özcan’ın son yıllarda ortaya koyduğu çalışmalar da burada zikredilmelidir. Özcan’ın bu alandaki başlıca çalışmaları arasında; Ege Üniversitesi’nde 2010 yılında tamamladığı *Moğol-Rus İlişkileri: 1223-1341*²³⁸ başlıklı doktora çalışması ile “Macar Papaz Julian’ın 1237 Tarihli Moğol Raporu”²³⁹, “Chronica Maiorada Moğol İmajı”²⁴⁰, “Chronica Maiorada Moğollara Dair Kayıtlar”²⁴¹ ve “Moğol Tarihine İlişkin Latince Kaynaklarda Uygurlar”²⁴² başlıklı makalelerini saymak mümkündür.

Yine aynı alanda Ekrem Kalan’ın çalışmaları da dikkate değerdir: “Nüvizmatik Materyallere Göre İslamlaşma Sürecinde Altın Orda Hanlarının Kullandığı İsim ve Unvanlar (1227-1357)”²⁴³, “Tarihi Kaynaklara Göre Cüçi Adının Kökeni ve Cengiz Kağan’a Oğul Olma Sorunsalı”²⁴⁴, “Moğollar Devrinde İpek Yolu”²⁴⁵, “A Mongol Sultan in Egypt: al-Malik al-Adil Zeyneddin Ketbugha al-Mansurî (1294-1296)”²⁴⁶. Zeyneddin Ketboğa’nın hayatı ve hükümdarlığı, Ahmet Sağlam tarafından Memlûk kaynaklarına dayanılarak çok daha geniş bir şekilde yeniden ele alınmıştır: “Memlûk Tahtında Moğol Asıllı Bir Sultan: Zeyneddin Ketboğa ve Saltanat Dönemi (694-696/1294-1296)”²⁴⁷.

Moğol istilâsında önemli rol oynayan Moğol komutanlarından Çelme, Sübütey ve Çormahan Noyan, son yıllarda iki müstakil incelemeye konu olmuştur: Saadetin Gömeç, “Çingizli Devletinin Büyümesinde Rol Oynayan Türkler’den Çelme ve Subutay”²⁴⁸; Enver Konukçu, “Moğol Sünit Boyundan Ötegedai’li Çormahan: Cengiz, Ögedey ve Töregene Hatun Döneminin (1206-1246) Büyük Noyanı”²⁴⁹. Moğol idarecileri ile Mevlânâ arasındaki ilişki ise, İsmet Kayaoğlu’nun “Mevlânâ’nın

237 Şirin Beyânî, *Moğol Dönemi İran’ında Kadın*, Türkçe terc. Mustafa Uyar, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2015.

238 (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2010; *Moğol-Rus İlişkileri (1223-1341)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2017.

239 A.Ü. DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi, XXIX/48, (2010), s. 89-99.

240 Tarih İncelemeleri Dergisi, XXVII/2, (2012), s. 427-458.

241 Tarih Okulu, 16, (2013), s. 23-77.

242 Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 34, (2013), s. 147-163.

243 Karadeniz Araştırmaları, IX/33, (2012), s. 23-34.

244 Tarih İncelemeleri Dergisi, XXVII/1, (2012), s. 119-130.

245 İpek Yolu, ed. Ahmet Taşağul, Pelikan Basım, İstanbul 2015, s. 93-108.

246 *Mongolica: An International Annual of Mongol Studies*, 18 (39), (2006), s. 424-430.

247 Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi, II/2, (2016), s. 53-79.

248 *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, II/2, (2007), s. 230-238.

249 *İslam Öncesinden Çağdaş Türk Dünyasına: Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu’na Armağan*, ed. Hayrunnisa Alan - Abdulvahap Kara - Osman Yorulmaz, Doğu Kütüphanesi, İstanbul 2008, s. 275-288.

Moğol Yöneticilerle Münasebetleri”²⁵⁰ ve Mehmet Demirci’nin “Moğollar ve Mevlâna”²⁵¹ başlıklı makaleleri ile Kemal Ramazan Haykıran’ın *Moğollar ve Mevlâna*²⁵² isimli çalışmasında ele alınmıştır.

Kürşat Yıldırım, İslâm öncesi Orta Asya Türk tarihine odaklanan çalışmalarında, Çin kaynaklarına dayanarak yer yer Moğollar’ın ataları (Proto-Moğollar) ile ilgili de önemli değerlendirmelerde bulunmuştur. Araştırmacının konumuzla ilgi başlıca yayınları arasında; *Bozkırın Yitik Çocukları: Juan-juan’lar*²⁵³, “Tatar Adının Kökeni Üzerine”²⁵⁴ ve “Türk Tarihinde Doğrudan Tatar Olarak Okunabilecek Bazı Kelimeler İçin Okumalar, Anlamlandırmalar ve Yeniden İnşalar”²⁵⁵ başlıklı çalışmalarını saymak mümkündür.

Türkiyede Moğol tarihiyle ilgili son yıllarda yapılan diğer çalışmalar arasında; Zuhâl Kargı Ölmöz’ün *Şecere-i Türk’e Göre Moğol Boyları*²⁵⁶, Ergin Ayan’ın “Anadolu’da Moğol Hakimiyetinin Sonu”²⁵⁷, İlyas Kamalov’un *Moğolların Kafkasya Politikası*²⁵⁸, Hasan Oktay’ın *Ermeni Kaynaklarında Türkler ve Moğollar*²⁵⁹, Muammer Gür’ün *Ortaçağlarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu (Tarihî Arka Plan ve XIII-XIV. Yüzyıl Moğol Hâkimiyeti)*²⁶⁰, Ömer Subaş’ının *Gürcü-Moğol İlişkileri - Güney Kafkasya 1220-1346*.²⁶¹, Kemal Ramazan Haykıran’ın *Moğollar Zamanında Yakındoğu*²⁶² ve Saadetin Gömeç’in *Türk Tarihinde Çingizliler*²⁶³ başlıklı çalışmalarını zikretmek mümkündür.

Tıpkı müstakil araştırmaların sayısında olduğu gibi, Türkiye üniversitelerinde Moğol tarihi ve kültürü üzerine hazırlanan doktora tezlerinin sayısında da, 2000’li yılların başlarından itibaren sayıca önemli bir artış yaşandığı görülmektedir. Moğol tarihi ve kültürü ile ilgili son yıllarda Türkiye üniversitelerinde hazırlanan doktora tezleri arasında; Bülent Yılmaz’ın *Celayirliler: Kabile-Devlet*²⁶⁴, Ş. Cem Tuysuz’un *İlhanlılar Tarihinde Çobanoğulları (Sulduslar)*²⁶⁵, Hanifi Şahin’in *İlhanlılar Döneminde Şiilik*²⁶⁶, İlyas Kamalov’un *Altın Orda-Rus İlişkileri ve Altın Orda’nın*

250 II. Milli Mevlâna Kongresi, (Konya, 03-05.05.1986), Konya 1987, s. 159-164.

251 *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 1/9, (1997), s. 54-57.

252 Sentez Yayınevi, İstanbul 2015.

253 Yeditepe Yayınları, İstanbul 2015.

254 *Türkiyat Mecmuası*, XXII/2, (2012), s. 171-190.

255 *Milliyetlerin Kesişme Noktası: İdil-Ural Çalıştayı-II, Bildiri Kitabı*, ed. Bülent Bayram, Kırklareli 2016, s. 85-91.

256 Sanat Kitabevi, İstanbul 2003.

257 *Türk Kültürü*, 472, (2002), s. 449-465.

258 Kaknüs Yayınevi, İstanbul 2003.

259 Selenge Yayınevi, İstanbul 2007.

260 Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2010.

261 Kitabevi, İstanbul 2015.

262 Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016.

263 Berikan Yayınevi, Ankara 2017.

264 (Basılmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2002.

265 (Basılmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2004.

266 (Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2008; *İlhanlılar Döneminde Şiilik*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2010.

Rusya'ya Etkileri (*Altın Orda Devleti'nin Yıkılışı ve Çarlık Rusya'sının Kuruluş Sürecinde*)²⁶⁷, Rabia Ebrar Akıncı'nın *Batı Moğolistan Tsengel Tuvaları'nda Şamanizm, Şaman Olma ve Kozmoloji İlişkisi*²⁶⁸, Enkhbat Avirmed'in *Kök Türk ve Uygur Çağındaki Moğol Asıllı Halkların Siyasî ve Kültürel Durumları: 6 ve 9. Yüzyıllarda*²⁶⁹, Mustafa Akkuş'un *İlhanlıların Anadolu'daki Dini Siyasetleri*²⁷⁰, Kansu Ekici'nin *İlhanlı Hükümdarı Geyhâtû ve Zamanı*²⁷¹, Ahmad Hesamipour Khelejani'nin *İlhanlılar ile Altın Ordu Devleti'nin Siyasî ve Sosyal İlişkileri*²⁷², Ganbat Lkhundev'in *XIII-XV. Yüzyıllar Arasında Türk-Moğol Halklarının Sosyo-Kültürel Tarihi*²⁷³, Abdrasul İsakov'un *Kırgız-Moğol İlişkileri (IX-XV. yy.)*²⁷⁴, Mir Hedayat Seyyed Marandı'nın *İlhanlıların İranda Olan Siyasî ve Ekonomik Etkileri ve İran Azerbaycanında Kalan Eserleri*²⁷⁵, Züriye Çelik'in *Moğol İstilasî ve Türkiye Selçuklu Devleti*²⁷⁶, Murat Tural'ın *Seyahatnamelere Göre Moğollar ve Katolik Dünyası: Dini İdealler ve Politik Kaygılar*²⁷⁷, Kemal Ramazan Haykırın'ın *İlhanlılar'da Kültür ve Eğitim*²⁷⁸, Ankhbayar Danuu'nun *İlhanlı Devleti'nde Vezaret*²⁷⁹ ve Dilber Usul'un *İlhanlı Döneminde Uygurlar*²⁸⁰ isimli çalışmalarını saymak mümkündür.

Yine Türkiye üniversitelerinde son yıllarda İlhanlı sanat tarihi alanında hazırlanan başlıca doktora tezleri arasında ise; Kemal Özkurt'un *İsfahan'da Büyük Selçuklu ve İlhanlı Dönemi Mimari Eserleri*²⁸¹, Kenneth Hayes'in *Anadolu'nun Ahşap Sütunlu Camileri: Moğol Egemenliği Altında Cami ve Devlet İnşası*²⁸² ve Süleyman Bülbül'ün *İran İlhanlı Dönemi Mimari Süslemesi XIII-XIV. y.y.*²⁸³ başlıklı çalışmaları dikkate değerdir.

Moğolistan'da bulunan Türk anıtları ve Türkçe kitabeler, Türkiye'de özellikle 1990'lı yılların sonlarından itibaren pek çok çalışmaya konu olmuştur. Bu bağlamda Cengiz Alyılmaz'ın Moğolistan'da yaptığı saha araştırması niteliğindeki çalışmaları burada özellikle zikretmek

267 (Doktora Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2008; *Altın Orda ve Rusya (Rusya Üzerindeki Türk-Tatar Etkisi)*, Ötügen Neşriyat, İstanbul 2009.

268 (Basılmamış Doktora Tezi), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.

269 (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2011.

270 (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2011.

271 (Basılmamış Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2012.

272 (Basılmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2013.

273 (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2013.

274 (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2014.

275 (Basılmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2014.

276 (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2014.

277 (Basılmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015.

278 (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015.

279 (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016.

280 (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2016.

281 (Basılmamış Doktora Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2005.

282 (Basılmamış Doktora Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010.

283 (Basılmamış Doktora Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2012.

gerekir: *Moğolistan Türk Anıtları Projesi Albümü*²⁸⁴, *Orhun Yazıtlarının Bugünkü Durumu*²⁸⁵, *(Kök)türk Harfli Anıtların İzinde*²⁸⁶, “Moğolistan’da Eski Türk Kültür ve Medeniyetine Ait Bazı Eserler ve Buldukları Yerler”²⁸⁷, “2010 Yılı İtibariyle Höşöö Tsaidam Bölgesi ve Orhun Vadisi”²⁸⁸, “Gobi Çölünde ve Altay Dağlarında Kaya Üstü Tasvirler”²⁸⁹, “İslamiyet Öncesi Türk Eserleri”²⁹⁰, “Petroglifler (Kaya Üstü Tasvirler)”²⁹¹, “Moğolistan’da Oboo’lar / Ovoo’lar”²⁹², “Zanabazar Güzel Sanatlar Müzesindeki Türk Eserleri”²⁹³, “Moğolistan’daki Türk Anıtları Projesi 2000 Yılı Çalışmaları Işığında Bazı Tespitler”²⁹⁴, “İpek Yolu ve Orhun Yazıtları”²⁹⁵.

Moğolistan’da bulunan Türkçe kitabeler ve damgalar ile ilgili Osman Mert’in çalışmaları da dikkate değerdir: *Ötüken Uygur Dönemi Yazıtlarından Tes-Tariat-Şine Us*²⁹⁶, *Köli Çor Yazıtı ve Anıt Mezar Kompleksi*²⁹⁷, “Petroglyphs and Tamgas in the Yicinity of Gurvan Mandal”²⁹⁸, “Öngöt Mezar Külliyesi ve Külliye Bulunan Damgalar”²⁹⁹, “Şaahar Tepesi ve Bölgede Bulunan Kaya Üstü Tasvir, Damga, Yazıt ve Kurganlar”³⁰⁰.

284 (Osman F. Sertkaya, Tsendiyn Battulga ve Işık Kuşçu ile birlikte), *Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı Yayınları*, Ankara 2001.

285 Kurmay Yayınları, Ankara 2005.

286 Karam Yayınları, Ankara 2007.

287 *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, (2003), s. 181-199.

288 *Dil Araştırmaları*, 7, (2010), s. 9-59.

289 *Yeni Türkiye Dergisi*, 46, (Türkoloji ve Türk Tarihi Araştırmaları Özel Sayısı IV), (2002), s. 613-615.

290 *Türk Dünyası Mimarlık ve Şehircilik Abideleri*, ed. İlyas Demirci - İbrahim Terzioğlu, Ankara 2012, s. 6-105.

291 *Journal of Turkic Civilization Studies*, I/1, (2004), s. 157-163.

292 *Orkun Dergisi*, 11, (1999), s. 25-28.

293 *Ötüken’den İstanbul’a Türkçenin 1290 Yılı (720-2010) From Ötüken to Istanbul, 1290 Years of Turkish Bildiriler / Papers*, 2010, s. 87-109.

294 *Göktürk Devletinin 1450. Kuruluş Yıldönümü Sempozyum Bildirileri*, Ankara 2001, s. 67-75.

295 *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 24, (2004), s. 181-192. Cengiz Alyılmaz’ın Moğolistan’daki Türk yazıtları ile ilgili diğer çalışmaları arasında şunlar sayılabilir: “Bugut Yazıtı ve Anıt Mezar Külliyesi Üzerine”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3, (2003), s. 11-21; “Kutlugun Mührü (Mutrıñ Temdeg Yazıtı)”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 23, (2004), s. 1-6; “Gürbelcin (Gurvaljin Uul) Yazıtıyla İlgili Bazı Düzeltmeler”, *Manas Üniversitesi Koonduk İlimder Jurnalı / Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, (2005), s. 73-79; “Köl Tigin Yazıtına Yapılan Eklmeler”, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri 24-29 Eylül, 2000*, I, Ankara 2007, s. 107-112; “Dünü ve Bugünü ile Moğolistan’daki Türk Anıtları Projesi (I)”, *Orkun Dergisi*, 40, (2001), s. 40-43; “Dünü ve Bugünü ile Moğolistan’daki Türk Anıtları Projesi (II)”, *Orkun Dergisi*, 41, (2001), s. 31-35; “Dünü ve Bugünü ile Moğolistan’daki Türk Anıtları Projesi (III)”, *Orkun Dergisi*, 42, (2002), s. 39-44, “Türkiye Moğolistan’da Öncelikli Olarak Neler Yapmalı?”, *Yeni Ufuklar*, 10, (2011), s. 55; “(Kök)türk Harfli Yazıtlar”, *Türk Yurdu*, XXXI/287, (2011), s. 25-31; “Kargalar, Kuzgunlar ve Moğolistan’daki Türk Ağlarında Kuzgun Leşleri”, *Orkun Dergisi*, 15, (1999) s. 48-51.

296 Belen Yayınları, Ankara 2010.

297 Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 2015.

298 *Traditional Marking Systems*, ed. Joám Evans Pim - Sergey A. Yatsenko - Oliver Perrin, London 2009, s. 349-359. Osman Mert’in bu alandaki diğer çalışmaları arasında şunlar zikredilebilir: “Ötüken Uygur Kağanlığı Dönemi Kağan, Kumandan Yazıtları ve Günümüzdeki Durumları”, *Yeni Türkiye Dergisi*, IX/55, (2013), s. 252-259; “Karakorum Bölgesi’ndeki Arap Harfli Yazıtlar, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 54, (2013), s. 1-29; “Moğolistan’daki Köktürk Harfli Yazıtlar ve Bugünkü Durumları”, *Türk Dünyası Mimarlık ve Şehircilik Kurultayı İpek Yolu Medeniyetleri 24-27 Mayıs 2010 Astana / Kazakistan, Bildiriler Kitabı III*, s. 257-268.

299 *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 36, (2008), s. 281-306.

300 *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 40, (2009), s. 1-24.

Bütün bu bilimsel araştırmaların yanında, 2006 yılında Sabancı Müzesi tarafından İstanbul'da düzenlenen *Cengiz Han ve Mirasçıları: Büyük Moğol İmparatorluğu*³⁰¹ isimli sergiyi de burada zikretmek gerekecektir. Söz konusu sergi, Türkiye'de Moğol tarihine ve kültürüne olan ilginin artmasına katkıda bulunmuştur.

II. Moğol Tarihiyle İlgili Kaynak ve Vesikalar Üzerine Yapılan Çalışmalar

Türkiye'de Moğol tarihiyle ilgili kaynak ve vesikalar üzerine yapılan çalışmaları dört alt başlık altında incelemek mümkündür: A. Nümizmatik kaynaklar üzerine yapılan çalışmalar; B. Epigrafik kaynaklar üzerine yapılan çalışmalar; C. Resmî vesikalar üzerine yapılan çalışmalar; D. Moğol tarihi ile ilgili kaynaklar üzerine yapılan çalışmalar.

A. Nümizmatik Kaynaklar Üzerine Yapılan Çalışmalar: Türkiye'de çeşitli müzelerde ve özel koleksiyonlarda İlhanlı ve Altın Ordu devletlerine ait pek çok sikke bulunmaktadır. Bilhassa devrin para sisteminin ve iktisadî yapısının anlaşılabilmesi için büyük bir öneme sahip olan bu sikkelerden bir kısmı özellikle son elli yıl içerisinde yayınlanmıştır. Bu alandaki başlıca yayınlar arasında; Mehmed Mübarek'in *Meskûkât-ı Kadîme-yi İslâmiyye Kataloğu, III, Meskûkât-i İlhâniyye*³⁰², Yapı Kredi Bankası tarafından yayınlanan *İran Moğolları ve Altın Paraları*³⁰³, İbrahim Artuk ve Cevriye Artuk'un *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Teşhirdeki İslâmî Sikkeler Kataloğu*³⁰⁴, Tuncay Aykut'un "İlhanlı hükümdarı Ahmed Teküdar'ın Gümüş Paraları"³⁰⁵, Garo Kürkman ve Ömer Diler'in *Alâiye Paraları (Coinage of Alaiyye)*³⁰⁶, Ömer Diler'in "Gazan Mahmud'a Ait Larende Baskılı Bir Sikke"³⁰⁷, Mehmet Çayırdag'ın "Anadolu Selçuklu Şehirlerinde Basılan İlk İlhanlı Sikkeleri"³⁰⁸ ve "İlhanlılardan Argun ve Geyhatu'nun Saltanat Değişikliği Yılına Gösteren İki Sikke"³⁰⁹, Sabahattin Konakçı'nın "Dört Nadir İlhanlı Sikkesi"³¹⁰, Tuncay Aykut ve Şennur Aydın tarafından yayına hazırlanan *Ak Akçe: Moğol ve İlhanlı Sikkeleri (Yapı Kredi Koleksiyonları)*³¹¹, Sait Kofoglu'nun "Hamid Oğulları Beyliği Döneminde İlhanlı Hükümdarları Adına Kestirilmiş Orijinal Bir Kaç Sikke"³¹², Halit Erkiletlioğlu ve Oğuz Güler'in gerçekte Christoph Hinrich'in yayınlanmamış bir çalışmasından iktibas ettikleri *Türkiye Selçuklu Sultanları ve Sikkeleri*³¹³ ve Yılmaz İzmirlier'in *Hamidoğulları*

301 *Cengiz Han ve Mirasçıları. Büyük Moğol İmparatorluğu*, Sakıp Sabancı Müzesi Yayınları, İstanbul 2006.

302 Müze-i Humâyûn Yayınları, Konstantiniyye 1318.

303 [Yayına hazırlayan İ. Tözen], Yapı ve Kredi Bankası Yayınları, İstanbul 1973.

304 II, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1974, s. 761-817.

305 *Türk Nümizmatik Derneği, Bülten*, 2, (1977), s. 8-10.

306 Yenilik Basımevi, İstanbul 1981.

307 *Türk Nümizmatik Derneği, Bülten*, 21, (1987), s. 29.

308 *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 48, (1987), s. 185-190.

309 *Bulleten*, LII/202, (1988), s. 87-89.

310 *Türk Nümizmatik Derneğinin 20. Kuruluş Yılında İbrahim Artuk'a Armağan*, İstanbul 1988, s. 157-162.

311 Haz. Tuncay Aykut-Şennur Aydın, Yapı Kredi Bankası Yayınları, İstanbul 1992.

312 Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız Armağanı, İstanbul 1995, s. 353-358.

313 Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 1996.

*Beyliği Paraları*³¹⁴ ve *Anadolu Selçuklu Paraları (The Coins of Anatolian Seljuqs)*³¹⁵ isimli çalışmalarını saymak mümkündür.

Altın Ordu ve İlhanlı sikkeleri üzerine yapılan iki önemli çalışmayı da burada özellikle zikretmek gerekir: Bu çalışmalardan ilki, Nurettin Ağat tarafından hazırlanan ve 1976 yılında yayınlanan *Altınordu (Cuçi Oğulları) Paraları Kataloğu, 1250-1502*³¹⁶ başlıklı eserdir. İkincisi ise, Ömer Diler (1945-2005) tarafından hazırlanan ve ancak araştırmacının vefatından sonra 2006 yılında yayınlanabilen *İlhanlar: İran Moğollarının Sikkeleri*³¹⁷ başlıklı çalışmadır. Bütün bu çalışmalar neticesinde, Türkiye’de İlhanlı nümizmatığı ile ilgili özellikle son elli yıl içerisinde zengin bir literatür oluşmuştur.

B. Epigrafik Kaynaklar Üzerine Yapılan Çalışmalar: Anadolu’da, İlhanlılar devrine ait pek çok kitabe bulunmaktadır³¹⁸. Özellikle siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel tarih araştırmaları için büyük önem taşıyan bu kitabelerden bir kısmı yayınlanmıştır³¹⁹. Bu alandaki pek çok yayın arasında, Gâzân ve hanımı Horâsânî Bulugân Hatun (*Bulugân Hâtûn-i Horâsânî*)’un adının zikredildiği 710/1310 tarihli Erzurum Yâkûtiyye Medresesi³²⁰ kitabesi ile yine Gâzân Han’ın adının zikredildiği Tokat Gümenek’teki bir türbeye ait olduğu anlaşılan 700/1300 tarihli kitabeyi³²¹ saymak mümkündür. Yine İlhanlı mâliye tarihi için büyük öneme sahip olan Ebû Sa’îd Han (1317-1335) devrine ait Ani³²², Ankara³²³ ve Kırşehir³²⁴ vergi kitabeleri de yayınlanarak değerlendirilmeye tâbi tutulmuştur.

C. Resmî Vesikalar Üzerine Yapılan Çalışmalar: Muhtelif arşiv, müze ve kütüphanelerde bulunan Altın Ordu ve İlhanlı devrine ait vesikalar üzerinde de çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

314 Yazır Matbaası, İstanbul 1999.

315 Mas Matbaacılık, İstanbul 2010.

316 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1976.

317 Yayına hazırlayan Emine Nur Diler - Garo Kürkman - Johann-Christoph Hinrichs, Mas Matbaacılık A.Ş., İstanbul 2006.

318 Mesela bk. Kazım Dikimen, “Samsun’da İlhanlılar Devrinden Kalma Bir Yazıt”, 19 Mayıs, Samsun, V/55, (1941), s. 15-18.

319 Bu alandaki literatür için bk. Suat Kaymak, *Türkiye Selçukluları ve Erken Beylikler Epigrafisine Giriş (1065-1350)*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2013.

320 İbrahim Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Erzurum Tarihi*, Ercan Matbaası, İstanbul 1960, s. 306.

321 Mehmet Çayırdağ, “Niksar-Tokat-Gümenek ve Kayseri-Palasta Üç Kitabe”, *Belleten*, LVII/218, (1993), s. 81-87. Aynı makalenin yeniden yayını için bk. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, 35, (Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız Hatıra Sayısı), (1994), s. 55-64.

322 Ani kitabesi 1911 yılında W. Barthold tarafından neşredilmiştir (*Persidskaya nadpis na stene Aniyskoy meçeti Manuçe*, St. Petersburg 1911; Türkçe terc. Abdulkadir İnan, “İlhanlılar Devrinde Mali Vaziyet”, *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, I, (1931), s. 135-159).

323 Muhtemelen milâdi 1330 yılı civarına ait olan bu kitabe, evvelâ 1931 yılında Paul Wittek tarafından yayınlanmış (“Ankara’da Bir İlhanî Kitabesi”, *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, I, (1931), s. 161-164), ardından da Zeki Velidi Togan ve Walther Hinz tarafından tetkik edilmiştir (Z. V. Togan, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1981, s. 302, 480; W. Hinz, “Ortaçağ Yakın Şarkına Aid Vergi Kitabeleri”, Türkçe terc. Fikret İşıltan, *Belleten*, XIII/52, (1949), s. 771-778).

324 Kırşehir kitabesi evvelâ Cevad Hakkı Tarım tarafından tanıtılmış (*Kırşehir Tarihi*, Kırşehir Vilâyet Matbaası, Kırşehir 1938, s. 62-65), ardından da W. Hinz tarafından neşredilerek değerlendirmeye tâbi tutulmuştur (“Ortaçağ Yakın Şarkına Aid Vergi Kitabeleri”, s. 778-780).

Bu çalışmalar arasında; Akdes Nimet Kurat'ın *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivlerindeki Altın Ordu, Kırım ve Türkistan Hanlarına Ait Yarlık ve Bitikler*³²⁵, M. Zeki Oral'ın "Anadolu'da İlhanlı Devri Vesikaları: Timurtaş Noyin Zamanında Yapılmış Eserler ve Kitabeler"³²⁶, A. Melek Özyetgin'in *Altın Ordu, Kırım ve Kazan Sahasına Ait Yarlık ve Bitiklerin Dil ve Üslûp İncelemesi*³²⁷, "Altın Ordu Hanı Toktamış'ın Bik Hâcî Adlı Kişiye Verdiği 1381 Tarihli Tarhanlık Yarlığı"³²⁸, "Altın Ordu Diploması Geleneğine Bir Bakış"³²⁹, *Eski Türk Vergi Terimleri*³³⁰ ve Osman G. Özgüdenli'nin "İlhanlı Devrine Ait Anonim Bir Münşe'ât Mecmû'ası: *Risâla al-Sâhibiyya*"³³¹, "İlhanlı Hükümdarı Ebû Sa'îd Han'a Ait Dört Yarlık"³³², "İlk Farsça İlhanlı Fermânı"³³³ başlıklı çalışmaları zikredilebilir. Yine, bilinmeyen bir müellif tarafından kaleme alınan ve yegâne nüshası Berlin Staatsbibliothek'te bulunan *Tekârîru'l-menâsib*³³⁴ isimli eser içerisinde yer alan İlhanlı devrine ait bazı resmî vesika suretleri de, Osman Turan tarafından Selçuklu devrine ait diğer bazı resmî vesikalarla birlikte neşredilerek araştırmacıların istifadesine sunulmuştur³³⁵.

D. Moğol Tarihi ile İlgili Kaynaklar Üzerine Yapılan Çalışmalar: Türkiye'deki Moğol tarihi araştırmalarının diğer bir kısmını, devrin vekâyinâmeleri ve seyahat kitapları üzerine yapılan neşir ve tercüme çalışmaları teşkil etmektedir. Özellikle 1940'lı yıllardan itibaren Selçuklu tarihi ile ilgili araştırmaların artmasına paralel olarak, Selçuklu tarihine ait kaynakların neşir, tercüme ve değerlendirilmesi de hız kazanmıştır. Söz konusu kaynakların önemli bir kısmının Anadolu Selçuklu tarihinin yanında aynı zamanda İlhanlı tarihine ait de değerli bilgiler içerdiğini özellikle belirtmek gerekir. Bu alandaki başlıca kaynaklar arasında; Aksarâyi'nin *Musâmeretu'l-ahbâr ve musâyeretu'l-ahyâr*³³⁶, İbn Bibî'nin *el-Evâmîru'l-Alâ'iyye fi'l-umûri'l-Alâ'iyye*³³⁷, Anonim *Selçuk-nâme*³³⁸, Kâdı Ahmed-i Nekîdî'nin *el-Veleduş-şefik ve'l-hâfidu'l-halik*³³⁹, Anonim *Cinggiz Kağan*

325 A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, İstanbul 1940.

326 V. *Türk Tarih Kongresi, Ankara 12-17 Nisan 1956, Kongreye Sunulan Tebliğler*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1960, s. 208-215.

327 Türk Dil Kurumu, Ankara 1996.

328 *Türkoloji Dergisi*, XIII/1, (2000), s. 167-192.

329 KÖK, *Araştırmalar*, I/2, (1999), s. 97-112.

330 KÖK, *Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı Yayınları*, Ankara 2004.

331 *Belleten*, LXIII/238, (1999), s. 725-743.

332 *Belleten*, LXIX/254, (2005), s. 65-115.

333 *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 6, (2002), s. 181-190.

334 Staatsbibliothek zu Berlin, (Berlin), Ms. Or. Oct. 3173.

335 *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988, (metin), s. 1-6.

336 neşr. Osman Turan, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1944; Türkçe terc. Mürsel Öztürk, *Müsâmeretu'l-ahbâr*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2000.

337 Tıpkıbasım Adnan Sadık Erzi, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1956; *el-Evâmîru'l-Alâ'iyye fi'l-umûri'l-Alâ'iyye*, I, neşr. Necati Lugal - Adnan Sadık Erzi [- Muctebâ Minovî], Türk Tarih Kurumu, Ankara 1957; *el-Evâmîru'l-Alâ'iyye fi'l-umûri'l-Alâ'iyye [Selçuk-name]*, I-II, Türkçe terc. Mürsel Öztürk, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1996.

338 Tıpkıbasım ve Türkçe terc. Feridun Nafiz Uzluk, *Anadolu Selçukluları Devleti Tarihi, (Tarih-i Âl-i Selçuk der-Anâtoli)*, III, Ankara 1952; *Tarih-i Âl-i Selçuk, Anonim Selçukname*, Türkçe terc. Halil İbrahim Gök - Fahrettin Coşguner, Atıf Yayınları, Ankara 2014.

339 Türkçe terc. Ali Ertuğrul, *Niğdeli Kadı Ahmed'in el-Veleduş-şefik ve'l-hâfidu'l-halik'i (Anadolu Selçuklularına Dair Bir*

*Tarihi*³⁴⁰, Yazıcızâde ‘Alî’nin *Selçuk-nâme*³⁴¹ ve Nizârî-yi Kûhistânî’nin *Sefer-nâme*³⁴² isimli eserini saymak mümkündür.

Yine Moğol tarihi ile ilgili pek çok kaynak eser de, özellikle son elli yıl içerisinde Türkçe’ye tercüme edilmiştir. Bu alandaki başlıca kaynak tercümelemleri arasında; Sagan Seçen³⁴³ gibi Moğol kaynaklarını; Ch’ang-Ch’un³⁴⁴, Meng-Ta pei lu ve Hei Ta shi lu³⁴⁵ gibi Çin kaynaklarını; Cuzcânî³⁴⁶, Cuveynî³⁴⁷, Nâsiru’d-dîn-i Tûsî³⁴⁸, Reşidu’d-dîn Fazlullâh-i Hemedânî³⁴⁹, ‘Abdullâh-i Kâşânî³⁵⁰, ‘Abdullâh b. Kiyâ el-Mâzenderânî³⁵¹, İbnu’l-Esîr³⁵² ve İbn Battûta³⁵³ gibi İslâm kaynaklarını³⁵⁴; Genceli Kirakos³⁵⁵, Aknerli Grigor³⁵⁶, Gorigos Sinyoru Hetum³⁵⁷ ve Korykoslu Hayton³⁵⁸ gibi

Kaynak), I, (İnceleme-Tercüme), II, (Farsça Metin), Türk Tarih Kurumu, Ankara 2015.

340 Mustafa S. Kaçalın, *Cinggis Kağan Tarihi Çevirisi*, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1990.

341 Yazıcı-zâde ‘Alî, *Tevârih-i Âl-i Selçuk, [Oğuznâme-Selçuklu Tarihi]*, (Giriş-Metin-Dizin), haz. Abdullah Bakır, Çamlıca Yayınevi, İstanbul 2009.

342 Orhan Bilgin tarafından hazırlanan bir Doktora Tezine konu olmuştur: *Nizârî-yi Kuhistânî, Hayatı ve Şahsiyeti ile Kasîdeleri ve Sefernâmesi*, I-II, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1980.

343 Ganjiddmaa Chimeddorj, *17. Yüzyıl Moğol Müverrihi Sagan Seçen’in, ‘Had-un Ündüsün-ü Erdeni-Yin Tobçi’ (Hanların Menşei Hakkında Hazinelerin Tarihi)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2017.

344 Lin Chen Nan, *Chang-Ch’un’un Batı (Moğolistan, Türkistan ve Afganistan) Seyahatnamesi, (1221-1224)*, (Basılmamış Doktora Tezi), İ.Ü. Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1975.

345 *Cengiz İmparatorluğu Hakkında İlk Tarih Kayıtları*, Türkçe terc. Ankhbayar Danuu, yay. haz. Mustafa Uyar, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2012.

346 *Tabakât-ı Nâsirî (Moğol İstilasına Dair Kayıtlar)*, Türkçe terc. Mustafa Uyar, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016.

347 *Tarih-i Cihan-güşa*, Türkçe terc. Mürsel Öztürk, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999².

348 Şerefeddin Yaltkaya, “İlhaniler Devri İdarî Teşkilâtına Dair Nasîr-ed-dîn-i Tûsî’nin Bir Eseri”, *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, II, (1939), s. 7-16; Nâsiru’d-dîn-i Tûsî, *Risâle der-resm u âyin-i İlhânî*, Türkçe terc. Mehmet Bayraktar, *Devlet Finansı Üzerine Düşünceler*, Ankara 1988.

349 *Câmiu’t-tevârih (İlhanlılar Kısmı)*, Türkçe terc. İsmail Aka - Mehmet Ersan - Ahmad Hesamipour Khelejani, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2013.

350 Derya Örs, *Tarih-i Olcaytu (İnceleme ve Çeviri)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992.

351 Eserin tanıtımı ve kısmı tercümesi için bk. İsmail Otar, *Risâle-i Felekiyye, Kitabü’s-Siyakat Hakkında*, Formül Matbaası, İstanbul (tarihsiz); İsmail Otar - Cigdem Solas, “The Accounting System Practised in the Near East during the Period 1220-1350. Based on the Book Risale-i Felekiyye”, *The Accounting Historians Journal*, XXI/1, (1994), s. 117-135; İsmail Otar, “Risâle-i Felekiyye’nin Yeni Bir Nüshası Hakkında”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 7, (2002), s. 315-324.

352 *el-Kâmil fi’t-tarih*, Türkçe terc. Abdülkerim Özyayın, *İslâm Tarihi*, XII, Bahar Yayınları, İstanbul 1991.

353 *Seyâhat-nâme-i İbn Battûta*, I-II, Osmanlıca terc. Mehmed Şerif, İstanbul 1330-1333; *İbn Battûta Seyahatnâmesi*, Türkçe terc. A. Sait Aykut, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2005.

354 Altın Ordu devleti ile ilgili bilgi veren Arapça kaynakların tercümesi için bk. W. De Tiesenhansen, *Altın Ordu Devleti Tarihine Ait Metinler*, Türkçe terc. İsmail Hakkı İzmirli, Maarif Matbaası, İstanbul 1941.

355 “Ermeni Müverrihlerine Göre Moğollar”, *Türkiyat Mecmuası*, II, (1926), s. 129-207; *Moğol İstilasî Tarihi (1220-1265)*, Türkçe terc. Hrant D. Andreasyan, (Basılmamış Tercüme), Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, no. 27.

356 *Moğol Tarihi*, Türkçe terc. H. D. Andreasyan, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1954.

357 *Vekâyinâme*, Türkçe terc. Hrant D. Andreasyan, (Basılmamış Tercüme), Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, no. 69.

358 *Doğu Ülkeleri Tarihinin Altın Çağı*, Türkçe terc. Altay Tayfun Özcan, Selenge Yayınları, İstanbul 2015.

Ermeni kaynaklarını³⁵⁹; Ebu’l-Ferec İbnu’l-İbrî (Bar Hebraeus)³⁶⁰ gibi Süryani kaynaklarını ve Marco Polo³⁶¹, Wilhelm von Rubruk³⁶², Johann de Plano Carpini³⁶³, Simon de Saint Quentin³⁶⁴ ve Odoric Pardenone³⁶⁵ gibi Batılı seyyahların eserlerini saymak mümkündür. Bütün bu neşir ve tercüme faaliyetleri, Türkiye’de Moğol tarihi ve kültürü araştırmalarının gelişmesine önemli katkıda bulunmuştur.

III. Moğol Dili, Edebiyatı ve Türk-Moğol Dil İlişkileri Üzerine Yapılan Çalışmalar

Türkiye’de Moğol dili, edebiyatı ve Moğolca metinlerin tercümesi ile ilgili çalışmalarıyla ön plana çıkan ilk araştırmacı Ahmet Temir (1912-2003)’dir. Moğolca’nın yanı sıra Rusça, Almanca ve Arapça’ya da vâkıf olan Temir, *Moğollar’ın Gizli Tarihi* adıyla tanınan *Manghol-un Niuça Tobçaan (Yüan-Chao Pi-Shi)*³⁶⁶ isimli eseri, Moğolca aslı üzerinden E. Haenisch’in Almanca ve S. Kozin’in Rusça çevirileriyle de karşılaştırmak suretiyle Türkçe’ye tercüme etmiştir. Araştırmacı, İlhanlılar devrine ait Emîr Caca oğlu Nüreddin’in 1272 tarihli Arapça-Moğolca³⁶⁷ ve Emîr Şerefeddin Ahmed b. Çakırca’nın 1326³⁶⁸ tarihli Uygurca-Arapça vakfiyelerini de tercümeleriyle birlikte yayınlamıştır. Temir’in bu alandaki diğer çalışmaları arasında “Kırşehirde Bulunan 1272 Tarihli Moğolca Vakfiye”³⁶⁹, “Türkçe ile Moğolca Arasındaki İlgiler”³⁷⁰ ve “Moğolca ile Türkçe İlişkileri”³⁷¹ başlıklı makalelerini saymak mümkündür.

Ahmet Temir’in öğrencisi olan Tuncer Gülensoy, hocasının izinden giderek Moğolca metinlerin neşri, tercümesi, kritiği ve Türk-Moğol dil ilişkileri alanında son derece önemli çalışmalar ortaya koymuştur. Araştırmacı 1970 yılında hazırladığı *Moğollar’ın Gizli Tarihinde Hal*

359 Moğollar ile ilgili diğer Ermeni müelliflerinin kayıtları için A. G. Galstyan, *Ermeni Kaynaklarına Göre Moğollar: XIII.-XIV. Yüzyıllara Ait Eserlerden Alıntılar*, Türkçe terc. İlyas Kamalov, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2005.

360 *Abu’l-Farac Tarihi*, I-II, Türkçe terc. Ömer Rıza Doğrul, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1945; Ebu’l-Ferec İbnu’l-İbrî (Bar Hebraeus), *Tarihi Muhtasarüddüvel*, Türkçe terc. Şerafeddin Yaltkaya, Maarif Matbaası, İstanbul 1941.

361 *Dünyanın Hikaye Edilişi*, Türkçe terc. Işık Ergüden, İthaki Yayınları, İstanbul 2003; Marco Polo, *Dünyanın Hikaye Edilişi: Harikalar Kitabı*, I-II, Türkçe terc. Z. Zühre İlkelen, İstanbul 2004.

362 *Moğollar’ın Büyük Hanına Seyahat, 1253-1255*, Türkçe terc. Ergin Ayan, Kitabevi, İstanbul 2001; *Mengü Han’ın Sarayına Yolculuk, 1253-1255*, Türkçe terc. Zülal Kılıç, Kitap Yayınevi, İstanbul 2010.

363 *Moğol Tarihi ve Seyahatnâme, 1245-1247*, Türkçe terc. Ergin Ayan, Derya Kitabevi, Trabzon 2000.

364 *Bir Keşiş’in Anılarında Tatarlar ve Anadolu, 1245-1248*, Türkçe terc. E. Özbayoğlu, Doğu Akdeniz Kültür ve Tarih Araştırmaları Vakfı, Antalya 2006.

365 Songja Lee, *Odoric Pordenone Seyahatnamesi (1318-1330), (Giriş-Tercüme-Notlar)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2015.

366 *Manghol-un Niuça Tobçaan (Yüan-Chao Pi-Shi): Moğollar’ın Gizli Tarihi*, Türkçe terc. Ahmet Temir, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1948. Bu eser Mehmet Levent Kaya tarafından yeniden Türkçe’ye tercüme edilmiştir: *Moğolların Gizli Tarihi* [Moğolların Kırmızı Kitabı], Türkçe terc. Mehmet Levent Kaya, Kabalca Yayınevi, İstanbul 2011.

367 *Kırşehir Emiri Caca Oğlu Nur el-Din’in 1272 Tarihli Arapça-Moğolca Vakfiyesi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1959.

368 “Die Arabisch-ugurische Vakf-Urkunde von 1326 des Emirs Şeref el-Din Ahmed bin Çakırca von Sivas”, *WZKM*, LVI, (1960), s. 232-240.

369 *IV. Türk Tarih Kongresi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1952, s. 283-289.

370 *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XIII/1-2, (1955), s. 1-25.

371 *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten* 1994, s. 295-300.

*Eklere ve Cümlede Kullanılış Şekilleri*³⁷² başlıklı doktora tezinin ardından, Moğol kroniği *Altan Topçı*'yi 1974-1987 yılları arasında Moğolca'dan Türkçe'ye tercüme etmiştir³⁷³. Gülensoy'un Moğol dili, edebiyatı ve kültürü ile ilgili diğer çalışmaları arasında; "Moğollar'ın Gizli Tarihine ve Altan Topçı'ye Göre Çinggis-Han'ın Şeceresi"³⁷⁴, "Moğollar'ın Gizli Tarihi'ndeki Türkçe Kelimeler Üzerine Bir Deneme"³⁷⁵, "Eski Türk ve Moğol Askerlik Teşkilâtının Benzeyen Yönleri ve Çinggis Han'ın Yasası'ndaki Askerlikle İlgili Cezalar"³⁷⁶, "Eski Moğol İctimâi Hayatında Kadın ve Onun Devlet İdaresindeki Rolü"³⁷⁷, "Eski ve Orta Türkçe'de Moğolca Kelimeler ve Moğolca-Türkçe Müşterek Kelimeler Üzerine Notlar"³⁷⁸, "Cebe Adı Hakkında"³⁷⁹, "Anadolu'daki Moğolca Yer Adları ve Rumeli'deki İzleri"³⁸⁰, "Türk Halk Bilimine Kaynak Olarak 'Moğollar'ın Gizli Tarihi"³⁸¹, "Moğollar'ın Gizli Tarihi ve Altan Topçı'nın Türk Dili ve Kültür Tarihi Açısından Değerlendirilmesi"³⁸², "Moğollar'ın Gizli Tarihi Üzerindeki Çalışmalar"³⁸³, "Moğol Tarih Yazıcılığı ve Erdeni-yin Tobçı"³⁸⁴, "Türk ve Moğollar'da Ata Verilen Değer ve Manas Destanında 'Özel Atlar"³⁸⁵, "Mongolistik Üzerine Türkiye'de Yapılan Yayınlarla İlgili Bir Bibliyografya Denemesi"³⁸⁶, "The Mongolian Studies in Turkey and the Turkish and Mongolian Languages"³⁸⁷, "Divânü Lügâti't-Türk ve Kutadgu Bilig'deki Moğolca Kelimeler Üzerine"³⁸⁸ ve "Türkçe ile Moğolca İlişkileri"³⁸⁹ başlıklı makalelerini saymak mümkündür. Bütün bu araştırmaların yanında, Orta Asya ve Moğolistan'a yaptığı seyahate ait notları 1994 yılında *Orta Asya'dan Kırım'a (Moğolistan, Kırım, Gagavuzistan, Pakistan Gezi Notları)*³⁹⁰ adıyla yayınlayan Gülensoy, Ötemiş Hacı'nın *Cengiz-nâme*'sini³⁹¹ de 2005 yılında neşretmiştir. Yine Gülensoy'un Paki Küçükler ile müşterek

372 (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1970.

373 "Altan Topçı", *Belleten*, XXXVIII/152, (1974), s. 597-634; "Altan Topçı II", *Belleten*, L/196, (1986), s. 9-71; "Altan Topçı III", *Belleten*, LI/199, (1987), s. 19-66. Kitap olarak yayını için bk. *Altan Topçı (Moğol Tarihi)*, Türkçe terc. Tuncer Gülensoy, Kültür Ajans Yayınları, Ankara 2008.

374 A.Ü. *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, V/8-9, (1967), s. 189-191.

375 *Türkoloji Dergisi*, V/1, (1973), s. 93-135.

376 *Töre*, S 24, (1974), s. 11-15.

377 XVI. Milletlerarası Altaistik Kongresi, (Ankara, 21-26.10.1973), Ankara 1979, s. 165-168.

378 *Türkoloji Dergisi*, VI/1, (1974), s. 235-259.

379 *Atsız Armağanı*, Ankara 1977, s. 257-265.

380 *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S 11, (1981), s. 126-131.

381 II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildiriler, (Bursa, 22-28.06.1981), I, Ankara 1982, s. 119-128.

382 *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten* 1986, s. 17-30.

383 İ.Ü. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XXIV-XXV, (1986), s. 273-282.

384 *Türk Kültürü*, S 336, (1991), s. 35-37.

385 *Türk Kültürü*, S 420, (1998), s. 213-219.

386 *Bibliyografya-Kitap Haberleri Bülteni*, II/3, (1973), s. 72-76.

387 *Fifth International Congress of Mongolists*, III, Ulaanbaatar 1992, s. 274-282; *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXX/1-2, (1992), s. 155-158.

388 *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXII, (1984), s. 90-103.

389 *Prof. Dr. Leyla Karahan Armağanı*, Ankara 2013, s. 515-532.

390 *Bizim Gençlik Yayınları*, Kayseri 1994.

391 *Akçağ Yayınevi*, Ankara 2005.

olarak hazırladığı *Eski Türk-Moğol Kişi Adları Sözlüğü*³⁹² başlıklı çalışmanın da alanında ihtiyaç duyulan önemli bir boşluğu doldurduğunu belirtmek gerekir.

Klasik Moğolca'nın eski Türkçe ile ilişkisi Talat Tekin (1927-2015) tarafından kaleme alınan pek çok çalışmada farklı yönleriyle ele alınmıştır. Araştırmacının bu alandaki başlıca çalışmaları arasında; "On the Alternation *l-s* in Turkic and Mongolian"³⁹³, "The Representation of Proto-Turkic Medial and Final /s/ in Yakut"³⁹⁴, "Türkçe /ş/, Çuvaşça /ś/ ve Moğolca /ç/"³⁹⁵, "Turkic *tış*, Chuvash *şal* and Mongolian *şidün*"³⁹⁶ ve "Turkic *yurt* = Mongolian *nutug*"³⁹⁷ sayılabilir³⁹⁸.

Uzun bir tarihi süreçte karşılıklı kültürel etkileşim neticesinde pek çok kelime Türkçeden Moğolca'ya, Moğolcadan Türkçeye geçmiştir. Moğolcadan Türkçeye geçen kelimelerle ilgili Türkiye'de özellikle son elli yıl içerisinde pek çok çalışma yapılmıştır. Bu alandaki başlıca çalışmalar arasında; Hasan Eren'in "Sibirya Türk Dillerinde Moğol Unsurları"³⁹⁹, Osman Nedim Tuna'nın "Osmanlıca'da Moğolca Ödünç Kelimeler I"⁴⁰⁰ ve "Osmanlıca'da Moğolca Kelimeler [II]"⁴⁰¹, Ahmet Caferoğlu'nun "Azerî Lehçesinde Bazı Moğol Unsurları"⁴⁰², "Azerbaycan ve Anadolu Ağızlarındaki Moğolca Unsurlar"⁴⁰³ ve "Türk Dilinde Nöker ve Nökerzâdeler Müessesesi"⁴⁰⁴, Zeynep Korkmaz'ın "Türkçe ve Moğolca Arasında Ortaklaşan Unsurlar ve Moğolca'nın Türk Dili Araştırmalarındaki Yeri"⁴⁰⁵, Osman Fikri Sertkaya'nın "Mongolian Words and Forms in Chagatay Turkish (Eastern Turki) and Turkey Turkish (Western Turki)"⁴⁰⁶, "Mongolian Words and Elements in the Epic Oghuz Legend of Dede Qorqut, I. (Words Related to Military)"⁴⁰⁷, "İlhanlı Kültürünün Anadolu'daki Moğolca ve Türkçe Yâdigârları"⁴⁰⁸, "Türkiye ve Mongolistik"⁴⁰⁹, Ayşegül Sertkaya'nın "Mongolian Words in the Chagatay Turkish Translation of Ferîdeddin-i Attâr's Tazkira-i Aulia in the Uiguric Script"⁴¹⁰ ve Mustafa S. Kaçalin'in "Hüseyinoğlu Hasan'ın

392 Tuncer Gülensoy - Paki Küçükler, *Eski Türk-Moğol Kişi Adları Sözlüğü*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2015.

393 *Sprach, Geschichte und Kultur der Altaischen Völker*, PIAC 1969, Berlin 1974, s. 609-612.

394 *Central Asiatic Journal*, XX/1-2, (1976), s. 110-114.

395 *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 1986, (1989), s. 71-75. Aynı makalenin İngilizcesi: "Turkic /ś/, Chuvash /ś/ and Mongolian /č/", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 1986, (1989), s. 65-69.

396 *WZKM*, 76, (1986), s. 293-297.

397 *Studia Etymologica Cracoviensia*, 3, Krakow 1998, s. 129-133.

398 Talat Tekin'in ilgili makalelerinin bir bölümü şu külliyatta yeniden yayınlanmıştır: *Makaleler, I: Altayistik*, Yay. haz. Emine Yılmaz - Nurettin Demir, Grafiker Ofset, Ankara 2003.

399 *Türk Dili, Belleten*, 14-15, (1950), s. 35-43.

400 *Türkiyat Mecmuası*, XVII, (1972), s. 209-250.

401 *Türkiyat Mecmuası*, XVIII, (1976), s. 281-314.

402 *Azerbaycan Yurt Bilgisi*, I/6-7, (1932), s. 215-226; II/25, (1934), s. 3-8.

403 *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten* 1954, s. 1-10.

404 *IV. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1952, s. 251-261.

405 *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten* 1986, s. 31-52.

406 *Fifth International Congress of Mongolists*, III, Ulaanbaatar 1992, s. 297-304; *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten* 1987, (1992), s. 265-280.

407 *Mongolica, An International Annual of Mongolian Studies*, 22 (43), Ulaanbaatar 2009, s. 445-454.

408 *Cengiz Han ve Mirasçıları: Büyük Moğol İmparatorluğu*, İstanbul 2006, s. 429-455.

409 *Gazi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 11, (2012), s. 1-10.

410 *Mongolica, An International Annual of Mongolian Studies*, 20 (41), Ulaanbaatar 2006, s. 420-428.

Dört Dilli Sözlüğü: Şâmilu'l-Luğa"⁴¹¹ başlıklı makaleleri ile Orçun Ünal'ın *Klasik Moğolca Söz Varlığında Türkçe Kökenli Kelimeler ve Türkçe-Moğolca Ses Denklikleri*⁴¹² başlıklı doktora tezini saymak mümkündür.

Moğol dilinin yapısı ve Türkçe ile Moğolca'nın karşılaştırmalı incelenmesi alanında Yavuz Kartallıoğlu'nun *Çağdaş Moğolca'nın Grameri -Ses ve Şekil Bilgisi-*⁴¹³ başlıklı kitabı ile "Türkçe ve Moğolcada İsim Çekim Eklerinin Sırası"⁴¹⁴, "Türkçe ve Moğolcada Soru"⁴¹⁵, "Türkçe ve Moğolcada Çekim Edatlarından Önce Gelen İsim ve Zamirlerin Aldığı Hal Ekleri"⁴¹⁶ başlıklı makaleleri de önemlidir.

Feyzi Ersoy, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 2008 yılında hazırladığı *Türk-Moğol Dil İlişkisi ve Çuvaşça*⁴¹⁷ başlıklı doktora tezinin yanı sıra, "Türkçe ve Moğolca'ya Kelime Sonunda Açık Hece/Kapalı Hece Açısından Bir Bakış"⁴¹⁸, "Moğolca ve Türkçede Fiil Tamlayıcı İlişkileri"⁴¹⁹, "Moğol Yazısının Tarihî Gelişimi ve Moğolların Kullandıkları Alfabeler"⁴²⁰ başlıklı makalelerinde, Türkçe ile Moğolca arasındaki dil ilişkilerine değinmiştir.

Moğol dili ve Türkçe-Moğolca dil ilişkileri alanında Bülent Gül'ün çalışmaları da burada özellikle vurgulanmalıdır. Araştırmacının bu alandaki başlıca çalışmaları arasında; *Moğol Atasözleri*⁴²¹ ve *Moğolca İbni Mühennâ Lügati*⁴²² başlıklı kitapları ile "Türkiyede Mongolistik Araştırmaları"⁴²³, "Hayvan Adları ile Kurulan Türk ve Moğol Kişi Adları"⁴²⁴, "Moğol Atasözleri"⁴²⁵, "Moğol Kişi Adları"⁴²⁶ ve "Moğolistan Dil Atlası Üzerine"⁴²⁷ başlıklı makalelerini saymak mümkündür.

Moğolca gramer ve sözlük alanında iki önemli çalışmanın Türkçe'ye tercüme edilmiş olması dikkate değerdir. Söz konusu tercümelere ilki Nicholas Poppe tarafından hazırlanan *Moğol Yazı*

411 *Türk Dilleri Araştırmaları*, 7, (1997), s. 55-122. Araştırmacının şu tercümesi de önemlidir: Zemaşeri, *Mukaddimetü'l-edebe: Moğolca-Çağatayca Çevirinin Sözlüğü*, haz. N. N. Pope, Türkçe terc. Mustafa S. Kaçalın, Türk Dil Kurumu, Ankara 2009.

412 (Basılmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2016.

413 Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2010.

414 *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 13, (2003), s. 353-356.

415 *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, II, 20-26 Eylül 2004, Ankara 2004, s. 1725-1730.

416 *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 23, (2008), s. 131-143.

417 (Basılmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008.

418 *Dil Araştırmaları*, 6, (2010), s. 29-45.

419 *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 20, (2006), s. 81-98.

420 *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 22, (2007), s. 393-404.

421 Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2010.

422 Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2016.

423 *Altaica*, II, Ulaanbaatar 2002, s. 124-136.

424 *Türkbilgi*, 2006/12, s. 185-191.

425 *Türkbilgi*, 2003/5, s. 45-64.

426 *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, VII/1, (2010), s. 217-229.

427 *Yalın Kaya Bitigi. Osman Fikri Sertkaya Armağanı*, ed. Hatice Şirin User - Bülent Gül, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 2013, s. 245-252.

*Dilinin Grameri*⁴²⁸, ikincisi ise Ferdinand D. Lessing tarafından hazırlanan *Moğolca Sözlük*’tür⁴²⁹. Her iki çalışma da Günay Karaağaç tarafından Türkçe’ye kazandırılmıştır. Yine Karaağaç’ın Yavuz Kartallıoğlu ile birlikte hazırladığı *Moğolca-Türkçe Konuşma Kılavuzu*⁴³⁰ başlıklı çalışma, alanında önemli bir boşluğu doldurmuştur.

Sonuç olarak, Osmanlı döneminde tamamen muamma olarak kalan Moğol tarihi ve kültürü araştırmaları, Cumhuriyet’in kurulmasıyla birlikte, Orta Asya Türk tarihi ve kültürü araştırmalarının bir kolu olarak hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu gelişmede Mehmet Fuad Köprülü, Zeki Velidi Togan, Abdülkadir İnan, Ahmet Temir, Akdes Nimet Kurat ve Wolfram Eberhard gibi araştırmacıların katkısı büyüktür. Moğol tarihi ve kültürü araştırmaları, 1950’li yıllardan itibaren Bahaeddin Ögel, Faruk Sümer, Emel Esin, Mustafa Kafalı ve Cevdet (Türkoğlu) Gökalp gibi Orta Asya Türk tarihi alanında yeni yetişen araştırmacılar tarafından devam ettirilmiştir. Özellikle 2000’li yıllardan itibaren Türkiye üniversitelerinde hazırlanan Yüksek Lisans ve Doktora tezleri neticesinde, Moğol tarihi araştırmalarının yanında, Moğol dili, edebiyatı ve kültürünü konu alan araştırmaların sayısında da ciddi bir artış yaşanmıştır. Ancak bütün bu olumlu gelişmelere rağmen, Türkiye’de Moğol tarihi, dili, edebiyatı ve kültürünü konu alan çalışmaların, Türk tarihi, dili ve kültürü araştırmalarının bir kolu olmaktan çıkıp, müstakil bir araştırma alanı (*Mongolistik*) hâline geldiğini söylemek için henüz çok erkendir.

428 Türkçe terc. Günay Karaağaç, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İzmir 1992.

429 *Moğolca-Türkçe Sözlük*, I-II, Türkçe terc. Günay Karaağaç, Türk Dil Kurumu, Ankara 2003.

430 Günay Karaağaç - Yavuz Kartallıoğlu, *Moğolca-Türkçe Konuşma Kılavuzu*, Kitabevi, İstanbul 2009.

KAYNAKÇA

I. Kaynak Değerlendirmeleri ve Bibliyografyalar

- Gül, Bülent, "Türkiye'de Mongolistik Araştırmaları", *Altaica*, II, Ulaanbaatar 2002, s. 124-136.
- Gülensoy, Tuncer, "Moğollar'ın Gizli Tarihi Üzerindeki Çalışmalar", *İ.Ü. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XXIV-XXV, (1986), s. 273-282.
- Gülensoy, Tuncer, "The Mongolian Studies in Turkey and the Turkish and Mongolian Languages", *Fifth International Congress of Mongolists*, III, Ulaanbaatar 1992, s. 274-282; *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXX/1-2, (1992), s. 155-158.
- Gülensoy, Tuncer, "Mongolistik Üzerine Türkiye'de Yapılan Yayınlarla İlgili Bir Bibliyografya Denemesi", *Bibliyografya-Kitap Haberleri Bülteni*, II/3, (1973), s. 72-76.
- Ögel, Bahaeddin, "Studies and Researches on the Turkish-Mongols Relations in the Universities of Turkey", *Fifth International Congress of Mongolists*, III, Ulaanbaatar 1992, s. 352-356.
- Sertkaya, Osman Fikri, "Türkiye ve Mongolistik", *Gazi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 11, (2012), s. 1-10.

II. Nümizmatik Kaynaklar ile İlgili Çalışmalar

- Ağat, Nurettin, *Altınordu (Cuçi Oğulları) Paraları Kataloğu, 1250-1502*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1976.
- Ak Akçe: *Moğol ve İlhanlı Sikkeleri (Yapı Kredi Koleksiyonları)*, haz. Tuncay Aykut - Şennur Aydın, Yapı Kredi Bankası Yayınları, İstanbul 1992.
- Artuk, İbrahim - Cevriye Artuk, *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Teşhirdeki İslâmî Sikkeler Kataloğu*, II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1974, s. 761-817.
- Aykut, Tuncay, "İlhanlı hükümdarı Ahmed Teküdar'ın Gümüş Paraları", *Türk Nümizmatik Derneği, Bülten*, 2, (1977), s. 8-10.
- Çayırdağ, Mehmet, "Anadolu Selçuklu Şehirlerinde Basılan İlk İlhanlı Sikkeleri", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 48, (1987), s. 185-190.
- Çayırdağ, Mehmet, "İlhanlılardan Argun ve Geyhatu'nun Saltanat Değişikliği Yılına Gösteren İki Sikke", *Bellekten*, LII/202, (1988), s. 87-89.
- Diler, Ömer, "Gazan Mahmud'a Ait Larende Baskılı Bir Sikke", *Türk Nümizmatik Derneği, Bülten*, 21, (1987), s. 29.
- Diler, Ömer, *İlhanlar: İran Moğollarının Sikkeleri*, Yayına hazırlayan Emine Nur Diler - Garo Kürkman - Johann-Christoph Hinrichs, Mas Batbaacılık A.Ş., İstanbul 2006.
- Erkiletlioğlu, Halit - Oğuz Güler, *Türkiye Selçuklu Sultanları ve Sikkeleri*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 1996.
- İran Moğolları ve Altın Paraları*, [Yayına hazırlayan İ. Tözen], Yapı ve Kredi Bankası Yayınları, İstanbul 1973.
- İzmirlier, Yılmaz, *Anadolu Selçuklu Paraları (The Coins of Anatolian Seljuqs)*, Mas Matbaacılık, İstanbul 2010.
- İzmirlier, Yılmaz, *Hamidoğulları Beyliği Paraları*, Yazır Matbaası, İstanbul 1999.
- Kofoğlu, Sait, "Hamid Oğulları Beyliği Döneminde İlhanlı Hükümdarları Adına Kestirilmiş Orijinal Bir Kaç Sikke", *Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız Armağanı*, İstanbul 1995, s. 353-358.
- Konakçı, Sabahattin, "Dört Nadir İlhanlı Sikkesi", *Türk Nümizmatik Derneğinin 20. Kuruluş Yılında İbrahim Artuk'a Armağan*, İstanbul 1988, s. 157-162.
- Kürkman, Garo - Ömer Diler, *Alâiye Paraları (Coinage of Alaiyye)*, Yenilik Basımevi, İstanbul 1981.
- Mehmed Mübarek, *Meskûkât-ı Kadîme-yi İslâmîyye Kataloğu, III, Meskûkât-i İlhâniyye*, Müze-i Humâyûn Yayınları, Konstantiniyye 1318.

III. Epigrafik Kaynaklar ile İlgili Çalışmalar

- Barthold, W., "İlhanlılar Devrinde Mali Vaziyet", Türkçe terc. Abdulkadir İnan, *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, I, (1931), s. 135-159.
- Çayırdağ, Mehmet, "Niksar-Tokat-Gümenek ve Kayseri-Palas'ta Üç Kitabe", *Belleten*, LVII/218, (1993), s. 81-87. Aynı makalenin yeniden yayımı için bk. *İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, 35, (Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız Hatıra Sayısı), (1994), s. 55-64.
- Dikimen, Kazım, "Samsun'da İlhanlılar Devrinden Kalma Bir Yazıt", *19 Mayıs, Samsun*, V/55, (1941), s. 15-18.
- Hinz, Walther, "Ortaçağ Yakın Şarkına Aid Vergi Kitabeleri", Türkçe terc. Fikret Işıltan, *Belleten*, XIII/52, (1949), s. 771-780.
- Kaymak, Suat, *Türkiye Selçukluları ve Erken Beylikler Epigrafisine Giriş (1065-1350)*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2013.
- Konyalı, İbrahim Hakkı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Erzurum Tarihi*, Ercan Matbaası, İstanbul 1960.
- Mert, Osman, "Karakurum Bölgesi'ndeki Arap Harfli Yazıtlar, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 54, (2013), s. 1-29.
- Tarım, Cevad Hakkı, *Kırşehir Tarihi*, Kırşehir Vilâyet Matbaası, Kırşehir 1938.
- Witteck, Paul, "Ankara'da Bir İlhanî Kitabesi", *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, I, (1931), s. 161-164.

IV. Resmî Vesikaların Neşri ve Tercümesi

- Abulala Soudavar, "İlk Farsça İlhanlı Fermânı", Türkçe terc. Osman G. Özgüdenli, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 6, (2002), s. 181-190.
- Kurat, Akdes Nimet, *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivlerindeki Altın Ordu, Kırım ve Türkistan Hanlarına Ait Yarluk ve Bitikler*, A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, İstanbul 1940.
- Oral, M. Zeki, "Anadolu'da İlhanlı Devri Vesikaları: Timurtaş Noyın Zamanında Yapılmış Eserler ve Kitabeler", *V. Türk Tarih Kongresi, Ankara 12-17 Nisan 1956, Kongreye Sunulan Tebliğler*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1960, s. 208-215.
- Özgüdenli, Osman G., "İlhanlı Devrine Ait Anonim Bir Münşeât Mecmû'ası: *Risâla al-Sâhibiyya*", *Belleten*, LXIII/238, (1999), s. 725-743.
- Özgüdenli, Osman G., "İlhanlı Hükümdarı Ebû Sa'îd Han'a Ait Dört Yarluk", *Belleten*, LXIX/254, (2005), s. 65-115.
- Özyetgin, A. Melek, "Altın Ordu Diploması Geleneğine Bir Bakış", *KÖK, Araştırmalar*, I/2, (1999), s. 97-112.
- Özyetgin, A. Melek, "Altın Ordu Hanı Toktamış'ın Bik Hâcî Adlı Kişiye Verdiği 1381 Tarihli Tarhanlık Yarlığı", *Türkoloji Dergisi*, XIII/1, (2000), s. 167-192.
- Özyetgin, A. Melek, *Altın Ordu, Kırım ve Kazan Sahasına Ait Yarluk ve Bitiklerin Dil ve Üslup İncelemesi*, Türk Dil Kurumu, Ankara 1996.
- Turan, Osman, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988.

V. Moğolca Metinlerin Tercümesi

- Chimeddorj, Ganjidmaa, *17. Yüzyıl Moğol Müverrihi Sagan Seçen'in, 'Had-un Ündüsün-ü Erdeni-Yin Tobçi' (Hanların Menşei Hakkında Hazinelerin Tarihi)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2017.
- Gülensoy, Tuncer, "Altan Topçî", *Belleten*, XXXVIII/152, (1974), s. 597-634; "Altan Topçî II", *Belleten*, L/196, (1986), s. 9-71; "Altan Topçî III", *Belleten*, LI/199, (1987), s. 19-66. Kitap olarak yayımı için bk. *Altan Topçî (Moğol Tarihi)*, Türkçe terc. Tuncer Gülensoy, Kültür Ajans Yayınları, Ankara 2008.
- Manghol-un Niuça Tobça'an (Yüan-Ch'ao Pi-Shi): Moğollar'ın Gizli Tarihi*, Türkçe terc. Ahmet Temir, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1948.

Moğolların Gizli Tarihçesi [Moğolların Kırmızı Kitabı], Türkçe terc. Mehmet Levent Kaya, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul 2011.

Temir, Ahmet, *Kırşehir Emiri Caca Oğlu Nur el-Din'in 1272 Tarihli Arapça-Moğolca Vakfiyesi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1959.

VI. Moğol Tarihi ile İlgili Kaynak Eserlerin Neşri, Tercümesi ve Tanıtımı

Aknerli Grigor, *Moğol Tarihi*, Türkçe terc. H. D. Andreasyan, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1954.

Aksarâyî, *Musâmeretu'l-ahbâr ve musâyeretu'l-ahyâr*, neşr. Osman Turan, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1944; Türkçe terc. Mürsel Öztürk, *Müsâmeretü'l-ahbâr*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2000.

Anonim, *Selçuk-nâme*, Tıpkıbasım ve Türkçe terc. Feridun Nafiz Uzluk, *Anadolu Selçukluları Devleti Tarihi, (Târih-i Âl-i Selçuk der-Anâtoli)*, III, Ankara 1952; *Tarih-i Âl-i Selçuk, Anonim Selçukname*, Türkçe terc. Halil İbrahim Gök - Fahrettin Coşguner, Atf Yayınları, Ankara 2014.

Bilgin, Orhan, *Nizârî-yi Kuhistânî, Hayatı ve Şahsiyeti ile Kasideleri ve Sefernâmesi*, I-II, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1980.

Cuveynî, *Tarih-i Cihan-güşa*, Türkçe terc. Mürsel Öztürk, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999².

Cuzcânî, *Tabakât-ı Nâsirî (Moğol İstilasına Dair Kayıtlar)*, Türkçe terc. Mustafa Uyar, Ötügen Neşriyat, İstanbul 2016.

Ebu'l-Ferec İbnu'l-İbrî (Bar Hebraeus), *Abu'l-Farac Tarihi*, I-II, Türkçe terc. Ömer Rıza Doğrul, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1945.

Ebu'l-Ferec İbnu'l-İbrî (Bar Hebraeus), *Tarihi Muhtasarüddüvel*, Türkçe terc. Şerafeddin Yaltkaya, Maarif Matbaası, İstanbul 1941.

Galstyan, A. G., *Ermeni Kaynaklarına Göre Moğollar: XIII.-XIV. Yüzyıllar'a Ait Eserlerden Alıntılar*, Türkçe terc. İlyas Kamalov, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2005.

Genceli Kiragos, "Ermeni Müverrihlerine Göre Moğollar", *Türkiyat Mecmuası*, II, (1926), s. 129-207; *Moğol İstilâsı Tarihi (1220-1265)*, Türkçe terc. Hrant D. Andreasyan, (Basılmamış Tercüme), Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, no. 27.

Gorigos Sinyoru Hetum, *Vekâyinâme*, Türkçe terc. H. D. Andreasyan, (Basılmamış Tercüme), Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, no. 69.

Göyünç, Nejat, "İmad es-Serâvî ve Eseri", *İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, XV/20, (1965), s. 73-86.

Göyünç, Nejat, *Das sogenannte Gâme'ol-Hesâb des 'Emâd as-Sarâvî. Ein Leitfaden des Staatlichen Rechnungswesens von ca. 1340*, (Doktora Tezi), Göttingen 1962.

Gülensoy, Tuncer, "Moğol Tarih Yazıcılığı ve Erdeni-yin Tobçı", *Türk Kültürü*, S 336, (1991), s. 35-37.

Gülensoy, Tuncer, "Moğollar'ın Gizli Tarihi ve Altan Topçı'nın Türk Dili ve Kültür Tarihi Açısından Değerlendirilmesi", *Türk Dili Araştırmaları Yılığ*, *Bellekten* 1986, s. 17-30.

Gülensoy, Tuncer, "Türk Halk Bilimine Kaynak Olarak 'Moğollar'ın Gizli Tarihi", *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildiriler*, (Bursa, 22-28.06.1981), I, Ankara 1982, s. 119-128.

İbn Battûta, *Seyâhat-nâme-i İbn Battûta*, I-II, Osmanlıca terc. Mehmed Şerif, İstanbul 1330-1333; *İbn Battûta Seyahatnâmesi*, Türkçe terc. A. Sait Aykut, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2005.

İbn Bibî, *el-Evâmiru'l-Âlâ'iyye fî'l-umûri'l-Âlâ'iyye*, Tıpkıbasım Adnan Sadık Erzi, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1956; *el-Evâmiru'l-Âlâ'iyye fî'l-umûri'l-Âlâ'iyye*, I, neşr. Necati Lugal - Adnan Sadık Erzi [- Muctebâ Minövî], Türk Tarih Kurumu, Ankara 1957; *el-Evâmiru'l-Âlâ'iyye fî'l-umûri'l-Âlâ'iyye [Selçuk-name]*, I-II, Türkçe terc. Mürsel Öztürk, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1996.

- İbnu'l-Esir, *el-Kâmil fî't-tarih*, Türkçe terc. Abdülkerim Özeydin, *İslâm Tarihi*, XII, Bahar Yayınları, İstanbul 1991.
- İnan, Abdülkadir, "Destân-ı Nesl-i Çengiz Han Kitabı Hakkında", *Azerbaycan Yurt Bilgisi*, III/25, (1934), s. 9-14; III/28, (1934), s. 131-133.
- Johann de Plano Carpini, *Moğol Tarihi ve Seyahatnâme, 1245-1247*, Türkçe terc. Ergin Ayan, Derya Kitabevi, Trabzon 2000.
- Kaçalın, Mustafa S., *Cinggiz Kağan Tarihi Çevirisi*, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1990.
- Kâdı Ahmed-i Nekidî, *el-Veledu's-şefik ve'l-hâfidu'l-halîk*, Neşr. ve Türkçe terc. Ali Ertuğrul, *Niğdeli Kadı Ahmed'in el-Veledu's-şefik ve'l-hâfidu'l-halîk'i (Anadolu Selçuklularına Dair Bir Kaynak)*, I, (İnceleme-Tercüme), II, (Farsça Metin), Türk Tarih Kurumu, Ankara 2015.
- Kafalı, Mustafa, *Ötemiş Hacı'ya Göre Cuci Ulusu'nun Tarihi*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2009.
- Korykoslu Hayton, *Doğu Ülkeleri Tarihinin Altın Çağı*, Türkçe terc. Altay Tayfun Özcan, Selenge Yayınları, İstanbul 2015.
- Lee, Songja, *Odoric Pordenone Seyahatnamesi (1318-1330), (Giriş-Tercüme-Notlar)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2015.
- Lin Chen Nan, *Chang-Ch'un'un Batı (Moğolistan, Türkistan ve Afganistan) Seyahatnamesi, (1221-1224)*, (Basılmamış Doktora Tezi), İ.Ü. Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1975.
- Marco Polo, *Dünyanın Hikaye Edilişi*, Türkçe terc. Işık Ergüden, İthaki Yayınları, İstanbul 2003; *Dünyanın Hikaye Edilişi: Harikalar Kitabı*, I-II, Türkçe terc. Z. Zühre İlkelen, İstanbul 2004.
- Meng-Ta pei lu - Hei Ta shi lu, *Cengiz İmparatorluğu Hakkında İlk Tarih Kayıtları*, Türkçe terc. Ankhbayar Danuu, yay. haz. Mustafa Uyar, Ötügen Neşriyat, İstanbul 2012.
- Nâsirü'd-dîn-i Tûsî, *Risâle der-resm u âyin-i İlhânî*, Türkçe terc. Mehmet Bayraktar, *Devlet Finansı Üzerine Düşünceler*, Ankara 1988.
- Oktay, Hasan, *Ermeni Kaynaklarında Türkler ve Moğollar*, Selenge Yayınevi, İstanbul 2007.
- Otar, İsmail - Cigdem Solas, "The Accounting System Practised in the Near East during the Period 1220-1350. Based on the Book Risale-i Felekiyye", *The Accounting Historians Journal*, XXI/1, (1994), s. 117-135.
- Otar, İsmail, "Risâle-i Felekiyye'nin Yeni Bir Nüshası Hakkında", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 7, (2002), s. 315-324.
- Otar, İsmail, *Risâle-i Felekiyye, Kitabü's-Siyakat Hakkında*, Formül Matbaası, İstanbul (tarihsiz).
- Örs, Derya, *Tarih-i Olcaytu (İnceleme ve Çeviri)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992.
- Ötemiş Hacı, *Cengiz-nâme*, Türkçe terc. Tuncer Gülensoy, Akçağ Yayınevi, Ankara 2005.
- Özcan, Altay Tayfun, "Chronica Maiorada Moğollara Dair Kayıtlar", *Tarih Okulu*, 16, (2013), s. 23-77.
- Özcan, Altay Tayfun, "Macar Papaz Julian'ın 1237 Tarihli Moğol Raporu", *A.Ü. DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, XXIX/48, (2010), s. 89-99.
- Özcan, Altay Tayfun, "Moğol Tarihine İlişkin Latince Kaynaklarda Uygurlar", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 34, (2013), s. 147-163.
- Özgüdenli, Osman G., "İlhanlı Tarihine Ait Yeni Bir Kaynak: *Târîh-i Vassâf*ın Müellif Nüshası", *Belleten*, LXX/258, (2006), s. 28-52.

- Reşidu'd-din Fazlullâh-i Hemedâni, *Câmiu't-tevârih (İlhanlılar Kısmı)*, Türkçe terc. İsmail Aka - Mehmet Ersan - Ahmad Hesamipour Khelejani, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2013.
- Sayı, Aydın, "Gâzân Han Türbesi Hakkında Bir Manzume", *İran Şehinşahlığının 2500. Kuruluş Yıldönümüne Armağan*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara 1971, s. 383-398.
- Simon de Saint Quentin, *Bir Keşiş'in Anılarında Tatarlar ve Anadolu, 1245-1248*, Türkçe terc. E. Özbayoğlu, Doğu Akdeniz Kültür ve Tarih Araştırmaları Vakfı, Antalya 2006.
- Temir, Ahmet, "Die Arabisch-ugurische Vakf-Urkunde von 1326 des Emirs Şeref el-Din Ahmed bin Çakırca von Sivas", *WZKM*, LVI, (1960), s. 232-240.
- Temir, Ahmet, "Kırşehirde Bulunan 1272 Tarihli Moğolca Vakfiye", *IV. Türk Tarih Kongresi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1952, s. 283-289.
- Tiesenhausen, W. De, *Altın Ordu Devleti Tarihine Ait Metinler*, Türkçe terc. İsmail Hakkı İzmirli, Maarif Matbaası, İstanbul 1941.
- Togan, Zeki Velidi, "Londra ve Tahran'daki Bazı Yazmalara Dair", *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, III/1-2, (1960), s. 158-160.
- Togan, Zeki Velidi, *Oğuz Destanı, Reşideddin Oğuznamesi Tercüme ve Tahlili*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1982.
- Türkmen, Fikret, "Yeni Bir Oğuznâme Yazmasındaki Cengiz Han'la İlgili Rivayetler", *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXXII/1-2, (1994), s. 343-362.
- Uyar, Mustafa, "Shahnâme-i Jangizî: Rewriting of Jâmi al-Tawârih in Verse", *Historical Study of Mongolia and its Sources*, ed. Ch. Dashdavaa, Cingeltü, Hiroki Oka, Published by Tohoku University, Sendai-Japan 2011, s. 61-71.
- Wilhelm von Rubruk, *Moğollar'ın Büyük Hanına Seyahat, 1253-1255*, Türkçe terc. Ergin Ayan, Kitabevi, İstanbul 2001; *Mengü Han'ın Sarayına Yolculuk, 1253-1255*, Türkçe terc. Zülal Kılıç, Kitap Yayınevi, İstanbul 2010.
- Yaltkaya, Şerefeddin, "İlhaniler Devri İdarî Teşkilâtına Dair Nasîr-ed-dîn-i Tûsî'nin Bir Eseri", *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, II, (1939), s. 7-16.
- Yazıcı-zâde 'Alî, *Tevârih-i Âl-i Selçuk, [Oğuznâme-Selçuklu Tarihi]*, (*Giriş-Metin-Dizin*), haz. Abdullah Bakır, Çamlıca Yayınevi, İstanbul 2009.

VII. Genel Nitelikli Çalışmalar

- Eberhard, Wolfram, *Çin Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1947.
- Eberhard, Wolfram, *Çin'in Şimal Komşuları: Bir Kaynak Kitabı*, Türkçe terc. Nimet Uluğtuğ, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1942.
- Eberhard, Wolfram, *En Eski Devirlerden Zamanımıza Kadar Uzak Doğu Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1957.
- Gömeç, Saadetin, *Türk Tarihinde Çingizliler*, Berikan Yayınevi, Ankara 2017.
- Haykıran, Kemal Ramazan, *Moğollar Zamanında Yakındoğu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016.
- İsakov, Abd Rasul, *Kırgız-Moğol İlişkileri (IX-XV. yy.)*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2014.
- İzgi, Özkan, *Orta Asya Türk Tarihi Araştırmaları*, haz. Erkin Ekrem - Serhat Küçük, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2014.
- Kafesoğlu, İbrahim, *Harezşahlar Devleti Tarihi (485-618/1092-1221)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1956.
- Kafesoğlu, İbrahim, *Türk Millî Kültürü*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1983.

- Kalan, Ekrem, "A Mongol Sultan in Egypt: al-Malik al-Adil Zeyneddin Ketbugha al-Mansuri (1294-1296)", *Mongolica: An International Annual of Mongol Studies*, 18 (39), (2006), s. 424-430.
- Köprülü, Mehmet Fuad, "Hârezmşâhlar", *İA*, V/1, s. 265-296.
- Ögel, Bahaeddin, *Büyük Hun İmparatorluğu Tarihi*, I-II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1981.
- Özgüdenli, Osman G., "Moğollar", *DİA*, XXX, s. 225-229.
- Özgüdenli, Osman G., "Moğolistan", *DİA*, EK, II, s. 278-280.
- Sağlam, Ahmet, "Memlük Tahtında Moğol Asıllı Bir Sultan: Zeyneddin Ketboğa ve Saltanat Dönemi (694-696/1294-1296)", *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, II/2, (2016), s. 53-79.
- Sümer, Faruk, *Oğuzlar (Türkmenler): Tarihleri, Boy Teşkilâtı, Destanları*, A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1967.
- Taneri, Aydın, *Celâleddin Hârizmşâh ve Zamanı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1977.
- Taneri, Aydın, *Harezmşahlar*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993.
- Taşagül, Ahmet, *Çin Kaynaklarına Göre Eski Türk Boyları*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2004.
- Taşagül, Ahmet, *Gök-Türkler*, [I], Türk Tarih Kurumu, Ankara 1995; *Gök-Türkler*, II, (*Fetret Devri*, 630-681), Türk Tarih Kurumu, Ankara 1999; *Gök-Türkler*, III, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2004.
- Togan, Zeki Velidi, *Umumi Türk Tarihine Giriş, I, En Eski Devirlerden XVI. Asra Kadar*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1946.

VIII. Moğollar'ın Ataları (Proto-Moğollar)

- Avirmed, Enkhbat, *Kök Türk ve Uygur Çağındaki Moğol Asıllı Halkların Siyasi ve Kültürel Durumları: 6 ve 9. Yüzyıllarda*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2011.
- Eberhard, Wolfram, "Toba'lar Etnik Bakımdan Hangi Zümreye Girer? İlk Araştırmalar", Türkçe terc. İkbâl Berk, A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, S 2, (1943), s. 19-30.
- İzgi, Özkan, "Kuruluş Devrinde Uygurlar'ın Kitanlar'a Tesirleri ve Uygur, Gazne, Kitanlar Arasındaki Münasebetler", *İ.Ü. Tarih Enstitüsü Dergisi*, 7-8, (1977), s. 7-16.
- Taşagül, Ahmet, "Turkish-Mongolian Relations in the Early Period", *Manas Üniversitesi Koomduk İlimder Jurnali*, 13, (2005), s. 67-73.
- Taşagül, Ahmet, "6.-9. Yüzyıllar Arasında Moğolistan'da Türk ve Moğol Kabilelerinin Coğrafi Dağılımı ve Kültürel İlişkileri", *Central Eurasian Studies: Past, Present and Future*, İstanbul 2011, s. 293-308.
- Taşagül, Ahmet, "Ethno-Cultural Distribution of Turkic and Mongolian Tribes between the 6th and 9th Century AD", *Current Archaeological Research in Mongolia, Bonn Contributions to Asian Archaeology*, 4, (2009), 385-401.
- Taşagül, Ahmet, "Çin Kaynaklarına Göre Juan-juanlar", *XV. Türk Tarih Kongresi, Ankara, 11-15 Eylül 2006, Kongreye Sunulan Bildiriler*, II, Ankara 2010, s. 291-296.
- (Türkoğlu) Gökalp, Cevdet, "Çin Kaynaklarına Göre Moğollar'ın Ana Yurdu", *Töre*, IV/17, (1972), s. 36-42.
- (Türkoğlu) Gökalp, Cevdet, *Çin Kaynaklarına Göre Shih-Wei Kabileleri*, (Proto-Moğollar Üzerine Bir Etüd Denemesi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Ankara 1973.
- (Türkoğlu) Gökalp, Cevdet, *Göktürk Devleti'nin Kuruluşundan Cengiz'in Zuhuruna Kadar Altaylardaki ve İç Moğolistan'daki Kabileler*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1964.
- Özgüdenli, Osman G., *Sultan Sencer ve Kara-hutâyalar -Katavân Savaşı (536/1141)-*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1994.
- Yıldırım, Kürşat, *Bozkırım Yitik Çocukları: Juan-juan'lar*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2015.

IX. Cengiz Han ve Büyük Moğol İmparatorluğu

- Celaleddin Wang-zin-şan, "Çin'de İslâmiyet", *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, II/2-4, (1958), s. 263-268.
- Cengiz Han ve Mirasçıları. *Büyük Moğol İmparatorluğu*, Sakıp Sabancı Müzesi Yayınları, İstanbul 2006.
- Ch'i T'ang, *Moğol Sülâlesi Devrinde Türk ve İslâm Dünyası ile Temasta Bulunan Şahsiyetler*, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Umumi Türk Tarihi Kürsüsü, İstanbul 1970.
- Gömeç, Saadettin, "Çingizli Devletinin Büyümesinde Rol Oynayan Türkler'den Çelme ve Subutay", *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, II/2, (2007), s. 230-238.
- Gülensoy, Tuncer, "Moğollar'ın Gizli Tarihine ve Altan Tobç'i'ye Göre Çinggis-Han'ın Şeceresi", *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, V/8-9, (1967), s. 189-191.
- İzgi, Özkan, "Hârezmşâh ve Moğollar'ın İlk Karşılaşmaları ve Otrar Hâdisesi", *Türk Kültürü*, S 170, (1970), s. 28-36.
- İzgi, Özkan, "Moğolların Batı İstîlâsı ve Türk Tarihi Açısından Önemi", *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXIII/1-2, (1985), s. 323-339.
- Kafalı, Mustafa, "Cengiz Han", *DİA*, VII, s. 367-369.
- Kafesoğlu, İbrahim, "Cengiz Türk müdür?", *Türk Yurdu*, S 253, (1956), s. 583-586.
- Kafesoğlu, İbrahim, "Türk Tarihinde Moğollar ve Cengiz Meselesi", *İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, V/8, (1953), s. 105-136.
- Kafesoğlu, İbrahim, "Türkler, Moğollar ve Cengiz'in Milliyeti", *Türk Yurdu*, S 252, (1956), s. 505-508.
- Konukçu, Enver, "Moğol Sünit Boyundan Ötegedai'li Çormahan: Cengiz, Ögedey ve Töregene Hatun Döneminin (1206-1246) Büyük Noyanı", *İslam Öncesinden Çağdaş Türk Dünyasına: Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu'na Armağan*, ed. Hayrunnisa Alan - Abdolvahap Kara - Osman Yorulmaz, Doğu Kütüphanesi, İstanbul 2008, s. 275-288.
- Köprülü, Mehmet Fuad, "Cengiz Han", *İA*, III, s. 98-100.
- Ögel, Bahaeddin, *Sino-Turcica: Çingiz Han ve Çin'deki Hanedanın Türk Müşavirleri*, Taipei 1964; İkinci baskı: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2002.
- Ögel, Bahaeddin, "Alaeddin Keykubad Çağında Batı İrân'da Çormahan Noyan'ın Durumu ve Statüsü", *Selçuk Üniversitesi Selçuk Dergisi*, S 3, (I. Alâeddin Keykubat Özel Sayısı), (1988), s. 13-17.
- Ögel, Bahaeddin, "Civil Administration in the Mongol Empire", *Communications of the International Altaistic Conference*, (Manchester, 1967), Bloomington 1967.
- Özcan, Altay Tayfun, "Chronica Maiora'da Moğol İmaji", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXVII/2, (2012), s. 427-458.
- Özgüdenli, Osman G., "Ögedey Han", *DİA*, XXXIV, s. 21-22.
- Taşagıl, Ahmet, "State Idea of Early Mongol Tribes", *Mongolica, An International Annual of Mongol Studies*, XIX (40), (2006), s. 224-232.
- Temir, Ahmet, "Türk-Moğol İmparatorluğu ve Devamı", *Türk Dünyası El Kitabı*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1975, s. 910-925.
- Temir, Ahmet, *Moğolların Gizli Tarihine Göre Cengiz Han (Çingiz Han)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989.
- Togan, İsenbike, "Çinggis Han ve Moğollar", *Türkler*, VIII, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 235-255.
- Togan, İsenbike, "Orta Asya'da Bir Geçiş Dönemi: 14.-15. Yüzyıllar", *İslâm Öncesinden Çağdaş Türk Dünyasına: Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu'na Armağan*, İstanbul 2008, s. 289-300.
- Togan, Zeki Velidi, "About the Campaign of the Indian Khalach-Turks against the Keraites of Mongolia in Northern Tibet in the Year 1205-6", *Proceedings of the Twenty-sixth International Congress of Orientalists*, II, New-Delhi 1968, s. 174-178.

- Togan, Zeki Velidi, "Cengiz Han Türktür", *Büyük Türkeli*, nr. 2, (1962), s. 4-5.
- Togan, Zeki Velidi, "Çengiz Khan", *Urdu Encyclopaedia of Islam*, VII, s. 705-717.
- Togan, Zeki Velidi, "Moğollar - Çingiz ve Türklük", *Yeni Bozkurtlar*, 6, (1940), s. 130-131.
- Togan, Zeki Velidi, *Moğollar, Cengiz ve Türklük*, Arkadaş Matbaası, Ankara 1941.
- Tural, Murat, *Seyahatnamelere Göre Moğollar ve Katolik Dünyası: Dinî İdealler ve Politik Kaygılar*, (Basılmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015.
- Turan, Osman, "Çingiz Adı Hakkında", *Bellekten*, V/19-20, (1941), s. 267-276.
- Turan, Osman, *Oniki Hayvanlı Türk Takvimi*, A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1941.
- Yuvalı, Abdulkadir, "Cengiz Han ve Halefleri Devrinde Horasan'ın İdari Statüsü (Ögeday, Güyük, Mengü)", *Fırat Üniversitesi Dergisi (Sosyal Bilimler)*, II/1, (1988), s. 227-236.

X. İlhanlılar

- Ahmad Hesamipour Khelejani, *İlhanlılar ile Altın Ordu Devleti'nin Siyasî ve Sosyal İlişkileri*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2013.
- Akkuş, Mustafa, *İlhanlıların Anadolu'daki Dinî Siyasetleri*, (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2011.
- Aktan, Ali, "Sultan Kutuz ve Aynu-Calut Zaferi", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, X, (1991), s. 181-201.
- Ankhabayar Danuu, *İlhanlı Devleti'nde Vezaret*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016.
- Ayan, Ergin, "Anadolu'da Moğol Hakimiyetinin Sonu", *Türk Kültürü*, 472, (2002), s. 449-465.
- Çelik, Züriye, *Moğol İstilasî ve Türkiye Selçuklu Devleti*, (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2014.
- Demirci, Mehmet, "Moğollar ve Mevlâna", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, I/9, (1997), s. 54-57.
- Ebu'l-Fazl Nebe'i, *İlhanlılar Tarihinde Çobanlılar*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1972 (Farsça yayını: *Çûpâniyân der-târih-i İlhâniyân yâ târih-i Âl-i Çûpân*, Tahran 1352/1973).
- Ekici, Kansu, *İlhanlı Hükümdarı Geyhâtü ve Zamânı*, (Basılmamış Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2012.
- Erdem, İlhan, *Türkiye Selçukluları-İlhânî İlişkileri (1258-1308)*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995.
- Erdem, İlhan, "İlhanlılar'da Ahmed Teküder Dönemi ve Selçuklular", *A.Ü. Tarih Araştırmaları Dergisi*, XXII/33, (2004), s. 103-111.
- Erdem, İlhan, "Olcaytu Han Devrinde Horasan'da İlhanlı-Çağataylı Mücadeleleri", *PAÜ EFD*, 3, (1997), s. 106-112.
- Esin, Emel, "Descriptions of Turks and "Tatars" (Mongols) of the Thirteenth Century, in Some Anatolian Sources", *Documenta Barbarorum. Festschrift für Walther Heissig zum 70. Geburtstag*, ed. Klaus Sagaster - Michael Weiers, Wiesbaden 1983, s. 81-87.
- Göde, Kemal, "Anadolu'da Cengizli ve İlhanlı Hakimiyeti Dönemine Genel Bir Bakış (1239-1327)", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, (1995), s. 165-190.
- Göde, Kemal, "Çingizli/Cengizliler ve İlhanlılar'ın Anadolu'da Hâkimiyeti (1239-1318) Bibliyografyası", *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S 1, (1983), s. 351-372.
- Göde, Kemal, *Eratnahlar (1327-1381)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1994.

- Gür, Muammer, *Ortaçağlarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu (Tarihî Arka Plan ve XIII-XIV. Yüzyıl Moğol Hâkimiyeti)*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2010.
- Haykıran, Kemal Ramazan, *İlhanlılar'da Kültür ve Eğitim*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015.
- Haykıran, Kemal Ramazan, *Moğollar ve Mevlânâ*, Sentez Yayınevi, İstanbul 2015.
- Hüseyin Peyrovî Milânî, *Ebu Said Bahadır Han (1316-1335)*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1971.
- Kanat, Cüneyt, "Baybars Zamanında Memlûk-İlhanlı Münasebetleri (1260-1277)", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XVI, (2001), s. 31-45.
- Kafesoğlu, İbrahim, "Selçuklular", *İA*, X, s. 353-416.
- Kanat, Cüneyt, "İlhanlı Hükümdarı Teküdar'ın Müslümanlığı Kabulü ve Bunun Memlûk Devleti'ndeki Yankıları", *Türklük Araştırmaları Dergisi*, 12, (Prof. Dr. Coşkun Alptekin'e Armağan: Osmanlı Öncesi Batı Asya'da Türk Varlığı), (2002), s. 233-247.
- Kayaoğlu, İsmet, "Mevlânâ'nın Moğol Yöneticilerle Münasebetleri", *II. Millî Mevlânâ Kongresi*, (Konya, 03-05.05.1986), Konya 1987, s. 159-164.
- Kaymaz, Nejat, "Anadolu'da Moğollar Adlı Bir Yazı Dolayısıyla", *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XXVI/3-4, (1970), s. 135-155.
- Kaymaz, Nejat, *Anadolu Selçuklu Sultanlarından II. Gıyâsü'd-dîn Keyhüsrev ve Devri*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2014.
- Kaymaz, Nejat, *Pervâne Mu'inü'd-din Süleyman*, A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1970.
- Köprülü, Mehmet Fuad, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1959.
- Mir Hedayat Seyyed Marandî, *İlhanlıların İrandâ Olan Siyasî ve Ekonomik Etkileri ve İnan Azerbaycanında Kalan Eserleri*, (Basılmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2014.
- Muhammed Takî İmâmî, *İnan Moğolları'nın Devlet Teşkilâtı*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1971.
- Ögel, Bahaeddin, "Caca Bey Vakfiyesindeki Bazı Unvan ve Kişi Adları Hakkında Notlar", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, 2, (1971), s. 67-74.
- Özbek, Süleyman, "Moğol İstilasının Durak Noktası Ayn-Calût Savaşı ve Sonuçları", *Askerî Tarih Bülteni*, XVI/31, (1991), s. 11-21.
- Özdemir, Hacı Ahmet, *Moğol İstilasî ve Abbâsî Devleti'nin Yıkılışı (Cengiz ve Hülâgû Dönemleri) (616-656/1219-1258)*, İz Yayıncılık, İstanbul 2005.
- Özdemir, Hacı Ahmet, *Son Abbâsî Halîfesi Müsta'sım Billâh ve Dönemi (640-656/1242-1258)*, Hâcegân Akademi Kitaplığı, İstanbul 2005.
- Özdemir, Hacı Ahmet, "Moğol İstilasî ile İlgili Çin Kaynakları ve Sı Shi Ki'ye Göre Hülâgû'nün Batı Seferi", *Marife*, V/1, (2005), s. 93-106.
- Özdemir, Hacı Ahmet, "Tâhirü'l-Mevlevî ve Cengiz ve Hülâgû Mezalimi Adlı Eseri", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S 11, (2005), s. 135-169.
- Özğüdenli, Osman G., *Moğol İnanında Gelenek ve Değişim: Gâzân Han ve Reformları (1295-1304)*, Kaknüs Yayınevi, İstanbul 2009.
- Özğüdenli, Osman G., *Turco-Iranica: Ortaçağ Türk-İnan Tarihi Araştırmaları*, Kaknüs Yayınevi, İstanbul 2006.
- Özğüdenli, Osman G., "Olcaıtu Han", *DİA*, XXXIII, s. 345-347.

- Özgüdenli, Osman G., "Reşidüddin Fazlullâh-ı Hemedânî", *DİA*, XXXV, s. 19-21.
- Sübaşı, Ömer, *Gürcü-Moğol İlişkileri -Güney Kafkasya 1220-1346-*, Kitabevi, İstanbul 2015.
- Sümer, Faruk, "Anadolu'da Moğollar", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, I, (1970), s. 1-147.
- Sümer, Faruk, "Anadolu'da Moğollar", *Türk Kültürü*, XXXVIII/445, (2000), s. 276-281.
- Sümer, Faruk, "Doğu Anadolu'da Moğol ve Türkmen Devirlerine Ait Bazı Tarihi Yapılar Hakkında Düşünceler", *Belleten*, LIV/210, (1990), s. 631-648.
- Sümer, Faruk, "İlhanlı Hükümdarlarından Abaka, Argun Hanlar ve Ahmed-i Celâyir", *Belleten*, LIII/206, (1989), s. 175-197.
- Temir, Ahmet, "Anadolu'da İlhanlı Valilerinden Samagar Noyan", *60. Doğum Yılı Münasebetiyle Fuad Köprülü Armağanı*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1953, s. 495-500.
- Temir, Ahmet, "Anadolu'da Moğollar", *Türk Kültürü*, S 445, (2000), s. 276-281.
- Togan, Zeki Velidi, "Argun Han'ın Kullandığı 'Garb Denizi' Haritasına Dair", *Türk Yurdu*, XXVI/2, (1942), s. 45-48.
- Togan, Zeki Velidi, "Eski Türk ve Moğolların Haritaları ve Haritacılığı Meselelerine Dâir Notlar", *Kopuz*, S 5, (1939), s. 164-169.
- Togan, Zeki Velidi, "Reşid-üd-din Tabib", *İA*, IX, s. 705-712.
- Togan, Zeki Velidi, "The Composition of the History of the Mongols by Rashîd al-Din", *Central Asiatic Journal*, VII/1, (1962), s. 60-72.
- Turan, Osman, "Rashid üd-din et l'histoire des Turcs", *Mecmû'a-yi hitâbehâ-yi tahkiki derbâre-yi Reşidu'd-din Fazlullâh-i Hemedânî*, Tahran 1350/1971, s. 68-80; Türkçesi: "Reşidu'd-din ve Türk Tarihi", *Selçuklular ve İslamiyet*, Turan Neşriyat Yurdu, İstanbul 1971, s. 189-196.
- Turan, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye: Siyasî Tarih*, Alp Aslan'dan Osman Gazi'ye (1071-1318), Turan Neşriyat Yurdu, İstanbul 1971.
- Turan, Osman, *Selçuklular Tarihi ve Türk İslâm Medeniyeti*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1965.
- Tuysuz, Ş. Cem, *İlhanlılar Tarihinde Çobanoğulları (Sulduslar)*, (Basılmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2004.
- Usul, Dilber, *İlhanlı Döneminde Uygurlar*, (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2016.
- Uyar, Mustafa, "Buqa Chingsang: Protagonist of Qubilai Khan's Unsuccessful Coup Attempt against the Hülegüid Dynasty", *Belleten*, LXXXI/291, (2017), s. 373-386.
- Uyar, Mustafa, "İlhan Ölceytü'ye Verilen Hârbende İsminin Kökeni ve Anlamı Hakkında Yeni Bir Yaklaşım", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXXI/2, (2016), s. 595-607.
- Uyar, Mustafa, "İlhanlı (İran Moğolları) Devleti'nin Önemli Yaylak ve Kışlakları", *Prof. Dr. Erdoğan Merçil'e Armağan*, İstanbul 2013, s. 244-257.
- Uyar, Mustafa, "İlhanlı Devleti'nde Yahudi Bir Vezir: Sa'duddevle", *A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, 33, (2003), s. 125-142.
- Uyar, Mustafa, "Jewish Vizier Sa'd al-Dawla's Centralization Reform of Ilkhânid Financial Policy and the Reaction to it", *Jewish History Quarterly-Kwartalnik Historii Żydow*, 229 (2009), s. 5-12.
- Uyar, Mustafa, "Moğol İstilas Döneminde Selçuklular", *Selçuklu Tarihi El Kitabı*, ed. Refik Turan, Ankara 2012, s. 409-438.
- Uyar, Mustafa, "Ortaçağ Moğol Saraylarında 'Cadı Avı'", *Toplumsal Tarih*, (Tarih Vakfı Yayınları), 215, Kasım 2011, s. 60-64.

- Uyar, Mustafa, "Ulemanın Zorlu Tercihi: İslam Padişahı Gazan Han'ın Aşkı mı, Ümmetin Geleceği mi?", *Toplumsal Tarih Dergisi (Tarih Vakfı Yayınları)*, S 267, (2016), s. 68-72.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, "Emir Çoban Soldoz ve Demirtaş", *Belleten*, XXXI/124, (1967), s. 601-646.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1937.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti Tarihi*, I, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1947.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devlet Teşkilâtına Medhal*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1941.
- Yılmaz, Bülent, *Celayirliler: Kabile-Devlet*, (Basılmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2002.
- Yuvalı, Abdulkadir, *İlhanlılar Tarihi, I, Kuruluş Devri*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 1994.
- Yuvalı, Abdulkadir, "Anadolu'nun Demografik ve Dinî Yapısı Üzerindeki Moğol Tesirleri", *XIII.-XIV. Yüzyıllarda Kayseri'de Bilim ve Din Sempozyumu*, (30-31 Mayıs 1996), Ankara 1998, s. 59-64; Yeniden yayını: "Moğol Harekâtının Anadolu'nun Demografi ve Dinî Yapısı Üzerindeki Etkileri", *Erdem*, IX/27, (1997), s. 1287-1293.
- Yuvalı, Abdulkadir, "Anadolu'nun Türkleşmesi ve Moğollar", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 38, (1985), s. 90-101.
- Yuvalı, Abdulkadir, "Gâzân Han", *DİA*, XIII, s. 429-431.
- Yuvalı, Abdulkadir, "İlhanlı Hükümdarlarının Hristiyan Dünyası ile Münasebetleri", *Fırat Üniversitesi Dergisi (Sosyal Bilimler)*, II/2, (1988), s. 267-278.
- Yuvalı, Abdulkadir, "İlhanlılar", *DİA*, XXII, s. 102-105.
- Yuvalı, Abdulkadir, "Moğollar'ın Ön Asya'daki İlk İlhan'ı Hakkında", *Fırat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, I/2, (1982), s. 117-127.
- Yuvalı, Abdulkadir, "Moğollar'ın Yakındoğu Politikası ve İsmâililer'in Akıbeti Üzerine Bazı Bilgiler", *Erdem*, IV/11, (1988), s. 525-540; Aynı makale: *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, XI/58, (1989), s. 89-102.
- Yuvalı, Abdulkadir, "XIII. Yüzyılda Önasya'daki Siyasî Bloklama", *Türk Kültürü*, XXXIII/262, (1985), s. 114-121.

XI. Altın Ordu

- Devlet, Nadir, "Altın Ordu", *Doğuşundan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, IX, Çağ Yayınları, İstanbul 1992, s. 103-123.
- Devlet, Nadir, "Türkiye'de Altın Orda Tarihi Araştırmaları Ne Durumdadır?", *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXXIII/1-2, (1995), s. 47-58.
- Gökbilgin, Özalp, "1313-1357 Yılları Arasında Altınordu Devleti", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, II/4, (1972), s. 1-52.
- İzgi, Cevat, "Canibek Devrinde (1342-1357) Altınordu Hanlığında Bilim Hayatı", *Divan*, II, (1996), s. 147-172.
- Kafalı, Mustafa, *Altın Orda Hanlığı'nın Kuruluş ve Yükseliş Devirleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1976.
- Kafalı, Mustafa, "Deşt-i Kıpçak ve Cuci Ulusu", *İ.Ü.E.F. Tarih Dergisi*, XXV, (1971), s. 179-188.
- Kafalı, Mustafa, "Cuci Ulusundaki İl ve Kabilelerin Siyasî Roller ve Ehemmiyetleri", *İ.Ü.E.F. Tarih Enstitüsü Dergisi*, II, (1971), s. 99-110.
- Kalan, Ekrem, "Nüvizmatik Materyallere Göre İslamlaşma Sürecinde Altın Orda Hanlarının Kullandığı İsim ve Unvanlar (1227-1357)", *Karadeniz Araştırmaları*, IX/33, (2012), s. 23-34.
- Kalan, Ekrem, "Tarihi Kaynaklara Göre Cüçi Adının Kökeni ve Cengiz Kağan'a Oğul Olma Sorunsalı", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXVII/1, (2012), s. 119-130.

- Kamalov, İlyas, *Altın Orda ve Rusya (Rusya Üzerindeki Türk-Tatar Etkisi)*, Ötügen Neşriyat, İstanbul 2009.
- Kamalov, İlyas, *Moğolların Kafkasya Politikası*, Kaknüs Yayınevi, İstanbul 2003.
- Köprülü, Mehmet Fuad, "Altın Ordu'ya Ait Yeni Araştırmalar", *Belleten*, V/19, (1941), s. 397-436.
- Kurat, Akdes Nimet, "Altın Orda Devleti", *Türk Dünyası El Kitabı*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1976, s. 926-932.
- Kurat, Akdes Nimet, *IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz'in Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri Tarihi*, A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1972.
- Özcan, Altay Tayfun, *Moğol-Rus İlişkileri (1223-1341)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2017.
- Özkaya, Tüten, "Sovyetler Birliği'nde Altın Ordu ile İlgili Yeni Araştırmalar", *Belleten*, LIV/209, (1990), s. 497-532.

XII. Çağataylılar

- Abdulkadir Yuvalı, "Çağatay Hanlığı", *DİA*, VIII, s. 177-178.
- Mustafa Kafalı, *Çağatay Hanlığı, 1227-1345*, Berikan Yayınevi, Ankara 2005.

XIII. Moğol Boyları

- Eberhard, Wolfram, "Kay'lar Kabilesi Hakkında Sinolojik Mülâhazalar", *Belleten*, VIII/32, (1944), s. 567-588.
- İnan, Abdülkadir, "Nayman Boyunun Soyu Meselesi", *Belleten*, XXIV/91, (1960), s. 539-565.
- İnan, Abdülkadir, "Ongutların Menşei Meselesi", *Belleten*, VIII/31, (1944), s. 453-456.
- İzgi, Özkan, "Tatar Adı Hakkında", VI. Millî Türkoloji Kongresi'nde Sunulan Tebliğ, (24-28 Eylül 1994), *Emel*, S 147, (1985), s. 11-20.
- Kanat, Cüneyt, "Gazan Han Zamanında Memlûk Devletine İltica Eden Uyratlar", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XV, (2000), s. 105-120.
- Köprülü, Mehmet Fuad, "Kay Kabilesi Hakkında Yeni Notlar", *Belleten*, VIII/31, (1944), s. 421-452.
- Köprülü, Mehmet Fuad, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Etnik Menşei Meseleleri", *Belleten*, VII/28, (1943), s. 219-313.
- Ögel, Bahaeddin, "Tatar", *İA*, XII/1, s. 50-56.
- Ölmez, Zuhâl Kargı, *Şecere-i Türk'e Göre Moğol Boyları*, Sanat Kitabevi, İstanbul 2003.
- Temir, Ahmet, "Tatar, Tatarlar'ın Yayılışı", *İA*, XII/1, s. 56-58.
- Temir, Ahmet, "Sulduz", *İA*, XI, s. 9-11.
- Yıldırım, Kürşat, "Tatar Adının Kökeni Üzerine", *Türkiyat Mecmuası*, XXII/2, (2012), s. 171-190.
- Yıldırım, Kürşat, "Türk Tarihinde Doğrudan Tatar Olarak Okunabilecek Bazı Kelimeler İçin Okumalar, Anlamlandırmalar ve Yeniden İnşalar", *Milliyetlerin Kesişme Noktası: İdil-Ural Çalıştayı-II, Bildiri Kitabı*, ed. Bülent Bayram, Kırklareli 2016, s. 85-91.

XIV. Sosyal, Ekonomik, Askerî ve Kültürel Tarih

- Arslan, Mahmut, *Step İmparatorluklarında Sosyal ve Siyasi Yapı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1984.
- Diyarbakırlı, Nejat, "Military Architectural Constructions in Mongolia: The Watch Towers", *Fifth International Congress of Mongolists*, III, Ulaanbaatar 1992, s. 346-350.
- Eberhard, Wolfram, "Birkaç Eski Türk Unvanı Hakkında", *Belleten*, IX/35, (1945), s. 319-337.
- Erdem, İlhan, "Türkiye Selçuklu-İlhanlı İktisadî, Ticarî İlişkileri ve Sonuçları", *A.Ü. Tarih Araştırmaları Dergisi*, XXI/33, (2003), s. 49-67.

- Erdem, İlhan, “İlk Dönem Türkiye Selçuklu-Moğol İlişkilerinin İktisadi Boyutu (1243-1258)”, *A.Ü. Tarih Araştırmaları Dergisi*, XXIV/38, (2005), s. 1-10.
- Erdem, İlhan, “Olcaytu Han’ın Ölümüne Kadar İlhanlılar’da Yaşanan Siyasal-Kültürel Gelişmeler ve Yakın Doğu’ya Etkileri”, *A.Ü. Tarih Araştırmaları Dergisi*, XX/31, (2000), s. 1-36.
- Esin, Emel, *Türk Kosmolojisi (İlk Devirler Üzerine Araştırmalar)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1979.
- Esin, Emel, *Türk Kozmolojisine Giriş*, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul 2004.
- Esin, Emel, *Türkler’de Maddi Kültürün Oluşumu*, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul 2006.
- Göyünç, Nejat, “Osmanlı Maliyesinde İlhanlı Tesirleri”, *Aspect of Ottoman History, Papers from CIEPO IX*, ed. A. Singer - A. Cohen, *Scripta Hierosolymitana*, 35, Jerusalem 1994, s. 162-166.
- Gülensoy, Tuncer, *Orta Asya’dan Kırmı (Moğolistan, Kırmı, Gagavuzistan, Pakistan Gezi Notları)*, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri 1994.
- Gülensoy, Tuncer, “Eski Moğol İctimâi Hayatında Kadın ve Onun Devlet İdaresindeki Rolü”, *XVI. Milletlerarası Altaistik Kongresi*, (Ankara, 21-26.10.1973), Ankara 1979, s. 165-168.
- Gülensoy, Tuncer, “Eski Türk ve Moğol Askerlik Teşkilâtının Benzeyen Yönleri ve Çinggis Han’ın Yasası’ndaki Askerlikle İlgili Cezalar”, *Töre*, S 24, (1974), s. 11-15.
- Gülensoy, Tuncer, “Türk ve Moğollar’da Ata Verilen Değer ve Manas Destanında ‘Özel Atlar’”, *Türk Kültürü*, S 420, (1998), s. 213-219.
- İnan, Abdülkadir, “Doğu Türk ve Moğol Folklorundaki ‘Edrene’ Kelimesine Dair”, *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, I/5, (1943), s. 133-135.
- İzgi, Özkan, “Moğollarda Evlenme Âdeti”, *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildiriler*, IV, Ankara 1982, s. 255-262.
- Kalan, Ekrem, “Moğollar Devrinde İpek Yolu”, *İpek Yolu*, ed. Ahmet Taşağul, Pelikan Basım, İstanbul 2015, s. 93-108.
- Köprülü, Mehmet Fuad, “Bahşı”, *İA*, II, s. 233-238 (Yeniden yayını için bk. “Bahşı”, *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara 1966, s. 145-156).
- Köprülü, Mehmet Fuad, “XIII. Asırda Marâğa Rasathanesi Hakkında Bazı Notlar”, *Belleten*, VI/23-24, (1942), s. 207-227.
- Lkhundev, Ganbat, *XIII-XV. Yüzyıllar Arasında Türk-Moğol Halklarının Sosyo-Kültürel Tarihi*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2013.
- Ögel, Bahaeddin, *Türk Kültür Tarihine Giriş*, I-IX, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1978-1987.
- Ögel, Bahaeddin, *İslâmiyet’ten Önce Türk Kültür Tarihi: Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1962.
- Ögel, Bahaeddin, *Türk Mitolojisi (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar)*, I, Selçuklu Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü Yayınları, Ankara 1989; II, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1995.
- Özerdim, Muhaddere Nabi, “Bazı Çin Kaynaklarına Göre Bugün Çin Türkistan’ında Yaşayan Moğolların Örf ve Âdetleri”, *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, IX/3, (1951), s. 215-220.
- Özgüdenli, Osman G., “Bir İlhanlı Şehir Modeli: Rab’-i Reşid’de Meslekler, Görevliler ve Ücretler”, *Esnaf ve Ekonomi*, (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi Esnaf ve Ekonomi Semineri, 10-11 Mayıs 2002), I, İstanbul 2003, s. 164-189.
- Özgüdenli, Osman G., “İncü”, *DİA*, XXII, s. 281.
- Özgüdenli, Osman G., “XIV. Yüzyıl Başlarında Tebriz’de İki Yetimhane”, *Savaş Çocukları - Öksüzler ve Yetimler*, ed. Emine Gürsoy-Naskali - Aylin Koç, İstanbul 2003, s. 161-181.

- Özgüdenli, Osman G., "XIV. Yüzyılda Tebriz'de Bir Hayır ve Kültür Kurumu: Şenb-i Gâzân (Gâzâniyye)", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S 37, (Prof. Dr. İsmet Miroğlu Hatıra Sayısı), İstanbul 2002, s. 253-289.
- Sayılı, Aydın, *The Observatory in Islam and its Place in the General History of the Observatory*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1960.
- Sayılı, Aydın, "Gâzân Han Rasathanesi", *Bellekten*, X/40, (1946), s. 624-640.
- Sayılı, Aydın, "Hâce Nasir-i Tûsî ve Rasadhâne-yi Merâğa", *Mecelle-yi Dânişkede-yi Edebiyyât*, III/4, Tahran 1335/1956, s. 58-72.
- Sertkaya, Osman Fikri, "İlhanlı Kültürünün Anadolu'daki Moğolca ve Türkçe Yâdigârları", *Cengiz Han ve Mirasçıları: Büyük Moğol İmparatorluğu*, İstanbul 2006, s. 429-455.
- Temir, Ahmet, "Die Sozial-militärische Organisation der Mongolen um 1200 n. Chr.", *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XVIII/3-4, (1960), s. 221-225.
- Temir, Ahmet, "Türk-Moğol İmparatorluğu Devrinde Sosyal ve Askerî Teşkilât", *Türk Kültürü*, X/118, (1972), s. 190-207.
- Togan, İsenbike, "Çinggis Han ve Ahfadı Zamanında Moğol Veraset Düzeni", *Bengü Bitig: Dursun Yıldırım Armağanı*, Ankara 2013, s. 569-579.
- Togan, İsenbike, "Moğollar Devrinde Çinde Ticaret ve 'Ortak' Tüccarları", *Toplum ve Bilim*, 25-26, (1984), s. 71-90.
- Togan, Zeki Velidi, "İlhanlılarla Bizans Arasındaki Kültür Münasebetlerine Ait Bir Vesika", *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, IV, (ek), (1965), s. 315-322 (1-8, faksimile); İngilizcesi: "A Document Concerning Cultural Relations between the Ilkhanide and Byzantiens", *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, IV, (ek), (1965), s. 323-330, (s. 9-18).
- Togan, Zeki Velidi, "Kazan Hanlığında İslâm Türk Kültürü", *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, III/3-4, (1966), s. 179-204.
- Togan, Zeki Velidi, "Moğollar Devrinde Anadolu'nun İktisadî Vaziyeti", *Türk Hukuk ve İktisat Tarihi Mecmuası*, I, (1931), s. 1-42.
- Togan, Zeki Velidi, "Reşideddin'in Mektuplarında Anadolu'nun İktisadî ve Medenî Hayatına Ait Kayıtlar", *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*, XV/1-4, (1954), s. 33-50.
- Uyar, Mustafa, *İlhanlı Devleti'nin Askerî Teşkilâtı*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Ortaçağ Tarihi) Anabilim Dalı, Ankara 2007.
- Uyar, Mustafa, "Bir Ortaçağ Kaynağında Yerel Yönetim ve Köy Reisliğine (Riyâset-i Dih) İlişkin Veriler", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, XXI/2, (2012), s. 69-77.
- Uyar, Mustafa, "Gazan Han'ın İlhanlı Ordusunu Reformasyonu", *Büyük Selçuklu Devletinden Türkiye Selçuklu Devletine Mehmet Altay Köymen Armağanı*, ed. Mehmet Ali Hacıgökmen, Konya 2011, s. 263-288.
- Uyar, Mustafa, "Hinduşâh Nahçivânî'ye Ait *Düstür el-Kâtib fi Ta'yin el-Merâtib* Adlı Eserde Casusluk Anlayışı", *A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, 38, (2005), s. 281-289.
- Uyar, Mustafa, "İlhanlı (İran Moğolları) Ordularının Savaş Öncesinde Yaptığı Stratejik Hazırlıklar ve Savaş Sırasında Yaptıkları Hileler", *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XXIX, (2009), s. 437-447.
- Uyar, Mustafa, "İlhanlı (İran Moğolları) Ordusunda Hiyerarşi: Askerî Yetkililer ve Nitelikleri", *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XLIX/1 (2009), s. 33-48.
- Uyar, Mustafa, "İlhanlı (İran Moğolları) Ordusunun Birimleri", *Selçukludan Osmanlı'ya Bilim, Kültür ve Sanat*, ed. Mustafa Demirci, Konya 2009, s. 297-306.

- Uyar, Mustafa, “İlhanlı-Memlûk Mücadelesi ve Suriye: *Ekolojik Yaklaşımlar*”, *Beşinci Uluslararası Ortadoğu Semineri (el-Maşrik el-Arabî ve el-Anadol fi el-Usûr el-İslâmiyye)*, 2-4 Kasım 2010, Şam-Suriye, *Bildiriler*, Elazığ 2012, s. 205-213.
- Uyar, Mustafa, “İlhanlı-Memlûk Mücadelesinde Bir Kırılma Noktası: Vâdi el-Hazindâr Savaşı”, *ICANAS (International Congress of Asian and North African Studies)*, 14 Eylül 2007, Ankara-Türkiye, (baskıda).
- Uyar, Mustafa, “La batalla de Ayn Jâlût: mamelucos contra mongoles”, *Desperta Ferro*, 12, (2012) s. 40-45.
- Uyar, Mustafa, “Mongol Patronage of Trade between China and the Middle East during the Middle Ages”, *The Journal of Middle East and Central Asian Studies*, I, (2017), s. 43-54.
- Uyar, Mustafa, “Ortaçağ Moğol Askerî Eğitiminin Teorik ve Pratik Unsurları”, *Prof. Dr. Yahya Akyüz’e Armağan*, ed. Cemil Öztürk - İlhami Fındıkçı, Ankara 2011, s. 1297-1303.
- Yuvalı, Abdulkadir, “Osmanlı Müesseseleri Üzerindeki İlhanlı Tesirleri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, (1995), s. 249-254.
- Yuvalı, Abdulkadir, “İlhanlılar’ın Anadolu Politikası ve Doğu Anadolu Şehirlerinin Vergi Potansiyeli”, *XI. Türk Tarih Kongresi (5-9 Eylül 1990)*, II, Ankara 1994, s. 580-600.
- Yuvalı, Abdulkadir, “XIII. Yüzyılda Karadeniz Ticareti”, *II. Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, (1-3 Haziran 1988)*, Samsun 1990, s. 233-240.

XV. Din ve İnanç Yapısı

- Akıncı, Rabia Ebrar, *Batı Moğolistan Tsengel Tuvaları’nda Şamanizm, Şaman Olma ve Kozmoloji İlişkisi*, (Basılmamış Doktora Tezi), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.
- İnan, Abdülkadir, *Tarihte ve Bugün Şamanizm: Materyaller ve Araştırmalar*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1954.
- Köprülü, Mehmet Fuad, “Türk ve Moğol Sülalelerinde Hanedan Âzasının İdamında Kan Dökme Memnuiyeti”, *Türk Hukuk Tarihi Dergisi*, I, (1944), s. 1-9. Yeniden neşri için bk. “Türk ve Moğol Sülalelerinde Hânedân Azasının İdamında Kan Dökme Memnuiyeti”, *İslâm ve Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları ve Vakıf Müessesesi*, İstanbul 1983, s. 71-79.
- Köprülü, Mehmet Fuad, *Influence du Chamanisme Turco-Mongol sur les Ordres Mystiques Musulmans*, İstanbul Dârü’l-Fünûnu Türkiyat Enstitüsü, İstanbul 1929; Türkçe terc. Yaşar Altan, “İslâm Sûfi Tarikatlerine Türk-Moğol Şamanlığının Te’siri, A.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, (1970), s. 141-152; Türkçe terc. Ferhat Tamir, “Türk-Moğol Şamanizminin Tasavvufî İslâm Tarikatları Üzerindeki Tesiri”, *Bilig*, S 1, (1996), s. 1-8.
- Şahin, Hanifi, *İlhanlılar Döneminde Şiîlik*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2010.
- Uyar, Mustafa, “Bir Ortaçağ Anadolu Sûfisi Hakkında Yeni Bulgular: Aybek Baba Şeyh mi, Emîr mi?”, *Belleten*, LXXVIII/283, (2014), s. 879-890.
- Uyar, Mustafa, “İlhanlı Hükümdarlarının İslâm’a Girmesinde Rol Alan Türk Sûfileri: İlhan Tegüder ve Gazan Han Devirleri”, *Belleten*, LXXVI/275, (2012), s. 7-30.
- Uyar, Mustafa, “Ortaçağ Moğol Hükümdarlarının İslâmlaşmasında Türk Unsurların ve Türk Din Anlayışının Rolü Üzerine”, *Yücel Özkaya’ya Armağan Yazılar*, ed. Hamiyet Sezer Feyzioğlu, Ankara 2015, s. 211-233.
- Yuvalı, Abdulkadir, “İlhanlı Hükümdarlarının Dinlere Bakışı ve Bu Konudaki Uygulamaları”, *XII. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1999, s. 545-554.

XVI. Sanat Tarihi

- Bülbül, Süleyman, *İran İlhanlı Dönemi Mimari Süslemesi XIII-XIV. y.y.*, (Basılmamış Doktora Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2012.

- Diyarbakirli, Nejat, *Hun Sanatı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1972.
- Diyarbakirli, Nejat, *İslâmiyetten Önce Türk Sanatı: Hunlar-Göktürkler-Uygurlar*, Yaykur, Ankara 1977.
- Esin, Emel, *İslamiyet'ten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslam'a Giriş*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1978.
- Esin, Emel, *Türk Kültür Tarihi, İç-Asyadaki Erken Safhalar*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara 1985.
- Esin, Emel, *A History of Pre-Islamic and Early Islamic Turkish Culture*, Ed. Halil İnalçık, Ünal Matbaası, İstanbul 1980.
- Esin, Emel, *Orta Asya'dan Osmanlı'ya Türk Sanatında İkonografik Motifler*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2004.
- Hayes, Kenneth, *Anadolu'nun Ahşap Sütunlu Camileri: Moğol Egemenliği Altında Cami ve Devlet İnşası*, (Basılmamış Doktora Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010.
- Özkurt, Kemal, *İsfahan'da Büyük Selçuklu ve İlhanlı Dönemi Mimari Eserleri*, (Basılmamış Doktora Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2005.

XVII. Moğol Dili, Edebiyatı ve Türk-Moğol Dil İlişkileri

- Caferoğlu, Ahmet, "Azerbaycan ve Anadolu Ağızlarındaki Moğolca Unsurlar", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten* 1954, s. 1-10.
- Caferoğlu, Ahmet, "Azeri Lehçesinde Bazı Moğol Unsurları", *Azerbaycan Yurt Bilgisi*, I/6-7, (1932), s. 215-226; II/25, (1934), s. 3-8.
- Caferoğlu, Ahmet, "Türk Dilinde Nöker ve Nökerzâdeler Müessesesi", *IV. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1952, s. 251-261.
- Eren, Hasan, "Sibiryalı Türk Dillerinde Moğol Unsurları", *Türk Dili, Belleten*, 14-15, (1950), s. 35-43.
- Ersöy, Feyzi, *Türk-Moğol Dil İlişkisi ve Çuvaşça*, (Basılmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008.
- Ersöy, Feyzi, "Moğol Yazısının Tarihi Gelişimi ve Moğolların Kullandıkları Alfabeler", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 22, (2007), s. 393-404.
- Ersöy, Feyzi, "Moğolca ve Türkçede Fiil Tamlayıcı İlişkileri", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 20, (2006), s. 81-98.
- Ersöy, Feyzi, "Türkçe ve Moğolca'ya Kelime Sonunda Açık Hece/Kapalı Hece Açısından Bir Bakış", *Dil Araştırmaları*, 6, (2010), s. 29-45.
- Gül, Bülent, *Moğol Atasözleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2010.
- Gül, Bülent, *Moğolca İbni Mühennâ Lügati*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2016.
- Gül, Bülent, "Hayvan Adları ile Kurulan Türk ve Moğol Kişi Adları", *Türkbilig*, 2006/12, s. 185-191.
- Gül, Bülent, "Moğol Atasözleri", *Türkbilig*, 2003/5, s. 45-64.
- Gül, Bülent, "Moğol Kişi Adları", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, VII/1, (2010), s. 217-229.
- Gül, Bülent, "Moğolistan Dil Atlası Üzerine", *Yalın Kaya Bitigi. Osman Fikri Sertkaya Armağanı*, ed. Hatice Şirin User - Bülent Gül, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 2013, s. 245-252.
- Gülensoy, Tuncer, - Peki Küçükler, *Eski Türk-Moğol Kişi Adları Sözlüğü*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2015.
- Gülensoy, Tuncer, *Moğollar'ın Gizli Tarihinde Hal Ekleri ve Cümlede Kullanılış Şekilleri*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara 1970.
- Gülensoy, Tuncer, "Cebe Adı Hakkında", *Atsız Armağanı*, Ankara 1977, s. 257-265.
- Gülensoy, Tuncer, "Anadolu'daki Moğolca Yer Adları ve Rumeli'deki İzleri", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S 11, (1981), s. 126-131.

- Gülensoy, Tuncer, "Divânü Lügâti't-Türk ve Kutadgu Bilig'deki Moğolca Kelimeler Üzerine", *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXII, (1984), s. 90-103.
- Gülensoy, Tuncer, "Eski ve Orta Türkçede Moğolca Kelimeler ve Moğolca-Türkçe Müsterek Kelimeler Üzerine Notlar", *Türkoloji Dergisi*, VI/1, (1974), s. 235-259.
- Gülensoy, Tuncer, "Moğollar'ın Gizli Tarihi'ndeki Türkçe Kelimeler Üzerine Bir Deneme", *Türkoloji Dergisi*, V/1, (1973), s. 93-135.
- Gülensoy, Tuncer, "Türkçe ile Moğolca İlişkileri", *Prof. Dr. Leyla Karahan Armağanı*, Ankara 2013, s. 515-532.
- Kaçalin, Mustafa S., "Hüseyinoğlu Hasan'ın Dört Dilli Sözlüğü: Şamilu'l-Luğa", *Türk Dilleri Araştırmaları*, 7, (1997), s. 55-122.
- Karaağaç, Günay - Yavuz Kartallıoğlu, *Moğolca-Türkçe Konuşma Kılavuzu*, Kitabevi, İstanbul 2009.
- Kartallıoğlu, Yavuz, *Çağdaş Moğolca'nın Grameri -Ses ve Şekil Bilgisi-*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2010.
- Kartallıoğlu, Yavuz, "Türkçe ve Moğolcada Çekim Edatlarından Önce Gelen İsim ve Zamirlerin Aldığı Hal Ekleri", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 23, (2008), s. 131-143.
- Kartallıoğlu, Yavuz, "Türkçe ve Moğolcada İsim Çekim Eklerinin Sırası", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 13, (2003), s. 353-356.
- Kartallıoğlu, Yavuz, "Türkçe ve Moğolcada Soru", *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, II, 20-26 Eylül 2004, Ankara 2004, s. 1725-1730.
- Korkmaz, Zeynep, "Türkçe ve Moğolca Arasında Ortaklaşan Unsurlar ve Moğolca'nın Türk Dili Araştırmalarındaki Yeri", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten 1986*, s. 31-52.
- Lessing, Ferdinand D., *Moğolca-Türkçe Sözlük*, I-II, Türkçe terc. Günay Karaağaç, Türk Dil Kurumu, Ankara 2003.
- Özyetgin, A. Melek, *Eski Türk Vergi Terimleri*, KÖK, Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı Yayınları, Ankara 2004.
- Poppe, Nicholas, *Moğol Yazı Dilinin Grameri*, Türkçe terc. Günay Karaağaç, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İzmir 1992.
- Sertkaya, Osman Fikri, "Mongolian Words and Elements in the Epic Oghuz Legend of Dede Qorqut, I. (Words Related to Military)", *Mongolica, An International Annual of Mogolian Studies*, 22 (43), Ulaanbaatar 2009, s. 445-454.
- Sertkaya, Osman Fikri, "Mongolian Words and Forms in Chagatay Turkish (Eastern Turki) and Turkey Turkish (Western Turki)", *Fifth International Congress of Mongolists*, III, Ulaanbaatar 1992, s. 297-304; *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten 1987*, (1992), s. 265-280.
- Sertkaya, Osman Fikri, "Mongolian Words in the Chagatay Turkish Translation of Ferideddin-i Attâr's Tazkira-i Aulia in the Uiguric Script", *Mongolica, An International Annual of Mogolian Studies*, 20 (41), Ulaanbaatar 2006, s. 420-428.
- Tekin, Talat, "On the Alternation *l~s* in Turkic and Mongolian", *Sprach, Geschichte und Kultur der Altaischen Völker, PIAC 1969*, Berlin 1974, s. 609-612.
- Tekin, Talat, "The Representation of Proto-Turkic Medial and Final */s/* in Yakut", *Central Asiatic Journal*, XX/1-2, (1976), s. 110-114.
- Tekin, Talat, "Turkic *tiš*, Chuvash *šal* and Mongolian *šidün*", *WZKM*, 76, (1986), s. 293-297.
- Tekin, Talat, "Turkic *yurt* = Mongolian *nutug*", *Studia Etymologica Cracoviensia*, 3, Krakow 1998, s. 129-133.
- Tekin, Talat, "Türkçe */ş/*, Çuvaşça */ś/* ve Moğolca */ç/*", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1986*, (1989), s. 71-75. Aynı makalenin İngilizcesi: "Turkic */š/*, Chuvash */ś/* and Mongolian */č/*", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1986*, (1989), s. 65-69.

- Tekin, Talat, *Makaleler, I: Altayistik*, Yay. haz. Emine Yılmaz - Nurettin Demir, Grafiker Ofset, Ankara 2003.
- Temir, Ahmet, "Moğolca ile Türkçe İlişkileri", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten 1994*, s. 295-300.
- Temir, Ahmet, "Türkçe ile Moğolca Arasındaki İlgiler", *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XIII/1-2, (1955), s. 1-25.
- Tuna, Osman Nedim, "Osmanlıca'da Moğolca Kelimeler [II]", *Türkiyat Mecmuası*, XVIII, (1976), s. 281-314.
- Tuna, Osman Nedim, "Osmanlıca'da Moğolca Ödünç Kelimeler I", *Türkiyat Mecmuası*, XVII, (1972), s. 209-250.
- Ünal, Orçun, *Klasik Moğolca Söz Varlığında Türkçe Kökenli Kelimeler ve Türkçe-Moğolca Ses Denklikleri*, (Basılmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2016.
- Zemahşerî, *Mukaddimetü'l-edeb: Moğolca-Çağatayca Çevirinin Sözlüğü*, haz. N. N. Pope, Türkçe terc. Mustafa S. Kaçalın, Türk Dil Kurumu, Ankara 2009.

XVIII. Moğolistandaki Türk Anıtları ve Türkçe Kitabeler

- Alyılmaz, Cengiz - Osman F. Sertkaya - Tsendiyn Battulga - Işık Kuşçu, *Moğolistan Türk Anıtları Projesi Albümü*, Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2001.
- Alyılmaz, Cengiz, *Orhun Yazıtlarının Bugünkü Durumu*, Kurmay Yayınları, Ankara 2005.
- Alyılmaz, Cengiz, *(Kök)türk Harfli Anıtların İzinde*, Karam Yayınları, Ankara 2007.
- Alyılmaz, Cengiz, "(Kök)türk Harfli Yazıtlar", *Türk Yurdu*, XXXI/287, (2011), s. 25-31.
- Alyılmaz, Cengiz, "2010 Yılı İtibariyle Höşöö Tsaidam Bölgesi ve Orhun Vadisi", *Dil Araştırmaları*, 7, (2010), s. 9-59.
- Alyılmaz, Cengiz, "Bugut Yazıtı ve Anıt Mezar Külliyesi Üzerine", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3, (2003), s. 11-21.
- Alyılmaz, Cengiz, "Dünü ve Bugünü ile Moğolistandaki Türk Anıtları Projesi (I)", *Orkun Dergisi*, 40, (2001), s. 40-43.
- Alyılmaz, Cengiz, "Dünü ve Bugünü ile Moğolistandaki Türk Anıtları Projesi (II)", *Orkun Dergisi*, 41, (2001), s. 31-35.
- Alyılmaz, Cengiz, "Dünü ve Bugünü ile Moğolistandaki Türk Anıtları Projesi (III)", *Orkun Dergisi*, 42, (2002), s. 39-44.
- Alyılmaz, Cengiz, "Gobi Çölünde ve Altay Dağlarında Kaya Üstü Tasvirler", *Yeni Türkiye Dergisi*, 46, (Türkojoloji ve Türk Tarihi Araştırmaları Özel Sayısı IV), (2002), s. 613-615.
- Alyılmaz, Cengiz, "Gürbelcin (Gurvaljin Uul) Yazıtıyla İlgili Bazı Düzeltmeler", *Manas Üniversitesi Koomduk İlimder Jurnalı / Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, (2005), s. 73-79.
- Alyılmaz, Cengiz, "İpek Yolu ve Orhun Yazıtları", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 24, (2004), s. 181-192.
- Alyılmaz, Cengiz, "İslamiyet Öncesi Türk Eserleri", *Türk Dünyası Mimarlık ve Şehircilik Abideleri*, ed. İlyas Demirci - İbrahim Terzioğlu, Ankara 2012, s. 6-105.
- Alyılmaz, Cengiz, "Kargalar, Kuzgunlar ve Moğolistan'daki Türk Ağlarında Kuzgun Leşleri", *Orkun Dergisi*, 15, (1999) s. 48-51.
- Alyılmaz, Cengiz, "Köl Tigin Yazıtına Yapılan Eklemeler", *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri 24-29 Eylül, 2000*, I, Ankara 2007, s. 107-112.
- Alyılmaz, Cengiz, "Kutlugun Mührü (Mutrin Temdeg Yazıtı)", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 23, (2004), s. 1-6.
- Alyılmaz, Cengiz, "Moğolistan'da Eski Türk Kültür ve Medeniyetine Ait Bazı Eserler ve Buldukları Yerler", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, (2003), s. 181-199.

- Alyılmaz, Cengiz, “Moğolstanda Oboo’lar / Ovoo’lar”, *Orkun Dergisi*, 11, (1999), s. 25-28.
- Alyılmaz, Cengiz, “Moğolstandaki Türk Anıtları Projesi 2000 Yılı Çalışmaları Işığında Bazı Tespitler”, *Göktürk Devletinin 1450. Kuruluş Yıldönümü Sempozyum Bildirileri*, Ankara 2001, s. 67-75.
- Alyılmaz, Cengiz, “Petroglifler (Kaya Üstü Tasvirler)”, *Journal of Turkic Civilization Studies*, I/1, (2004), s. 157-163.
- Alyılmaz, Cengiz, “Türkiye Moğolstanda Öncelikli Olarak Neler Yapmalı?”, *Yeni Ufuklar*, 10, (2011), s. 55.
- Alyılmaz, Cengiz, “Zanabazar Güzel Sanatlar Müzesindeki Türk Eserleri”, *Ötüken’den İstanbul’a Türkçenin 1290 Yılı (720-2010) From Ötüken to Istanbul, 1290 Years of Turkish Bildiriler / Papers*, 2010, s. 8-109.
- Mert, Osman, *Köli Çor Yazıtı ve Anıt Mezar Kompleksi*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 2015.
- Mert, Osman, *Ötüken Uygur Dönemi Yazıtlarından Tes-Tariyat-Şine Us*, Belen Yayınları, Ankara 2010.
- Mert, Osman, “Moğolstandaki Köktürk Harfli Yazıtlar ve Bugünkü Durumları”, *Türk Dünyası Mimarlık ve Şehircilik Kurultayı İpek Yolu Medeniyetleri 24-27 Mayıs 2010 Astana / Kazakistan, Bildiriler Kitabı III*, s. 257-268.
- Mert, Osman, “Öngöt Mezar Külliyesi ve Külliye Bulunan Damgalar”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 36, (2008), s. 281-306.
- Mert, Osman, “Ötüken Uygur Kağanlığı Dönemi Kağan, Kumandan Yazıtları ve Günümüzdeki Durumları”, *Yeni Türkiye Dergisi*, IX/55, (2013), s. 252-259.
- Mert, Osman, “Petroglyphs and Tamgas in the Yicinity of Gurvan Mandal”, *Traditional Marking Systems*, ed. Joám Evans Pim - Sergey A. Yatsenko - Oliver Perrin, London 2009, s. 349-359.
- Mert, Osman, “Şaahar Tepesi ve Bölgede Bulunan Kaya Üstü Tasvir, Damga, Yazıt ve Kurganlar”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 40, (2009), s. 1-24.
- Sertkaya, Osman F., “Göktürk (Runik) Harfli Yazıtlarının Envanter, Alfabe ve Bibliyografya Problemleri Üzerine”, *Dil Araştırmaları*, S 2, (2008), s. 7-34.
- Taşagıl, Ahmet, “Moğolstanda Türk İzleri”, *Yesevi Dergisi*, S 227, (2012), s. 12-13.